

ÇANKIRI BELEDİYESİ
KÜLTÜR YAYINLARI

ÇANKIRI'DA KENTLEŞME VE KENTLİLEŞME

Emine Nur KIRIMLI

Editör :

Doç. Dr. Yüksel ÖZGEN

Sayfa Düzeni ve Kapak Tasarım :

İlhan ONAY

Baskı - Cilt : 1

Basım Yeri :

YENİGÜN BASIN YAYIN MATBAACILIK SAN. TİC. LTD. ŞTİ
Cumhuriyet Mah. Kapalı Sk. Fakoğlu Pasajı No: 6 - ÇANKIRI
Tel : 0 (376) 212 33 53 - 0 (376) 212 77 47

İletişim :

Çankırı Belediyesi Dr. Rıfki Kamil Urga
Çankırı Araştırma Merkezi
Alibey Mahallesi Köprü Sokak ÇANKIRI
Tel : 0 (376) 212 14 00 / 233 - 0 (376) 212 34 60
Fax : 0 (376) 213 25 25
Web : www.cankiri-bld.gov.tr.

ISBN :978-605-67155-3-2

Çankırı - 2017

Bu kitabın bütün yayın hakları Çankırı Belediyesi Dr. Rıfki Kamil Urga Çankırı Araştırma Merkezine ait olup kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Hayatıma anlam katan oğlum Osman Giray'a...

TAKDİM

Kırsal alanlardaki hızlı nüfus artışı ve sosyal problemler gibi nedenlerle en fazla göç veren iller arasında Çankırı ilimiz de bulunmaktadır. Ancak yapılan yeni yatırımlar ve oluşturulan iş imkanlarıyla Çankırı'nın artık göç veren değil göç alan bir kent haline gelmesi beklenmektedir.

Çankırı'da daha önce kentleşme ve kentlileşmeye yönelik bir çalışma yapılmamış olması bu kitabı daha önemli hale getirmektedir. Bu çalışmayla birlikte tespit edilen idari ve sosyal sorunların çözümüne yönelik politikalar üretmek de Çankırı Belediyesi olarak şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da öncelikli görevimiz olacaktır. Ciddi bir emek ürünü olan bu çalışmayı Çankırı'da yaparak bize sorunların tespiti ve çözüm noktasında yeni veriler sunan değerli hocamız Arş. Gör. Emine Nur Kırımlı'ya Çankırı halkı ve şahsım adına teşekkür ve tebriklerimi sunuyorum.

İrfan DİNÇ

Belediye Başkanı

ÖNSÖZ

Günümüzde çoğu insan kentlerde yaşamaktadır. Bu çalışmada da Çankırı kent merkezinde yaşayanların kentleşme deneyimlerini ortaya koymak, kentleşme sürecinin dinamiklerini anlamak, Çankırı'ya yeni gelenlerin kentlileşme sürecini incelemek, kente sahip çıkma, kentle bütünleşme, kentlilik bilinci ve kent kimliği algılarını saptamak, bu süreçte geçirdikleri dönüşümü ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışma, ülkemizde önemli bir hale gelen kentleşmeyi ve beraberinde getirdiği kentlileşmeyi Çankırı örneğinde ele almaktadır. Kent olarak adlandırılan ancak hala kırsal özellikler gösteren Çankırı'da insanların kenti nasıl algıladıklarını ve bu sürece uyum sağlamak adına ne gibi davranışlarda bulunduğunu tespit etmek, bu alanda Türkiye'de Anadolu kentlerinde yaşanan dönüşümü güncel olarak ortaya koymak açısından yararlı ve kamu yöneticileri ve kamu yönetimi araştırmacıları için gereklidir. Çankırı'da kentleşme sürecinin temel özellikleri ve dinamiklerinin neler olduğunu tespit etmeyi amaçlayan çalışma, kentleşme ve kentlileşme konularında daha önce ortaya atılmış kuramları ortaya koymakta, bu kuram ve yaklaşımları Çankırı kent merkezinde yapılan alan araştırmasının bulguları ışığında sınamaktadır.

Bu çalışma, 2012 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalında Prof. Dr. Hüseyin GÜL danışmanlığında yürütülen “Çankırı'da Kentleşme ve Kentlileşme Dinamikleri” adlı Yüksek Lisans Tez çalışmasının gözden geçirilerek güncellenmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu vesileyle danışmanıma emeklerinden dolayı tekrar teşekkürlerimi iletiyorum. Bu çalışmanın kitaplaştırılması konusundaki teklifiyle beni destekleyen Doç. Dr. Yüksel ÖZGEN hocama ve yönlendiren Doç. Dr. Gürbüz ÖZDEMİR hocama da çok teşekkür ederim. Eşim de bu süreçte beni en çok yüreklendiren oldu. Son olarak da verdikleri cevaplarla çalışmamıza en büyük katkıyı sunan Çankırlı hemşehrilerime teşekkür ediyorum.

Emine Nur KIRIMLI

Araştırma Görevlisi

GİRİŞ

Dünya giderek kentsel ve kentli bir görünüm kazanmaktadır. Sanayi devrimi ile başlayan kentsel değerler bütün dünyaya yayılarak kent yaşamını konuşulur hale getirmiştir. Kentteki nüfusun giderek artmasının yanında, kentin değişen işlevi de sorgulanmaya başlamıştır. Nüfusun belirli merkezlerde yoğunlaşması, bu durumla karşı karşıya olan tüm ülkelerde büyük sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu sorunlarla birlikte de kentin ve kentleşmenin incelenmesi önemli bir hale gelmiştir. Çünkü artık gelecek kentlerde devam edecektir.

Çağımızda çoğu insan kentlerde yaşamaktadır. Türkiye’de de 1950’lerden sonra kente hızlı bir şekilde başlayan göçle beraber; kent ve kentleşme kavramlarının yeniden değerlendirilmesiyle birlikte, bu göçün doğurduğu bir olgu olan kentlileşme kavramını da açıklama zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Çünkü kentte yaşamakla kentli olmak birbirinden farklı iki durumdur. Sanayi Devrimi’nin ortaya çıkardığı bir kavram olan kentleşme, sadece kırdan kente bir nüfus hareketi olarak görülmemekte, nüfus hareketine konu olan insanların sosyal dönüşümünü ve değişimini ortaya koyan bir olgu haline gelmektedir. Bu olgu “kentlileşme” olarak ifade edilmektedir. Kentleşme ve kentlileşme kavramları bir süreci ifade ettiklerinden, o süreci yaşayan insanların sosyo-ekonomik ve kültürel değişimleriyle paralel olarak değerlendirilmelidir. Aksi halde sadece fiziki ya da mekânsal bir değişimden bahsedilmiş olur.

Kentlileşme kavramıyla beraber, kentli kimdir, nasıl kentli olunur, kentli insan nasıl davranır gibi sorular da tartışılmaya başlanmıştır. Kişilerin, kentin sunduğu hizmetlerden sonuna kadar faydalanmaları, yurttaşlık haklarının farkında olmaları, örgütleri etkin bir şekilde kullanmaya başlamaları kentleşmenin, yani insanların kentle uyum sağlamalarının göstergeleridir. Bunun yanında, kente gelenlerin kentleşme sürecinde kent algıları da önemlidir. Kenti nasıl algıladıkları, kentleşme süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır.

Türkiye özelinde kentleşmenin ve kentlileşmenin günümüzdeki dinamiklerinin incelenmesi de hem kamu politikalarının geliştirilmesi hem de bu alanda araştırma yapanlar açısından önemli katkıları olacaktır. Kentleşmenin büyük kentlerde yoğunlaşması, yer yer Anadolu kentlerinde yaşanan kentleşmenin göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Ancak, son yıllarda eğitim, ekonomik kalkınma, altyapı yatırımları vb. açılardan birçok Anadolu kentinde de kentleşme oranlarında önemli artışlar gözlenmektedir, büyük kentlere ve sahil kentlerine yönelen kentleşme dinamiklerinin çeşitlendiğine işaret etmektedir. Bu çalışma, kentleşme alanındaki gelişmelerin dinamiklerini saptayabilmek için, Çankırı örneğinde, kentleşme ve kentlileşme süreçlerini ele almaktadır.

Çalışmanın amacı, Çankırı kent merkezinde yaşayanların, kentleşme sürecinde geliştirdikleri kente sahip çıkma, kentle bütünleşme, kentlilik bilinci ve kent kimliği algısını tespit ederek, geçirdiği değişimi ortaya koymaktır. Çankırı'da daha önce kentleşme, kentleşme ve kent kimliği algısına yönelik bir çalışma yapılmamış olması, bu araştırmayı önemli hale getirmektedir. İlk olmasıyla birlikte, bu çalışma sonucu elde edilen veriler Çankırı'da idari ve sosyal sorunların tespit ve çözümünde bilimsel olarak önem kazanacağından, araştırma sonuçlarının ilgili merciler açısından faydalı olması öngörülmektedir.

Çankırı'da yaşayanların kentleşme ve kentleşme süreçlerinin incelendiği bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde çalışmanın konusunu oluşturan temel kavramlara yer verilmiştir. Bu bağlamda kent, kentleşme ve kentleşme kavramları farklı disiplinlerin tanımlamalarına yer verilerek açıklanmış ve araştırmanın varsayımları temellendirilmiştir. Kentleşme, kentleşme sonucu ortaya çıkan bir kavram olması nedeniyle Türkiye'de kentleşmenin nedenleri ve sonuçlarına yer verilmiştir.

İkinci bölümde çalışma yapılan alan araştırmasının metodolojisi hakkında bilgi verilmektedir. Çankırı'da kentleşme sürecinin temel özellikleri ve dinamiklerini sorgulayan ana soruyla birlikte, kentleşmenin kentte yaşayanları ve kente sonradan gelenleri nasıl etkilediği, geleneksel aileden modern aileye geçişte etkisinin olup olmadığı, kentte yaşayanların kırla devam eden bağlarının kentleşme sürecinde ne kadar etkili olduğu ve kişilerin kentsel tutum ve davranışlarında nelerin etkin olduğu araştırmanın cevap aradığı sorulardır. Çankırı'nın kent olmasına rağmen hala kırsal özellikler göstermesi ve bireylerin bu süreçteki değişimlerini tespit etmenin mümkün olduğu varsayılarak hipotezler oluşturulmuştur. Bu bağlamda da kişilerin kentte kalış süresinin, kentsel örgütlerle olan ilişkilerinin ve kentte yaşayanların kır ile devam eden bağlarının, ankette yer verilen sorularla test edilebileceği öngörülmüştür. Araştırmanın evreni, Çankırı belediye sınırları içinde kalan kent merkezindeki 14 mahalledir. Evrenin tümüne anket uygulanması mümkün olmadığından örneklem seçimine başvurulmuştur. Örneklem seçilecek mahalleler Çankırı kent merkezindeki tüm mahalleler olup; Abdülhalik Renda, Aksu, Alibey, Buğday Pazarı, Cumhuriyet, Esentepe, Fatih, İncili Çeşme, Karataş, Karatekin, Kırkevler, Mimar Sinan, Tabakhane ve Yeni Mahalledir. Örneklem, mahallelerin nüfus oranları temelinde tabakalı örnekleme ile yapılmış ve her mahalleden rasgele seçim yolu ile örneklem belirlenmiştir. Bu bağlamda, örnekleme yer alan bireylere, hazırlanmış olan anket yüz yüze görüşme tekniğiyle uygulanmış ve toplamda 378 kişi ile görüşülmüştür.

Üçüncü ve son bölümde ise araştırmadan elde edilen bulgular, varsayımlar ve hipotezler doğrultusunda değerlendirilmiş ve Çankırı'daki kentleşme, kentleşme sü-

recinin ne durumda olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırmada veri elde etmek amacıyla, kişilere cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, kendilerinin ve eşlerinin ne işle meşgul oldukları, evlenme yaşları, evlilik şekli ve kararı kimin verdiği, sosyal güvencelerinin olup olmadığı, ortalama gelirleri, evde kaç kişi ve kimlerle yaşadıkları, nerede doğdukları, oturdukları konut tipi ve mülkiyet durumu, kırdan gelenler için kent hayatında yaşadıkları değişimi tespit etmeye yönelik sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Kişilerin kent yaşamında gösterdikleri uyum, kentsel örgütlerle kurdukları ilişkiler, kitle iletişim araçlarına olan ilgileri gibi sorular sorularak da kentli tutum ve davranış gösterip göstermedikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	IV
İÇİNDEKİLER	XI
1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1.1. KENT	3
1.2. KENTLEŞME	8
1.2.1. Kentleşme Nedenleri	15
1.2.2. Kentleşmenin Sonuçları.....	17
1.3. KENTLİLEŞME	19
1.4. KENT KİMLİĞİ.....	22
1.5. KENTLEŞMEYE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR.....	23
1.5.1. Ekonomik Kuram	23
1.5.2. Ekolojik Kuram	23
1.5.3. Son Dönem Kuramları	25
2. ARAŞTIRMADA İZLENEN YOL VE ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN BİLGİLER.....	27
2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	27
2.2. ARAŞTIRMA ALANI	27
2.2.1. Çankırı Hakkında Genel Bilgiler	27
2.3. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE SORUSU	33
2.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	34
2.5. ANKET FORMUNUN TANITILMASI	36
2.6. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	37
3. ARAŞTIRMA BULGULARININ TASNİFİ, ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ	39
3.1. KATILIMCILARA AİT BİLGİLER.....	39
3.1.1. Demografik Göstergeler	39
3.1.2. Kentsel Tutum ve Davranışa İlişkin Göstergeler	61
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	85
KAYNAKÇA	89
EKLER	93

Emine Nur KIRIMLI

ÇANKIRI'DA KENTLEŞME VE KENTLİLEŞME

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde kavramsal çerçeve ele alınmakta ve çalışmanın kaynağını oluşturan kavramlar açıklanmaktadır. İlk olarak kentin farklı tanımları yapılmakta ardından kentle bağlantılı olarak kentleşme tanımı yapılmaktadır. Kentleşmeyi daha iyi anlamak adına nedenleri ve sonuçları üzerinde de durulmaktadır. Sonrasında ise kentleşmenin bir sonucu olan kentlileşme sürecine yer verilmektedir. Ancak bu üç kavramın farklılıklarıyla birlikte değerlendirilmesi kentleşmeyi anlamakta önem arz etmektedir. Kentleşmeyi anlamada önemli olduğu düşünülen kuram ve yaklaşımlara da bölümün sonunda yer verilmiştir.

1.1. KENT

Günümüzde az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler hızlı ve ciddi bir kentleşme sürecinden geçmektedir. Kentli nüfusun, genel nüfus içindeki oranının hızlı bir şekilde artması bu ülkelerde ön plana çıkan bir özelliktir. Yaşanan sosyal, siyasal, teknolojik gelişmelere paralel olarak tüm insanlığı ilgilendiren bir olgu haline gelen kentleşme ile ilgili en temel kavram “kent” dir.

Kelime anlamına bakıldığında “kent”; Latince “civitas” (yurttaşlık) kavramından ortaya çıkmış ve İngilizce’ de “city”, Fransızca’ da “cite”, İtalyanca’ da “ciudad” karşılığını almıştır. Bu tezde açıklanmaya çalışılan kavram, sadece insanların fiziksel olarak yaşadıkları bir yerleşim biriminin adı değil aynı zamanda sosyal bir içeriğe de sahip, İngilizce karşılığı “urban” olan kavramdır.

“Kent, insanların doğayla olan yerleşme ilişkilerinde yeni ve ileri bir aşama olarak kendisinden önceki yerleşme biçimlerinden belirgin çizgilerle ayrılan özellikler taşır” (Özer, 2004: 2). Kenti tanımlarken salt bir tanımdan hareket edilemez. “Kente pek çok açıdan yaklaşılabilir: Psikanalizin kavramlarıyla, cetvel ve pergel, roman ve şiirdeki yeriyle, militer kaygılarla, “nostalji” ile, “ilerleme ve düzen” çiftiliyle, sınıf mücadelesinden hareket (...) ve tabii demokrasiyle ile olan ilişkisiyle. Dolayısıyla kent savaş sanatından mimariye, ekonomiden toplumbilimine kadar birçok disiplinin ortak konusudur” (Bumin, 1998: 20). Buradan da anlaşılacağı gibi disiplinler arası bir kavram olması farklı kent tanımlarını da beraberinde getirmiştir. Nüfusa göre, ekonomik değerlere göre, yönetsel sınır ölçütüne göre ve sosyologlara göre farklı tanımlar yapılmıştır. Sencer ve Keleş (1979: 4-8) (2006:

107-109) kenti tanımlarken dört noktadan hareket edilebileceğine işaret ederler. Bunlar; demografik (nüfus) ölçüt, işlevsel ya da ekonomik ölçüt, yönetsel ölçüt ve toplumbilimsel ölçüt.

Demografik Ölçüte göre; tanımlama yapılırken, belli bir nüfusa ulaşmış yerleşim birimleri kent olarak değerlendirilir. Ülkemizde, 442 sayılı Köy Kanunu (www.mevzuat.gov.tr) nüfus ilkesine göre bir ayırım yapmakta, “Nüfusu 2.000’den aşağı yurtlara köy, nüfusu 2.000 ile 20.000 arasında olanlara kasaba ve 20.000’den çok nüfuslu olanlara şehir denir” demektedir. Kanunda öngörülen nüfus büyüklüğü sadece kentbilimciler için değil diğer bilim dalları için de, kenti değerlendirirken temel aldıkları bir ölçüttür. Ancak Keleş (2006: 108), “Kent köy ayırımında salt nüfus ölçütünü benimsemek, ölçütü oluşturan nüfus düzeyinin altında kalmakla birlikte, kentsel özyapı kazanmış olan yerleşmeleri kent saymamak sonucu doğurabilir. Bu sakıncayı gidermek üzere birçok ülkede kent köy ayırımına temel olmak üzere nüfus ölçütüne başka ölçütlerin eklendiği karma ölçütler kullanılır” diyerek, kenti tanımlarken diğer ölçütlerin de ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır.

İşlevsel ya da ekonomik ölçüte göre; temel ölçüt demografik ölçütün aksine, hangi yerleşim biriminde nüfusun daha fazla olduğu değil, nüfusun işlevidir. Yani niceliğe bakılmamakta her iki yerleşimin biriminin ekonomik olarak niteliğine bakılmaktadır. “Yerleşmeler tarım dışındaki ve tarımdaki nüfus oranlarına bakılarak “köy” ya da “kent” adını almaktadır” (Keleş, 2006:109). Çünkü köyde yaşayan nüfus genellikle tarımdan gelir sağlayarak geçinirken, kentte yaşayan nüfus, sanayi, ticaret ve hizmet sektörü gibi tarım dışı faaliyetlere yönelmektedir. Darkot (1967: 4 den aktaran Torun, 2002: 61)’a göre; “yerleşme noktasında yaşayanlar içinde faal nüfusun tamamı yahut büyük kısmı, hiç değilse yarısından fazlası geçimini... endüstri, ticaret, serbest meslek ve hizmetlerle sağlıyorsa yerleşme noktası kentsel bir yerleşmedir.” Max Weber (2000), “Kent” adlı eserinde; ekonomik işlev açısından kenti, “...sakinlerinin geçimlerini tarımdan ziyade ticaret yoluyla sağladıkları bir yerleşim birimi...” olarak tanımlamıştır. Ancak, O’na göre; Kentten, burada yaşayan nüfusun gündelik ihtiyaçlarının ekonomik açıdan önemli bir bölümünü yerel pazarda ve gözle görülür ölçüde oraya en yakın hinterlant halkının satmak için ürettiği ürünlerle karşıladıkları durumlarda bahsedilebilir. Buradaki anlamıyla kent adeta bir “pazar yerleşimi” dir. Ne var ki bu, tek başına, herhangi bir kentin biricik ayırt edici özelliği değildir (Weber 2000: 102’den aktaran Torun, 2002: 70). “Her şeyden önce kentler, kapitalist ekonomik ilişkiler içinde oluşan süreçlerin etkileşim alanı, sermaye birikiminin ve işgücünün yeniden üretildiği alanlar olmuştur” (Şengül, 2007: 89). Kent yalnız değer yaratılması bakımından değil, yaratılan değer transferi bakımın-

dan da önemlidir (Tekeli, 1982: 336). Ortaylı (1979: 194)' ya göre şehir, "kendi kendine yetmeyen bir birimdir. Şehir çevre yerleşmelerin iktisadi faaliyetini denetleyen, ona göre ihtisaslaşan, üretimde bulunan ve bunun sonucunda toplumsal ve idari yönden de çevresi üzerinde denetimci bir görev yüklenen yerleşme merkezidir."

Yönetmelik sınır ölçütüne göre, "belli bir yönetmelik örgüt biriminin sınırları içinde kalan yerlere kent, bu sınırların dışındaki alanlara köy denilmektedir" (Keleş, 2006:107). Türkiye'de köy-kent ayrımında yönetmelik ölçüt benimsenmektedir.

Toplumbilimsel ölçüte göre yaklaşan araştırmacılar, kentin diğer yerleşim biçimlerinden ayrılmasında belli bir topluluk olarak taşıdığı kendine özgü niteliklerine ağırlık vermektedir (Özer, 2004: 3). Wirth, toplumbilimsel ölçüte göre kenti "toplumsal bakımdan ayrı cinsten bireylerden oluşmuş oldukça geniş, yoğun nüfuslu ve sürekli bir yerleşme" (Wirth, 1938: 1-24 den aktaran Sencer, 1979: 6) olarak tanımlamaktadır. Wirth'e göre, "kente toplumbilimsel açıdan yaklaşmak, insan toplumunun özel bir biçimi olarak kentin belirgin niteliklerini ortaya koyarak, bu tanımlar arasındaki karşılıklı ilişkiyi vurgulamaya yarayabilir. Kentin toplumbilimsel açıdan tanımını ortaya koymak, insanın grup yaşamının farklı bir biçimini simgeleyen kentleşmenin özelliklerinin belirlenmesini de sağlayabilir" (Duru ve Alkan, 2002: 80).

Sosyologlar, kenti tanımlarken tarım dışı üretime bağlı olarak önemli hale gelen nitelikler üzerinde de durmuşlardır:

"Kentler tarımsal olmayan üretimin yapıldığı ve daha önemlisi hem tarımsal hem de tarım dışı üretimin dağıtımının kontrol fonksiyonlarının toplandığı, belirli teknolojik gelişme seviyelerine göre büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme biçimleridir" (Kıray, 1972: 17).

Şenyapılı (1978: 5) kentsel alanları, "tarım dışı faaliyetlerin hâkim olduğu tarımsal ve tarımsal olmayan üretimin ve dağıtımının örgütlendiği ihtisaslaşma ve örgütlenme düzeyinin yükseldiği yöreler" olarak tanımlamaktadır.

"Tarım dışı ve tarımsal üretimin denetlendiği, dağıtımın koordine edildiği, ekonomisi bunu destekleyecek şekilde tarım dışı üretime dayalı bulunan, teknolojik değişimin beraberinde getirdiği teşkilatlanmanın, uzmanlaşma ve işbölümünün en yüksek düzeye ulaştığı, geniş fonksiyonlarının gerektirdiği nüfus büyüklüğü ve yoğunluğuna varmış, toplumsal heterojenlik ve entegrasyon düzeyi yükselmiş, karmaşık ve dinamik bir mekanizmanın sürekli olarak işlediği insan yerleşmesidir" (Görmez, 1991: 1).

Kenti, "nüfusça kalabalık, yapısal açıdan çok büyük ve daha da önemlisi bireylerin artık yiyecek üretimiyle uğraşmadığı her türlü kentsel varlık" (Bookchin 1999: 32) olarak değerlendirmek de mümkündür

Kent, kalıcı, nispeten daha yoğun yerleşilmiş, tarımsal olmayan birçok aktivitede uzmanlaşarak kendi yaşamını sürdüren bireylerin oturduğu toprak bütünü ve yönetsel bir alan olarak da tanımlanabilir (Hawley, 1971: 9).

Sosyolog Ferdinand Tönnies, insan topluluklarını “cemaat” (gemeinschaft) ve “cemiyet” (gesellschaft) olarak ikiye ayırmıştır; cemaatler, ırk, etnik köken ve kültür bakımından farklılaşmamış fertlerden meydana gelen ve fertler arasındaki şahsi, sıcak, samimi ve içli bağlantılar üzerine kurulmuş olan homojen ve mahrem topluluklardır. Cemiyetler ise, ırk, etnik köken, sosyo-ekonomik statü ve kültür sistemleri bakımından farklılaşmış geniş ve heterojen topluluklardır. Köy cemaat, kent ise cemiyet olarak nitelendirilebilir (Görmez, 1991: 9, Topal 2004: 278). Bu ayrım bağlamında da kentlerin daha modern köylerin ise daha gelenekselci yapıda oldukları sonucuna varılabilir. Böylelikle cemaat hayatından, cemiyet hayatına bir geçiş öngörülebilir.

“Kent, mesleki örgütlenmenin ön plana çıktığı, sosyal baskı mekanizmasının sınırlandığı, bireyin “ben” olarak toplumsal ilişkilerde yer aldığı örgütlü toplumdur” (Tatlidil, 1989: 386).

“Kent bir gözün görebileceğinden, bir kulağın işitebileceğinden çok daha büyüktür ve karmaşıktır. Zaman içinde farklı yaşam deneyleri içinde sürekli olarak keşfedilmeyi bekler. İnsanlar kenti, değişik parçalarıyla, farklı sıralar içinde algırlar. Bu algılama sırası zaman zaman tersine döner. Bir noktada kesilir, yeni bir sıra içinde yeniden algılanmaya başlar. Kent bu karmaşık deneyler sonucu uzun zaman içinde algılanılır, bilinir” (Tekeli, 2001: 244-245).

Sencer (1979: 8) bütün ölçütleri birlikte değerlendirerek kenti şu şekilde tanımlamıştır; “çoğunlukla tarım dışı kesimlerde yoğunlaşmış 10 binin üstünde bir nüfusu bulunan, farklılaşmış ve örgütlü bir fiziksel, toplumsal ve yönetsel bütünlüğe sahip olan yerleşmedir.” Bal (2008: 31) ise daha kapsamlı bir tanım yapmıştır: “Kent; sanayi, ticaret, hizmet gibi ekonomik etkinliği olan, tarımsal ürünler de dâhil olmak üzere her türlü ürünün dağıtıldığı, sınırları belirlenmiş bir alanda yoğunlaşmış nüfusun sosyal bakımdan tabakalaştığı, mesleksel rollerin artarak farklılaştığı, dikey ve yatay hareketliliğin yaygın olduğu, çeşitli sosyal grupları barındıran, sivil toplumun organize olduğu, merkezi ve yerel yönetimi temsil eden yönetsel, hukuksal vb. kurumların bulunduğu, bölgesel ya da uluslararası ilişki ağlarına sahip, kendine özgü bir yaşam biçiminin ve bilincinin gelişmekte olduğu heterojen bir toplumdur.”

Tanımlar dikkate alındığında kentte aşağıdaki özelliklerin tamamını veya bir kısmını görmek mümkündür. Bunlar (Yörükan, 1968: 19-26’dan aktaran Bal 2008: 45);

- Kent heterojen bir sosyal gruptur (sosyo-ekonomik farklılık, meslek vs.).
- Büyük nüfusuna rağmen yerleşim alanının sınırlılığı sonucu nüfus yoğunluğu vardır.
- İnsanlar mekân bakımından yakın olmalarına rağmen sosyal mesafe bakımından birbirlerine uzaktır.
- Kent, şahsiyetin, ferdiyetin ve özgürlüğün gelişmiş olduğu bir çevredir (“Kent insanı özgür kılar” ifadesi batıda yaygın olarak kullanılır).
- Kentte insanlar arasındaki ilişkiler geleneklerin hakim olduğu informal yollarla değil, formel ve rasyonel kanunlarla düzenlenir.
- Uzmanlaşmaya dayalı, farklılaşmış formel iş organizasyonları yaygınlaşmıştır.
- Yol ve ulaşım imkânları ile sosyal unsurların mekânsal hareketliliği ve sınıflar arasında sosyal hareketlilik ileri düzeydedir.
- Kent kültürü dinamik bir yapıya sahiptir. Kentler, sosyal ilişkilere açık, sosyo-kültürel değişimin yoğun yaşandığı yerlerdir.
- Kent, ekonomik imkânlar, sağlık, eğitim, bilim, sanat vb. bakımdan gelişmiştir.
- Diğer taraftan kazalar, suç işleme, alkol, uyuşturucu bağımlılığı, sefalet, anomi (kuralsızlık), yabancılaşıma vb. bakımdan sorunları da üretmektedir.

Harvey (2003: 277, 278) kenti yapılanmış bir biçim, kentselliği (kentleşme-kentlileşme) ise bir yaşam tarzı olarak görür ve bunları birbirinden ayrı değerlendir-mek gerektiğini ifade eder. “Yapılandırılmış bir biçim olarak kent ve bir yaşam tarzı olarak kentselliğin birbirinden ayrı düşünölmeleri gerekir, çünkü gerçekte ayrılmış-lardır. Bir zamanlar eşanlamlı olan kavramlar artık öyle değildir. Bu ayrılmanın başlangıcını geçmiş dönemlerde görebiliriz, ama kent ve kırsal kesim arasındaki karşıtlığın giderilmesi, sanayileşme ve piyasa değişiminin her sektör ve alana nüfu-zuyla gerçekleşmiştir. Kent, banliyö ve kırsal kesim şimdi artık kentsel sürecin içinde birleşmiştir”.

Harvey’in son cümlesinden hareketle, artık kent-köy (kırsal) ayrımının yapıla-madığı, çünkü bunların birbirinden tamamen farklı değil, zamanla birbirine karışan ve birbirini tamamlayan olgular olduğu anlayışı yayılmaya başlamıştır. Keleş (2006: 110) de bunu “küçük bir köy, her zaman bir kasaba daha sonra da bir kent olmaya aday bir yerleşme basamağıdır” diyerek köyün kentin tamamlayıcısı olduğu vurgu-sunu yapmıştır. Yapılan değerlendirmelerle de gelecekte kentin kırla yani doğayla iç içe olacağı varsayılabilir. “Fishman’ın deyimiyle ormanlarla iç içe ama aynı şe-kilde bütün kent imkânları da yanı başında; yani kent-kır anti tezlerini sentezlemiş bir kent. Ya da başka bir deyişle tabiatla makineyi yeni bir mekân tasarımıyla insan için uzlaştırmış; ahenkli kılabilmiş bir kenttir bu” (Sezal, 1992: 102).

1.2. KENTLEŞME

Kentlerin ortaya çıkması, zamanla sayılarının artması, buna bağlı olarak da bu süreçte yaşadıkları gelişme ve değişme kentleşme olarak tanımlanabilir. Kent sayısının artmasına paralel olarak da kentlerde yaşayan nüfus artmaktadır. Bu, kavrama demografik bir nitelik kazandırmaktadır. En temel anlamıyla kentleşme bu olarak algılansa da literatürde farklı tanımlamalar mevcuttur. Kent tanımında olduğu gibi kentleşme tanımında da disiplinler kendi açısından bakarak kentleşmeyi tanımlamaktadırlar. Hâlbuki kentleşmeyi sadece kendi disiplinleri açısından tanımlamaları birtakım eksiklikleri de ortaya çıkaracaktır. Çünkü kentleşme sadece demografik olarak değil ekonomik, toplumsal, yönetsel faktörlerin hepsini içeren bir tanım olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tanımlamaları yapabilmek için öncelikle kentleşme nasıl ortaya çıkmış ona bakmak daha yerinde olacaktır. Burada J.J. Rousseau'nun "kentleri kent yapan binalar değil, kentlilerdir" görüşünden hareketle kentleşme kavramı açıklanmaya çalışılacaktır.

İnsanlık tarihinde en önemli aşama kuşkusuz "Sanayi Devrimi" dir. Bu devrime gelinceye dek Avrupa'da çok önemli toplumsal ve siyasal olaylar olmuştur. Etkileri büyük olan bu olayların kent görünümüne doğrudan yansımaları olmamıştır. Oysa "Sanayi Devrimi" nin kentleşme üzerinde büyük etkisi olmuştur (Erkan, 2010: 50). En basit anlamıyla sanayi devrimi, küçük zanaat, tezgâh ve atölye üretimlerinin yerine yeni teknik buluş ve makinelerde yeni enerji kaynağı buhar gücünün harekete geçirdiği, buharlı gemilerin ve makinenin insan, rüzgâr, su, hayvan enerjisinin yerini almasıdır (Talas, 1981: 29). Sanayi devrimiyle birlikte, ortaya çıkan makine teknolojisi gelişen fabrika ve ulaşım sistemleri, bunların sağladığı kolaylıklar ve zorunluluklar büyük ölçüde nüfusun topraktan kopmasına sebep olmuş, ortaya çıkan nüfus hareketi kentleşme olgusunu yaratmıştır. "Gelişmiş ülkelerde görülen sanayi devrimi, gelişmekte olan ülkelerin mekânlarını etkileyerek ve örgütleyerek kent- sel büyümenin 1950'den sonra hızlanmasına temel oluşturmuştur" (Kılınç, 1993: 150).

Sanayi devrimiyle birlikte önemli bir toplumsal hareketlilik haline gelen kentleşme, insanları kent yoğun bir alana yönlendirmeye başlamıştır. Buna en iyi örnek olarak da; "Britanya, on sekizinci yüzyılın ortalarında başlamış olan sanayileşme sürecine katılan ilk ülkeydi. Bu süreç gittikçe artan bir kentleşmeyi –nüfusun taşra- dan kasaba ve şehirlere göç etmesini- de beraberinde getirdi... Başkent Londra'nın nüfusu 1800 yılında 1,1 milyon kişiydi; yirminci yüzyılın başında ise bu sayı yedi milyonu bulmuştu. Böylece, Londra dünyanın o güne dek gördüğü en kalabalık

şehir haline gelmişti” (Giddens, 2008: 956). “Endüstrileşmenin etkisiyle ekonomisi gelişen ülkelerin kentlerinde gözlemlenen en büyük değişim, bu kentlerin kendi iç dinamikleriyle ihtiyaç duyulan işgücü talebini karşılamada yetersiz kalmaları nedeniyle işgücü ithal etmek zorunda kalmalarıdır” (Yalçın, 2010: 232).

“Kentleşme sanayi toplumlarının bir ürünüdür. Aynı zamanda sanayileşme de kentlerin bir ürünüdür. Kentleşme ve sanayileşme birbirlerini üreten, geliştiren olgulardır. Kentleşme toplumsal değişimin hem nedeni hem de bir sonucudur” (Aydoğan, 2000: 13). Ancak Türkiye söz konusu olduğunda, kentleşmenin sadece sanayileşme süreciyle paralel olmadığı göz önünde tutulmalıdır. “Gelişmiş ülkelerde sanayileşme ile başlayan ya da sanayileşmeyle paralel gelişen kentleşme görülürken, Türkiye’de tarımın makineleşmesi sonucu kırdan kente göç hareketlerin yaşanması, kentleşme olgusunun başat özelliği haline gelmiştir” (Yılmaz ve Çitçi, 2011: 253). Bir sonraki başlıkta değinilen kentleşme nedenlerinden, kırsal alandaki yaşam koşullarından doğan itici etmenler, Türkiye’deki kentleşme süreci açısından oldukça önem arz etmektedir.

Türkiye’deki kentleşmeye baktığımızda “kırdan kente doğru evrilmeye çalışan bir geçiş toplumu görünümü vermektedir. Bu sürecin başında gelenekselliğin ağır bastığı kırsal yapı, sürecine varmak istediği noktada ise modern kurum ve değerlerin hâkim olduğu kentsel yapı vardır. Bu geçiş sürecinin bir özelliği olsa gerek; şu anda Türkiye’nin ne kırsal alanları ne de kentsel alanları tam bu özellikleri yansıtmamaktadır. Diğer bir deyişle, Türkiye köylü olmaktan çıkmaya başlamış ama kentli olamamış, geleneksellikten sıyrılmış ama tam anlamıyla modernleşmemiş bir geçiş toplumu tipini yaşamaktadır” (Özer, 2000: 38).

“Kentleşme, 20. Yüzyılın ayırt edici özelliklerinden biri olmuştur. Gelişmiş olsun, gelişmekte olsun, kapitalist olsun, sosyalist olsun bütün ülkeler, kentleşme olayının ve sonuçlarının etkileriyle karşı karşıya kalmışlardır. Dünya nüfusu 1800’de 990 milyon iken, 1900’de 1 milyara, 1960’ta 3.3 milyara yükselmiştir. 21. Yüzyılın başında da 7 milyarı bulduğu tahmin edilmektedir. Buna koşut olarak, kentleşmenin çok daha büyük bir hızla ilerlediği görülmektedir. Nüfusu 100.000’i aşan kentlerde, 1800 yılında dünya nüfusunun sadece %1,7’si yaşarken, bu oran 1900’de %5,5’e, 1970’te ise %22’ye yükselmiştir. 1800 yılında 15 milyon olan kentli nüfus, 1980’lerde 800 milyona yükselmiş bulunmaktadır. 2000’li yılların başında ise, yeryüzünde 3.2 milyar kişinin kentlerde yaşayacağı hesaplanmaktadır. Birleşmiş Milletlerin kestirimlerine göre, 1980’lerde sayıları 35 olan 5 milyondan kalabalık kentlerin sayısı, 21. yüzyılın başında 60’ı geçmiştir” (Keleş, 2006: 26).

Tablo 1.1. 1927 – 2011 Yılları Arasında Türkiye’de Kent ve Köy Nüfusu

Sayım Yılı	Kent Nüfusu		Kırsal(köy+ belde) Nüfusu		Toplam Nüfus
	Toplam	Yüzde	Toplam	Yüzde	
1927	3.305.879	24,22	10.342.391	75,78	13.648.270
1935	3.802.642	23,53	12.355.376	76,47	16.158.018
1940	4.346.249	24,39	13.474.701	75,61	17.820.950
1945	4.687.102	24,94	14.103.072	75,06	18.790.174
1950	5.244.337	25	15.702.851	74,96	20.947.188
1955	6.927.343	28,79	17.137.420	71,21	24.064.763
1960	8.859.731	31,92	18.895.089	68,08	27.754.820
1965	10.805.817	34,42	20.585.604	65,58	31.391.421
1970	13.691.101	38,45	21.914.075	61,55	35.605.176
1975	16.869.068	41,81	23.478.651	58,19	40.347.719
1980	19.645.007	43,91	25.091.950	56,09	44.736.957
1985	26.865.757	53,03	23.798.701	46,97	50.664.458
1990	33.326.351	59,01	23.146.684	40,99	56.473.035
2000	44.006.274	64,90	23.767.653	35,10	67.803.927
2007	49.747.859	70,47	20.838.397	29,52	70.586.256
2008	53.611.723	74,96	17.905.377	25,03	71.517.100
2009	54.807.219	75,53	17.754.093	24,46	72.561.312
2010	56.222.356	76,78	17.500.632	23,90	73.722.988
2011	57.385.706	76,79	17.338.563	23,20	74.724.269
2012	58.448.431	77,28	17.178.953	22,72	75.627.384
2013	70.034.413	91,35	6.633.451	8,65	76.667.864
2014	71.286.182	91,75	6.409.722	8,25	77.695.904
2015	72.523.134	92,1	6.217.919	7,9	78.741.053

Tablo, TÜİK Verilerinden yararlanarak oluşturulmuştur.

Türkiye’deki kentleşme tablosuna (tablo 1.1.) bakıldığında ise, 1927-1950 döneminde kentlerde bulunan nüfusun oranı önemli bir değişim göstermemiş iken 1950 yılından sonra bu oran hızla artmış ve halen de artmaktadır. Bu tabloya bakarak da

yıllar itibariyle kırdan kente doğru bir nüfus hareketinin olduğunu gözlemleyebiliriz. Keleş (akt. Özer, 2004: 51) “kentli nüfus artışını kırlardan kentlere olan nüfus hareketlerinin ürünü” olarak niteler. Ülkemizde kentlerde bulunan nüfus, köylerde bulunan nüfusa göre çok büyük bir hızla artmaktadır. 1927 yılı rakamları itibariyle kırsal alanda yaşayanların oranı %75,78 iken kentsel alanda yaşayanların oranı ise %24,22’dir. 1950 yılı rakamları itibariyle kırsal alanda yaşayanların oranı %74,96 iken kentsel alanda yaşayanların oranı ise %25’tir. 1960 yılı rakamları itibariyle kırsal alanda yaşayanların oranı %68,08 iken kentsel alanda yaşayanların oranı ise %31,92’dir. 1970 yılında kırsal alanda yaşayanların oranı %61,55 iken kentsel alanda yaşayanların oranı %38,45’dir. 1980 yılında kırsal alanda yaşayanların oranı %56,09 iken kentsel alanda bu oran %43,91’dir. 1985 yılından itibaren artık nüfusun yarıdan fazlası kentlerde yaşamaktadır. 1990 yılı rakamları itibariyle kırsal alanda yaşayanların oranı %40,99 iken kentsel alanda yaşayanların oranı %59,01’dir. 2000 yılıyla beraber kırsal alanda yaşayan nüfusun oranı %35,10 iken kentsel alanda yaşayanların oranı %64,90’dır. 1990-2000 döneminde kentlerde bulunan nüfusun yıllık artış hızı binde 26,8 iken köylerde bulunan nüfusun yıllık artış hızı binde 4,2’dir. Ülkemizde kentlerde bulunan nüfusun oranı 1990-2000 yılları arasında önemli bir artış göstererek 1990 yılında %59 iken 2000 yılında %64,90’a yükselmiştir. 2007 yılında yapılmaya başlanan ADNKS’yle birlikte elde edilen veriler sonucu kentsel nüfus oranının %70,47’ye yükseldiği buna karşın, kırsal nüfusun %29,52’ye gerilediği görülmektedir. Bu yıldan itibaren her yıl yapılan nüfus sayımı sonucunda kentsel ve kırsal nüfus oranındaki her değişim sıklıkla takip edilebilmektedir. Tablodan da görüldüğü üzere 2008 yılında da kentsel nüfusta ciddi bir oranda artış gözlenmektedir. Kentsel nüfusun artarak arttığı ve kırsal nüfusun da azalarak azaldığı, 2008 yılından 2015 yılına kadar olan verilerden de takip edilebilmektedir.

Tablo 1.2. Türkiye’de Yıllara Göre Kentsel Nüfus ve Kentleşme Oranı

Yıl	Kentsel Nüfus	Kentleşme Oranı (%)
1927	3.305.879	24,2
1935	3.802.642	23,5
1940	4.346.249	24,4
1945	4.687.102	24,9
1950	5.244.337	25,0
1955	6.927.343	28,8
1960	8.859.731	31,9
1965	10.805.817	34,4
1970	13.691.101	38,5
1975	16.869.068	41,8
1980	19.645.007	43,9
1985	26.865.757	53,0
1990	33.326.351	59,0
2000	44.006.274	64,9
2007	49.747.859	70,47
2008	53.611.723	74,96
2009	54.807.219	75,53
2010	56.222.356	76,78
2011	57.385.706	76,79
2012	58.448.431	77,28
2013	70.034.413	91,35
2014	71.286.182	91,75
2015	72.523.134	92,1

Tablo, TÜİK verilerinden yararlanarak oluşturulmuştur.

Cumhuriyet döneminde ilk nüfus sayımının yapıldığı yıl olan 1927’den itibaren Türkiye’de kentsel nüfusun değişimine ve kentleşme oranlarına bakıldığı zaman 1950’den önce kentlerde yaşayan kişi sayısının ve buna bağlı olarak kentleşme oranının büyük ölçüde sabit düzeyde kaldığı, bu yıllardan itibaren ise sürekli arttığı görülmektedir.

Türkiye’de kentleşme oranı tam olarak gelişmiş ülkelerin düzeyinde olmasa da 2000 yılındaki yaklaşık %65’lik kentleşme oranına bakarak gelişmiş ülkelerin düzeyine yaklaşıldığı söylenebilir. Kentleşmedeki bu net değişimin nedeni kentlerdeki doğal nüfus artışından öte kırdan kente yapılan yoğun göçtür. Bu açıdan iç göçün Türkiye kentleşmesinin en önemli özelliklerinden biri olduğu söylenebilir. Bunun yanında Türkiye kentleşmesindeki önemli bir diğer nokta kentleşmenin hızıdır. 1950’lerden 1970’lere kadar oldukça yüksek düzeyde seyreden kentleşme hızı 1970’li yıllardan sonra nispeten daha düşük bir düzeyde ilerlemiştir. 1950-1960 arasındaki dönemde kentleşme hızı yıllık ortalama %5,2 düzeyinde gerçekleşmiş, 1960-1970 yılları arasında %4,4’e, 1970-1980 döneminde ise %3,7’ye kadar düşmüş, 1980-1985 arasındaki beş yıllık dönemde artış eğilimi göstermiş, 1985-1990 arasındaki dönemde ise tekrar %3,7 seviyelerine gerilemiştir.

“Kentleşme, iki ucu olan bir çözülme, yoğunlaşma ve akım olayıdır. İki uçtan birisi “kır” dır, ötekisi de “kent”. Çözülme kırdadır. Yoğunlaşma ise kentte gerçekleşmektedir. “Çözülme” ve “yoğunlaşma”nın özelliklerine uygun ve bunlara bağımlı biçimde, akım da kır ile kent arasında olmaktadır. Bu üç olgu, yani “kırdan çözülme”, “kentte yoğunlaşma” ve “kır ile kent arasındaki akım” bir bütünün parçalarıdır. Birbirinden ayrı olarak düşünülemezler” (Kartal, 1983b: 33). “Çeşitli nedenlerle kırsal kesimlere yönelen göç sonucunda, bir taraftan mevcut kentlerin nüfus ve alan itibarıyla büyümesi, diğer taraftan da köy, kasaba, vb. yerleşim birimlerinin giderek büyümesi sonunda kente dönüşüp, mevcut kent sayısının artmasıdır” (Nadaoğlu, 1996: 89).

İşbir (1986: 4) kentleşmeyi, siyasi, fiziki ve fonksiyonel açıdan inceler. “Siyasi açıdan, belirli idari hudutlar içerisinde görev yapan yönetimlere sahip birimlerdir. Fiziki açıdan, değişik amaçlar için kullanılan çok sayıdaki binalar ile ulaşımı sağlayan yollar dan oluşur. Fonksiyonel açıdan ise, ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerin yapıldıkları yerleşme alanlarıdır.” Bookchin (1999: 44) kentten doğan kentleşmenin tarımsal dünyayı tamamen yok ettiği, bunun da ötesine öz annesinin en azılı düşmanı haline gelen bir kavram olduğunu belirtir. Kentleşme sürecinde insanların yaptığı şey tam da budur; kente uyum sağlamak ve kente uygun tutum ve davranışlarda bulunmak.

Kent, nasıl ki köyün karşıtı olarak tanımlanabiliyorsa, kentleşme de Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde bir neden-sonuç ilişkisi süreci olarak da değerlendirilebilir. “Kentleşme, az gelişmiş ülkelerin özellikle yakın dönemlerde içine girdiği değişim sürecinin en belirgin yönü, aynı zamanda bu değişimin temel güdülerinden biridir. Gerçekten kentleşme olayı, adı geçen toplumların geleneksel koşulları içinde oluşan karmaşık değişim etmenlerinin ürünü olmakla birlikte, bu değişimin en dışlanmış

anlatımı olduğu gibi, doğrudan kendisi de bu değişmeyi güdüleyen ve hızlandıran bir etmen olmaktadır” (Sencer, 1979: 36). Kırdaki imkânların yetersizliği ve bunun sonucunda ortaya çıkan göçler kentleşme sürecindeki değişimi hızlandırmaktadır.

“Kentleşme tüm ülke çapındaki değişimleri, nüfus ve kaynak akımlarını, ekonomik ve sosyal açıdan ortaya çıkan ciddi dönüşümleri kapsar. Kentin ekonomik, sosyal, idari ve siyasi fonksiyonlarının olduğu ve dolayısıyla kentleşmenin bir değişimin ifadesi olduğu ortaya çıkmaktadır” (Görmez, 1997: 11). “Kentleşme; bazı yoğunluk ve büyüklük değerlerinden başlayarak nüfusun alansal yığılması, kent kültürü olarak tanımlanan bir dizi değer yargısı, davranış ve eğilimin yayılmasıdır” (Dinçer, 1999: 343).

Barlas Tolan (1991: 161-162) kentleşmeyi “hem kırsal bir toplumun kentsel bir topluma dönüşme süreci, hem de kentsel mekânın ve toplumsal pratiğin değişme ve evrimleşme süreci” olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda kentleşme geleneksel toplum yapısından modern toplum yapısına geçişteki süreci de ifade eder.

Kentleşme süreci mekânda yerleşmenin özgül bir biçimi, yerel örgütlenme, toplumsal tabakalaşma, kurumsallaşma, uzmanlaşma, yeni bir yerleşme biçimlenmesi, sosyo-ekonomik ve kültürel değişime yol açan bir nüfus yoğunluğu gibi öğeleri bir arada bir dönüşümün içerildiği bir adlandırmadır (Genç, 1997: 308).

İsbir (1986: 8,9) de yalnızca demografik ölçüte göre değil beraberinde ekonomik ve sosyal ölçüte de değinerek kentleşmeyi tanımlamıştır; “Üretimin, ticaret ve hizmetlerin süratle büyümesini sağlayan endüstrileşmenin etkisiyle, doğum oranının fazla olması ve bu fazlalığın kent dışı yerleşme yerlerinde iskân edilmemeleriyle nüfusun kentlerde birikip çoğalmasına neden olan, aynı zamanda da buralarda yaşayanların özel hayatlarını, ekonomik, sosyal ve siyasal davranış açısından etkileyen ve beraberinde de birtakım faaliyetleri gerektiren değişimlerdir.” Gökçe (1977: 8) de İsbir gibi demografik ve sosyo-ekonomik boyutlarıyla kentleşmeyi ele almıştır: “Belirli bir zaman aralığında şehir olarak kabul edilen yerleşme birimlerinde nüfus artışı ile birlikte görülen ekonomik ve toplumsal yapıdaki değişmeyi belirleyen süreçtir.”

Ozankaya (1991: 63) kentleşmeyi ekonomik boyutuyla ele alarak şöyle bir tanımlama yapmıştır: “Kentleşme tarım dışı etkinliklerin özellikle sanayileşmenin gelişmesi sonucu nüfusun kentlerde toplanması ve kentsel alanların genişleme sürecidir.”

Kentleşme, “ister bir kırsal yerleşmenin kente dönüşmesi, ister doğrudan doğruya kentin büyümesi biçiminde olsun nüfusun kent yerleşmelerinde yoğunlaşması, nüfusun tarımdan endüstri hizmetlerine kayması ve buna bağlı olarak kentsel işgücü biçimlerinin ekonomik etkinlik kazanması, fiziksel çevre ve yaşama koşullarında bir değişim sosyal değişme ve yeni bir biçimlenme süreci, bir yönetsel örgütlenme süreci” (Erkut, 1996: 10) olarak karşımıza çıkar.

Yukarıda yapılan tanımların bütününe içerecek şekilde kentleşmeyi tanımlayacak olursak; “sanayi ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında, artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim süreci” olarak tanımlanabilir (Keleş, 2006: 24).

Tek açıdan bakanların aksine Kartal ve Tatlıdil kentleşmeye farklı yaklaşmışlardır. “Kentleşme belirli bir zaman ve ülkeye göre, kent olarak kabul edilen yerleşme birimlerinde nüfusun yoğunlaşma hızı veya oranını vermektedir. Bu nüfus değişimi ile birlikte görülen ekonomik ve toplumsal değişmeyi de belirleyen bir süreçtir” (Tatlıdil, 1989:4-5). Kartal (1978: 4-6)’a göre ise kentleşme iki yönlü bir olgudur. İlki; “birtakım ekonomik, sosyal, siyasal ve teknolojik değişmeler sonucu ortaya çıkan bir olgu” olması. Kentleşme, teknolojideki gelişmelerin, tarımsal ve tarımsal olmayan üretim biçimi ile ilişkilerindeki değişmelerin bir sonucudur. Burada kentleşme bir sonuç olarak görülmektedir. Yani diğer faktörlerden etkilenen bir olgudur. Diğeri ise “toplumun ekonomik, sosyal, siyasal yapısında ve insan tutum ve davranışlarında değişmelere yol açabilme gücüne sahip bir olgu” olmasıdır. Bu durum ise kentleşmeyi etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Son olarak Wirth (1938: 5)’ün de ifade ettiği gibi, “kentleşme, artık, sadece insanları kent olarak adlandırılan bir yere çekme süreci değil, insanların kentin yaşam biçimini de benimsemesi anlamındadır.”

1.2.1. Kentleşme Nedenleri

Genel olarak bakıldığında kentleşmenin, teknolojinin gelişmesiyle birlikte tarım ve sanayideki değişimlerin bir sonucu olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olması itibariyle de nedenlerine bakmak gerekmektedir.

Yukarıdaki kavramları açıklarken ortaya çıkan farklı tanımlamalar gibi, aynı olgu olmasına rağmen kentleşmenin nedenlerini de açıklarken toplumbilimciler ve kentbilimciler sorunu farklı yönleriyle ele alarak açıklamışlardır. Türkiye’de kentleşmenin incelenmesinde, Kentleşme Komisyonunun yaklaşımı, kent bilimciler arasında genel kabul görmüş bir kanıyı yansıtmaktadır. Komisyon, kentleşme hareketini oluşturan nedenleri, iç etmenler ve dış etmenler olmak üzere iki grupta toplamaktadır (Özer, 2004: 49). Kartal (1978: 9) itici güçler, iletili güçler, çekici güçler ve siyasal güçler şeklinde gruplandırmıştır. Sencer; itici nedenler, çekici nedenler ve aracı nedenler olarak sınıflandırmıştır. Keleş (2006: 28) ise ekonomik nedenler, teknolojik nedenler, siyasal nedenler ve sosyo-psikolojik nedenlere dayandırarak kentleşme hareketini açıklamıştır. Burada açıklanacak olan kentleşme nedenleri, Türkiye’ye özgü kentleşme nedenleridir. Keleş (2006: 67-76) de bunları diğerleri gibi, itici, iletili ve çekici nedenler olarak sınıflandırmıştır.

- İtici nedenler; “genellikle, nüfusu köyden ve tarımdan köy dışına iten nedenlerdir” (2006: 68). Köylerde yaşayan insanların çoğu geçimini tarımdan sağlamaktadır. Tarımda yaşanan değişimler sonucu; “tarımdaki gelirin düşüklüğü, toprağın çok eşitsiz dağılımı” (Kongar 2010: 550), “tarım topraklarının çok parçalanmış olması ve tarımdaki makineleşme” (Keleş 2006: 68) köylüyü tarımın dışına itmiştir.
- İletici nedenler; “itici ve çekici güçlerden bağımsız olarak değil, onların etkinliğini engelleyen veya zorlaştıran ya da kolaylaştıran veya hızlandıran bir etmen olarak” (Sencer, 1979: 66) anlaşılmaktadır. İtici ve çekici nedenleri etkileyen bir durumdadır. “Haberleşme ve ulaşım olanaklarındaki gelişmeler, köyden kente göçü etkilemiştir” (Kartal, 1978: 7). Artık mal ve hizmetlerin üretiminin belli merkezlerde toplanması sonucu, kırdan kente göç de artmıştır. “Ulaşım araçlarının artması özellikle karayollarının büyük kentlerde bağlantıyı sağlaması nüfusun ülke içinde yer değiştirme kabiliyetini arttırmıştır. İş gücü dolaşım kolaylığının yanında mal ve hizmetlerin de aynı şekilde dolaşımı iletiçi faktörlerin gelişimiyle ilişkilidir” (Bal, 2003: 53). “İletici etmenlerin kentleşmeyi etkilemede diğer bir rolü de iletişim alanındaki hızlı gelişmelerin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Özellikle televizyonun yaygınlaşması ve kırsal alanda hemen hemen her eve girmiş olması, insanların başka yaşam biçimlerinden haberdar olmalarını sağlamıştır. Bu durum da kentleşmenin nedenlerini hazırlayan ve göçe kaynaklık eden bir faktördür” (Erkan, 2010: 114).
- Çekici nedenler; gerçekte Türkiye’deki kentleşmenin ardındaki en büyük neden köyün iticiliği gibi düşünülse de kentlerin çekiciliği de bir o kadar önemlidir. Kırsal nüfus için kenti cazip hale getiren en önemli etkenlerden biri ekonomiktir. Kentteki iş olanakları ve ücretler, nüfusu kente çekmektedir. “Nüfusun toplandığı büyük kentler aynı zamanda sanayi merkezleridir. Türkiye’de sanayii kuruluşlarının hemen hepsi büyük ya da küçük kentlerde kurulmuş ya da kuruldukları kasabaları kısa sürede büyükçe bir kent durumuna getirmişlerdir” (Keleş, 2006: 74). Yani, sanayi tesisleri nereye inşa edilmekteyse nüfus da oraya akmaktadır. Kişi köyde, tarımdan elde ettiği gelirin daha fazlasını, kentlerdeki diğer sektörlerden elde edebilmektedir. Halkın büyük kentlerdeki kültürel yaşama imrenmeleri durumu da kenti çekici hale getiren bir durum olarak değerlendirilebilir. Kentlerdeki eğitim ve sağlık konusundaki imkânlar ise ekonomik çekicilik kadar önemlidir. Kişi daha iyi “hizmet” almak adına kentte yaşamayı tercih edebilir. Çekici faktörlerin doğrudan etkin olduğu kentleşme modelinin, daha çok endüstri devrimi sonrası toplumlarında gözlenen duruma uygun düştüğü bir gerçektir. Türkiye’de ise çekici güçlerin kentleşme olayındaki dolaysız payının sınırlı kaldığı, nüfusu

harekete geçiren bir etmen olmaktan çok, kente yönelten bir güdü olarak işlediği görülmektedir” (Sencer, 1979: 62, 63).

1.2.2. Kentleşmenin Sonuçları

Genel olarak bakıldığında kentleşmenin, teknolojinin gelişmesiyle birlikte tarım ve sanayideki değişimlerin bir sonucu olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olması itibariyle de nedenlerine bakmak gerekmektedir.

Yukarıdaki kavramları açıklarken ortaya çıkan farklı tanımlamalar gibi, aynı olgu olmasına rağmen kentleşmenin nedenlerini de açıklarken toplumbilimciler ve kent-bilimciler sorunu farklı yönleriyle ele alarak açıklamışlardır. Türkiye’de kentleşmenin incelenmesinde, Kentleşme Komisyonunun yaklaşımı, kent bilimciler arasında genel kabul görmüş bir kanıyı yansıtmaktadır. Komisyon, kentleşme hareketini oluşturan nedenleri, iç etmenler ve dış etmenler olmak üzere iki grupta toplamaktadır (Özer, 2004: 49). Kartal (1978: 9) itici güçler, iletili güçler, çekici güçler ve siyasal güçler şeklinde gruplandırmıştır. Sencer; itici nedenler, çekici nedenler ve aracı nedenler olarak sınıflandırmıştır. Keleş (2006: 28) ise ekonomik nedenler, teknolojik nedenler, siyasal nedenler ve sosyo-psikolojik nedenlere dayandırarak kentleşme hareketini açıklamıştır. Burada açıklanacak olan kentleşme nedenleri, Türkiye’ye özgü kentleşme nedenleridir. Keleş (2006: 67-76) de bunları diğerleri gibi, itici, iletili ve çekici nedenler olarak sınıflandırmıştır.

İtici nedenler; “genellikle, nüfusu köyden ve tarımdan köy dışına iten nedenlerdir” (2006: 68). Köylerde yaşayan insanların çoğu geçimini tarımdan sağlamaktadır. Tarımda yaşanan değişimler sonucu; “tarımdaki gelirin düşüklüğü, toprağın çok eşitsiz dağılımı” (Kongar 2010: 550), “tarım topraklarının çok parçalanmış olması ve tarımdaki makineleşme” (Keleş 2006: 68) köylüyü tarımın dışına itmiştir.

İletici nedenler; “itici ve çekici güçlerden bağımsız olarak değil, onların etkinliğini engelleyen veya zorlaştıran ya da kolaylaştıran veya hızlandıran bir etmen olarak” (Sencer, 1979: 66) anlaşılmalıdır. İtici ve çekici nedenleri etkileyen bir durumdadır. “Haberleşme ve ulaşım olanaklarındaki gelişmeler, köyden kente göçü etkilemiştir” (Kartal, 1978: 7). Artık mal ve hizmetlerin üretiminin belli merkezlerde toplanması sonucu, kırdan kente göç de artmıştır. “Ulaşım araçlarının artması özellikle karayollarının büyük kentlerde bağlantıyı sağlaması nüfusun ülke içinde yer değiştirme kabiliyetini arttırmıştır. İş gücü dolaşım kolaylığının yanında mal ve hizmetlerin de aynı şekilde dolaşımı iletili faktörlerin gelişimiyle ilişkilidir” (Bal, 2003: 53). “İletici etmenlerin kentleşmeyi etkilemede diğer bir rolü de iletişim alanındaki hızlı gelişmelerin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Özellikle televizyonun yaygınlaşması ve kırsal alanda

hemen hemen her eve girmiş olması, insanların başka yaşam biçimlerinden haberdar olmalarını sağlamıştır. Bu durum da kentleşmenin nedenlerini hazırlayan ve göçe kaynaklık eden bir faktördür” (Erkan, 2010: 114).

Çekici nedenler; gerçekte Türkiye’deki kentleşmenin ardındaki en büyük neden köyün iticiliği gibi düşünülse de kentlerin çekiciliği de bir o kadar önemlidir. Kırsal nüfus için kenti cazip hale getiren en önemli etkenlerden biri ekonomiktir. Kentteki iş olanakları ve ücretler, nüfusu kente çekmektedir. “Nüfusun toplandığı büyük kentler aynı zamanda sanayi merkezleridir. Türkiye’de sanayii kuruluşlarının hemen hepsi büyük ya da küçük kentlerde kurulmuş ya da kuruldukları kasabaları kısa sürede büyükçe bir kent durumuna getirmişlerdir” (Keleş, 2006: 74). Yani, sanayi tesisleri nereye inşa edilmekteyse nüfus da oraya akmaktadır. Kişi köyde, tarımdan elde ettiği gelirin daha fazlasını, kentlerdeki diğer sektörlerden elde edebilmektedir. Halkın büyük kentlerdeki kültürel yaşama imrenmeleri durumu da kenti çekici hale getiren bir durum olarak değerlendirilebilir. Kentlerdeki eğitim ve sağlık konusundaki imkânlar ise ekonomik çekicilik kadar önemlidir. Kişi daha iyi “hizmet” almak adına kentte yaşamayı tercih edebilir. Çekici faktörlerin doğrudan etkin olduğu kentleşme modelinin, daha çok endüstri devrimi sonrası toplumlarında gözlenen duruma uygun düştüğü bir gerçektir. Türkiye’de ise çekici güçlerin kentleşme olayındaki dolaysız payının sınırlı kaldığı, nüfusu harekete geçiren bir etmen olmaktan çok, kente yönelten bir güdü olarak işlediği görülmektedir” (Sencer, 1979: 62, 63).

1.3. KENTLİLEŞME

Kentleşme kavramına iki yönlü bir bakış ön plandadır. İlk olarak kentleşme, nüfusun büyük yerleşim merkezlerinde toplanması olarak değerlendirilmekte, diğerinde ise insanların kent kültürünü benimsemesi, kentli davranışlar göstermesi olarak ele alınmaktadır (Görmez, 1991: 1). İlk bakış açısını yukarıda tanımladığımız için ikinci yönü olan kentlileşme kavramı burada devreye girmektedir. “1950’lerde başlayan kentleşme sürecinde, 1990’lara gelindiğinde beklenen kentsel bütünleşmenin gerçekleşmediği görülmektedir. Bu çerçevede kentleşme tanımının değişmesi gündeme gelmektedir. Kent çoğulcu kültürün yeridir. Kentlinin tanımını kentli kültürle bütünleşme ile yapmak yerine; kentin fırsatlarını kullanmak olarak yapıldığında; kentin fırsatlarını kullanan bu grupların kentli olarak değerlendirilebileceği söylenebilir” (Aslanoğlu, 2000: 101-102). “Dolayısıyla, modernleşmecî kuramın kentleşmeye bakışından bir adım uzaklaşarak, günümüz kentlerinin heterojen, farklı kültürlerin bir arada yaşadığı yerleşim birimleri olduğunu söyleyebiliriz. Bu yapı içinde tek bir kültürden söz edilemez. Her bir kentlinin ya da kentli grubun kent algısı birbirinden farklı olacaktır” (Özen Güçlü, 2002: 14).

Kent nüfus artışı ile kentlerin sayısındaki artış tek başına kentleşmeyi izah etmektedir ancak kentleşme aynı zamanda sosyal, ekonomik, kültürel bir olgudur. Kavramın ortaya çıktığı İngilizce’de “kentleşme”, “urbanization” terimi ile hem nüfusun belli noktalarda yığılma süreci, hem de kent kültürünün yaygınlaşması kastedilmektedir. İngiltere’de her iki süreç az çok eş zamanlı olduğu için kavram farklılaştırmasına ihtiyaç duyulmamıştır (Görmez, 1991: 2). Türkiye’de de kentleşme sadece mekânsal vurgulu olarak tanımlanıp, sosyal değişmeyi kapsayamadığı için “kentlileşme” kavramı literatüre dâhil edilmiştir.

Mekânı temel alarak yapılan değerlendirmeye göre kentlileşme; kente göç edilmesiyle başlayan nüfus hareketinin, kentin belirli kesimlerinde yoğunlaşmasına kadar geçen süreç olarak nitelendirilebilir. Bu, kente göç eden yeni nüfusun ilk kez karşılaştıkları koşullara uygun ve uyum sağlar hale gelmeleri ve kentle bütünleşme süreçleridir. Bu değerlendirmeye sosyal ve kültürel nitelikler dâhil gibi gözükse de, asıl vurgu mekâna yapılmaktadır. Ancak, kentlileşme, kente göç eden kişilerin sadece belirledikleri yerde yaşamaya karar vermeleri ile değil, aslen o süreçte ortaya çıkan kültürel ve sosyal boyutları kapsar. Kartal (1992: 49) da bu durumu şöyle ifade etmiştir:

“Kentleşme ve kentlileşme birbiri içinde yer alan ancak farklı olan iki olgudur. Kentleşme daha geniş kapsamlıdır ve tüm ülke çapındaki değişimleri, nüfus ve kaynak akımlarını içerir. Kentlileşme ise, kentleşme akımının içinde yer alan insanlardaki (nüfustaki) değişimleri içerir.”

“Kentleşme sürecinin daha soyut ve davranışsal boyutu olan kentlileşme, kente özgü gelişen tutum ve davranışları, düşünceleri, inançları, kültürel normları ve gelenekleri ifade etmek için kullanılmaktadır” (Gül ve Ergun, 2012: 283). Ülkelerin kentleştiği, ülkeyi oluşturan nüfusun da kentlileştiği göz önüne alınırsa kentlileşme kavramı daha rahat kavranacaktır. “Kentlileşme ya da kentli olmak, birey ölçeğindeki bir değişim sürecidir. Bu süreç toplum ölçeğindeki kentleşme sürecinin birey ölçeğindeki yansımasıdır ve sosyal psikolojik yönü ağırlıklı olan bir süreçtir. Kentli insan, örgütlerin yoğurduğu, şekillendirdiği, örgütler içinde doğan, eğitilen, çalışan, boş zamanlarını değerlendiren insan olarak tanımlanmaktadır” (Erkut, 1996: 60).

Keleş (1980: 71) kentlileşmeyi; “kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, tinsel ve özdeşsel yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratması” süreci olarak tanımlamıştır.

Kartal (1983b: 94)’a göre kentlileşme; “kırdan çözülme ve kentte yoğunlaşma nedeniyle, kırdan kente göçen nüfusun ekonomik ve sosyal bakımlardan, kırın özelliklerinden arınarak kentin özelliklerini kazanma süreci” olarak tanımlanabilir. Yani, kente göçle başlayan dinamik nüfus hareketinin kentin belli bir yerinde karar vermesine kadar olan süreçtir. Bu devam eden süreçte kente gelen köylüler zaman içinde kentlileşmekte ve kente özgü davranışları benimsemeye başlamaktadır. Bireyin, kente özgü davranış kalıplarını edinmesi, kentlileşmenin en önemli aşamalarından biridir. Fakat bu süreç hemen gerçekleş(e)memekte, zamana yayılarak uzun bir geçiş döneminden sonra olgunlaşmaktadır. Kente özgü davranışları benimsemeye başladığı takdirde artık bireysellikten uzaklaşıp örgüt kültürünü anlamaya ve örgütte yer almaya başlayacaktır. Bu bağlamda Karpas (2003: 215-217) Türkiye’deki kentlileşmenin dört aşamada gerçekleştiğine işaret etmektedir.

“İlk aşamaya; kent görüş ve tutumlarına bir hazırlık adımı olarak kent kıyafetini ve bazı kent alışkanlıklarını benimseme damgasını vurmaktadır. Yapay bir değişiklik olmasına rağmen, kent kıyafeti göçmen için daha yüksek bir toplumsal varoluş biçimine geçişi simgeler.

Kentlileşmenin ikinci aşaması; göçmenin su, elektrik ve ulaşım gibi kent hizmet ve olanaklarını benimsemesi ve mevcut iseler bunları paylaşması, yiyecek ve giyeceklerini dükkânlardan satın almasından oluşur. Bu aynı zamanda bir konut inşa etme ve yerleşim yeriyle yakın bir özdeşim geliştirme zamanıdır. Bu aşama kent ile bütünleşmenin fiziksel yönünü temsil eder. Bu iki aşamanın kısmen başarılı bir şekilde tamamlanması, çoğunlukla kentten hoşnutsuzluk hissi doğurur.

Üçüncü aşama (ki ilk aşama ile paralellik gösterir); göçmenin kentin diğer insanlarıyla ilişki kurmaya istekli oluşundan meydana gelir. Göçmen, kendisi hakkında

kendisi için üstün ya da ideal olarak düşündüğü kent biçimlerine göre şekillendirilmiş yeni bir fikir oluşturur. Göçmenin sahip olduğu bazı değerlerin, özellikle aile ve cemaat ilişkileriyle ilgili olanların, kentte hüküm sürenlerden daha iyi olduğuna karar verebilme olasılığı anlamında bu aşama kritiktir; böylece değişmeye karşı direnç geliştirebilir. Böyle bir gelişme göçmenin yaşı, köye bağlılık düzeyi, kentte kalış süresi, kent sakinleriyle iletişim düzeyi ve kentsel iktisadi, toplumsal ve siyasal faaliyetlere katılma düzeyince belirlenir.

Dördüncü ve son aşama; göçmenin kentle bütünüyle özdeşleşmesinden, yani kendisinin köye değil, kente ait olduğuna dair kişisel inanç ve kanısından oluşur. Bu dönüşümün derecesi, göçmenin kendi köyüne yabancılaşma duygusu oranında kente bağlanmasında aranmalıdır.”

Kaya (2004: 142-143) da bu aşamaları dört grupta sınıflandırmış ancak ilk aşama olarak, kente gelen nüfusun burada karar kılması gerektiğini belirtmiştir. “Kentte kalıcı olmayı düşünmeyen kişilerin, kentli olma, kentli davranış kalıplarını sahiplenme gibi bir gayret ve arzusu olmayacaktır. Kentte karar kılınması için ise, kişilerin gelecekleri açısından kentin onlara ümit vaat etmesi gerekmektedir. Geleceğinin köyünde değil, geldiği kentte olduğuna inanan kişiler, kendilerini kent ile bütünleştirme ihtiyacını hissetmeye başlarlar. Kentlileşmenin bir başka aşaması da ekonomiktir. Kişinin kentte yaşamasını anlamlı kılacak bir iş sahibi olması ve bu işin de kentli tarafından olumlu görülmesi gerekmektedir. İşportacılık, değnekçilik vb. işler, kişinin kentle uyumuna engeldir. Üçüncü aşama olarak bu süreçte eğitim ve kültür düzeyi ele alınabilir. Bunlar uzun bir süreç sonunda elde edilebilen özelliklerdir. Dolayısıyla özellikle ilk nesillerde kentlileşmeyi beklemek gerçekçi bir yaklaşım değildir. Bireyin, kente özgü davranış kalıplarını edinmesi, kentlileşmenin son aşamasıdır. Bu aşamada da bir nesilde gerçekleşemeyecek kadar uzun bir süreç gerekmektedir. İnsan davranışları alışkanlıkları sonucu edinilir ve bu edinimleri de değiştirmek çok zordur.”

İnsanlar kentlileşme sürecinde de iki yönlü bir değişim yaşamaktadır. Bunlar, kentlileşmenin ekonomik ve sosyal yönüdür.

- *Ekonomik yönü:* Ekonomik bakımdan kentlileşme, kişinin geçimini tamamen kentte ya da kente özgü işlerde sağlamasıdır. Burada kır ve kent kaynaklarını kullanım, kırdan ve kentte mülkiyet elde etme ve mülkiyeti elden çıkarma ve kırdan kente ve kentten kıra kaynak aktarma biçimleri ekonomik değişimin yönünü gösterir.
- *Sosyal yönü:* Sosyal bakımdan kentlileşme, kır kökenli insanların çeşitli konularda kente özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve tinsel değer yargılarını

benimsemesidir. Kentte kalış süresine göre sosyal ve tinsel değerler düzeninde, çeşitli davranış ve tavırlarda çözülme, dışlama ve özümseme biçim ve dereceleri kentleşmenin sosyal yönünü gösterir (Kartal, 1983: 92). Kentleşmenin sosyal yönünü en iyi ifade eden durumlardan biri de kentte yaşayan kişilerin örgütleri kullanma düzeyidir. Kentli kişinin örgüt kullanma düzeyinin yüksek olması beklenmektedir.

1.4. KENT KİMLİĞİ

Kentleşme, özellikle kırsaldan gelen nüfus açısından uzun bir süreci ve hatta birkaç nesil geçmesini gerektirdiğine göre, kentleşmeden önce kentlilik bilincinin kazanılmasına önem verilmesi gerekmektedir. Kentlilik bilinci, kişinin kendini kente kaşısı sorumlu ve kenti de kendisine ait hissetme durumudur. Bu bilinç, kentleşme sürecini hızlandıran bir olgudur (Kaya, 2004: 143).

Bir kentin gerçek sahibi o şehirde yaşayan, kentle bütünleşen ve kendisini kente ait hisseden kişilerdir. Kentlilik bilinci kavramı ile ifade edilmek istenen kentte yaşayanların kentle bütünleşmesi, kendini kente ait hissetmesi ve dolayısıyla kente karşı sorumluluk duygusu taşımasıdır. Bir başka ifade ile kentlilik bilinci, kentte yaşayanların var olan değişik kimliklerinin (Müslüman, esnaf, sanatkâr, Rizeli, Adanalı gibi) yanı sıra bir de içinde yaşadıkları şehirle özdeşleşebilen bir kimliğe sahip olmalarıdır (Kaya, 2004: 161). “Kimlik” terimi her şeyden önce bir kuruma, bir cemaate ya da bir kültüre, yani bir gruba aidiyeti içerir. Kimlik aynı zamanda, bu grup aidiyetinin bilincinde olmayı; söz konusu kimliği bir arada tutan bazı değerlerin paylaşıldığının farkında olmayı gerektirir” (Kıray, 2006: 303, 304).

Kent kimliği; kent imajını etkileyen, her kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özgü nitelikler taşıyan; fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, tarihsel ve bilimsel faktörlerle şekillenen; kentliler ve onların yaşam biçiminin oluşturduğu; sürekli gelişen ve sürdürülebilir kent kavramını yaşatan, geçmişten geleceğe uzanan büyük bir sürecin ortaya çıkarttığı anlam yüklü bütünlüktür (Çöl, 1998: 47).

“Birçok sosyolog, şehirciliğin kentsel hayatın demokratizasyonu yönünde kentliler, teknisyenler ve seçilmiş yöneticiler arasında gerçekleşecek bir işbirliğini zorunlu görmektedir. Fakat bu üçlü içinde asıl rol, birincilere düşmektedir. Ancak kentli yurttaşlar, kentin gerçek sahipleri, herkesten iyi bildikleri gereksinim ve isteklerini belirleyip zenginleştirerek merkezi ve yerel yönetimler karşısına çıkabilirlerse, kendi hayat biçimlerinin ve kültürlerinin uzantısı bir kente sahip olabilirler” (Bumin, 1998: 152).

1.5. KENTLEŞMEYE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

1.5.1. Ekonomik Kuram

Kuramsal olarak kentleşme, kalkınmakta ve sanayileşmekte olan yani kalkış aşamasındaki toplumlarda daha hızlı bir şekilde görülür. Bunun sonucu olarak da çoğu ülkede, tarımsal üretimin azalmasına paralel olarak, tarım dışı nüfus artışı gerekli hale gelmiştir. Kentleşmeyi ekonomi kuramlarına göre açıklayanlar için de durum böyledir. Artık tarımsal işgücü, sanayii sektöründe çalışmak için büyük kentlere akın etmektedir. Ekonomik gelişmeye paralel olarak da nüfusun çoğu hizmet sektöründe çalışmaya başlamıştır. Kentleşme, nüfusun tarım dışına kayması olarak tanımlandığı için de gelişmiş ülkelerdeki kentleşme, kalkınma ile eş tutulmaktadır. Bu kuram kentleşmeyi açıklamada yetersiz bulunmakta ve eleştirilmektedir. Kentleşmenin temelini demografik olarak açıklamaya çalışanlara göre, Batı ülkelerinde nüfus artışının ve köyle kent arasındaki doğurganlık farkının kentleşmede önemli bir etkisinin olmadığına varsaymışlar ve bu anlamda da eleştirilmişlerdir. Çünkü kentteki doğal nüfus artışının, köylerdeki nüfus artışından daha fazla olduğu bilinmektedir. Toplumsal açıdan bakarak, gelişmiş ülkelerdeki kentleşmeyi inceleyenler, kentin toplumsal değişmedeki temel dinamik olduğunu, kentin gelenekselden moderne geçişi sağladığını savunurlar. Yeniliklerin kentte ortaya çıkarak, köylere yayıldığını, dolayısıyla da kentleşmenin sadece kentle sınırlı olmadığını ileri sürerler (Keleş, 2006: 35-41).

Yukarıda itici ve çekici etmenlerle kentleşmenin nedenleri açıklanmıştı. Günümüzdeki kent ekonomistleri, kentleşme kuramlarını açıklarken bunlara ilave olarak başka bir kuram geliştirmişlerdir. “Ekonomik temel” olarak adlandırılan bu kurama göre, kentleşmenin niteliksel ve niceliksel özelliklerini belirleyen temel etmen “endüstrinin yer seçimi.” Bu da doğal olarak, tüketim ve hammadde üretim merkezilerine yakınlık ile ulaşım maliyetinin bağımlı değişkeni durumuna gelmektedir. Çünkü ekonomik etkinlikler bu tür etmenlerin optimum düzeyde gerçekleştiği yerlerde canlanır ve buna bağlı olarak artan iş ve çalışma imkanları potansiyel işgücünü bu mekanlara çeker (Yaşamış, 1991: 164).

1.5.2. Ekolojik Kuram

Ekolojik Model, sistemli olarak kenti inceleyen ilk kuramdır ve bu yaklaşımın temel varsayımı, insanların bir araya gelmesiyle oluşan nüfus topluluğunun örgütlenmesi sonucu, çevreyle uyumun daha kolay bir hale geleceğidir (Aslanoğlu, 2000: 25). Bu yaklaşımı benimseyenler kentsel bütünlüğü oluşturan parçalar arasındaki ilişkiye bakarak kentleşmeyi açıklarlar (Bahar, 2009: 281). Bu ekölü geliştiren ilk kent sos-

yologları R. Park, Mc Kenzie, E. Burgess (Aslanoğlu, 2000: 26) ve son olarak da L. Wirth' dür. Bu sosyologlar, Ekolojik Ekol ya da Chicago Okulu'nun üyeleridir.

Ekolojik Model, çalışmalarında kentin mekânsal olarak ihtiyaçlar temelinde belli uzmanlaşmış hizmetlere ayrıldığı, içlerinde daha fazla talep edilen hizmetlerin, herkesin rahatlıkla ulaşabilmesi adına merkezi olarak konumlandığını, bunun sonucunda da kentin kent merkezine bağlı olarak büyüdüğünü, bu büyümenin de rekabetçi piyasa dinamikleri ile göç, istila ve süzülme süreçleri çerçevesinde olduğu saptaması yapılmıştır (Gül ve Ergun, 2012: 287).

Park, kenti bir yandan aile, köy ve kilise tarafından sağlanmış birliğin bozulmasıyla her türlü düşünceyi takip edebilecek tehlikeli yığınların istila ettiği mekânlar olarak tanımlarken bir yandan da farklı örgütlerin kurulmasına sahne olabilecek alanlar olarak nitelendirir (Aslanoğlu, 2000: 26) ve bu bağlamda da kenti ayıklayan ve sınıflandıran büyük bir mekanizmaya benzetir (Gül ve Ergun, 2012: 287).

Mc Kenzie, kentsel gelişme dinamiğini sağlayan temel süreçler; yoğunlaşma (concentration), merkezileşme (centralization), ayrışma (segregation), istila (invasion) ve ardıllık-süzülme (succession) (Aslanoğlu, 2000: 28) bağlamında bir yaklaşımı benimsemiştir. Kentsel yaşamda belli alanlar istila edilmekte ve bunun sonucunda da istila edilen kentsel alanlarda yaşayan toplumsal gruplar, orada sunulan kente yönelik hizmetlerin türü ve toprağın kullanım biçimi dahi değişmektedir. Bu süreç de beraberinde ardıllık-süzülme ve ayrışmayı getirmektedir. "Göçmenler, sanayi, ticaret, finans ve eğlence kuruluşları, konut yatırımcıları vb. kendilerine, kentlerde ya da bir kentin değişik bölgelerinde yer ararlar. Bu süreçte eski mekânlarını terk ederek başka yeni yerleri istila ederler. Boşalttıkları mahalleler de başka bir grup ya da kentsel işlev tarafından istila edilmekte (kent merkezini terk edenlerin yerine gelen yeni göçmenler gibi) ve bu süreç de ardıllık ya da süzülme olarak adlandırılmaktadır" (Gül ve Ergun, 2012: 288).

Burgess, kentin büyümesine ilişkin olarak, mekânsal boyutu ele almış ve bunu ortak merkezli çemberler kuramıyla açıklamıştır. O'na göre, kent aynı merkezden çevreye doğru yayılan çemberler şeklinde genişler (Bal, 2008: 185). Bu modelde, her çember farklı bir kentsel bölgeyi ifade etmekte, her bir çember bir sonraki çemberin içine doğru genişleme eğilimi göstermektedir (Gül ve Ergun, 2012: 288). Kentin merkezi, yani ilk çember, iş merkezi ve ticaret bölgesidir (Aslanoğlu, 2000: 29; Gül ve Ergun, 2012: 288; Bal, 2008: 185). Bu çemberde oteller, bankalar ve küçük endüstri tesisleri bulunmaktadır. Bu çemberi "geçiş bölgesi" olarak da adlandırılan ve yoksulların, göçmenlerin yaşadığı çember takip eder. Bu bölgelerde yaşayan insanların bir kısmı zaman içinde daha iyi bölgelere geçerler. Bu çemberden sonra üst gelir grubu-

nun yaşadığı bölge gelmektedir (Bal, 2008: 186; Aslanoğlu, 2000: 30).

Wirth'ün 1938 yılında yayımlanan *Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlilik* adlı makalesine göre, kentsel yaşamı, büyük ve yoğun mekânlarda yaşayan ve sıkı toplumsal bağları olmayan heterojen gruplar şekillendirmektedir (Gül ve Ergun, 2012: 288). Kentlerde insanlar bir arada yaşadığı halde birbirini kişisel olarak tanımaz ve bu bağlamda da kentleri köylerden ayıran farklardan biri budur. Çünkü kentlerde kurulan ilişkiler, gelip geçici ve insanların amaçlarına yöneliktir (Giddens, 2008: 948). Bu da birincil ilişkiler yerine ikincil ilişkilerin hâkim olduğu bir ortam yaratır.

1.5.3. Son Dönem Kuramları

Son dönem kuramcıları olarak da bilinen M. Castells, D. Harvey, H. Lefebvre, kentliliğin özerk bir süreç olmadığını ve ana ekonomik ve siyasi değişim örüntüleriyle ilgisi bağlamında ele alınması gerektiğinin altını çizerek (Giddens, 2008: 950). “Harvey, kentsel devrim ya da global kentsel yaşantıyı, Castells, kentsel mekan ile sosyal süreç arasındaki ilişkiyi, Lefebvre kentsel mekanın kapitalist toplumda nasıl üretildiğini ya da nasıl meta haline getirildiğini vurgulamıştır” (Bal, 2008: 199). Harvey, kentlilik sürecinde mekânın sürekli yeniden yapılandırıldığından bahseder (Giddens, 2008: 951). Kentin kendi başına, bağımsız bir çalışma konusu olmadığını, genel toplumsal ve ekonomik süreçleri anlayanın bir aracı olduğunu belirtir (Gül ve Ergun, 2012: 290). Harvey'in yaklaşımının merkezinde, sermayenin kentleşmesinin, emeğin yeniden üretiminin ve kentsel bilincin genelde sermayenin mantığıyla, özel olarak da dolaşım süreciyle açıklanabileceği düşüncesi yer almaktadır (Şengül, 2000). Castells'e göre kentsel mekânın belirleyicisi ekonomidir. Gelişmiş kapitalist ülkelerde üretim hem bölgesel hem de küresel düzeyde gerçekleştiği için, kentler üretimin merkezi olmaktan çıkmıştır. Kentin temel işlevi tüketimdir ve kent, emeğin yeniden üretimi için gerekli olan tüketimi sağlayan mekândır (Bal, 2008: 202). Çünkü nüfus artışıyla birlikte, tasarrufların azalması ve gelirin giderek daha fazla tüketime harcanması sonucu sermaye birikimi azalır. “Lefebvre'ye göre, kapitalizmin devamı sermaye için yeni mekânlar üretilmesine bağlıdır. Kapitalist sınıfın değişik grupları, kentsel mekâna yatırım aracı olarak bakmakta, kar ve sermaye biriktirme-artırma amacıyla yaklaşmaktadır” (Gül ve Ergun, 2012: 290).

Mübeccel Kıray Yapısal-Fonksiyonel yaklaşımı benimseyen bir Türk düşünürdür. Burada işlevsellikten kasıt, bütünün diğer parçalarıyla uyumlu bir hale gelmesi ve bir ihtiyaca cevap vermesidir. Yapısal işlevselci yaklaşıma göre; toplum, birbirine bağlı öğelerden oluşur. Her öğenin belirli işlevleri yerine getirmekte rol sahibidir. Toplumun hayati işlevlerini gerçekleştiren maddi ve manevi öğeler, düşünce ve inançlar dengeli

bir bütün oluşturarak düzenli bir işlerlik sağlar. Kıray, toplumsal düzeydeki değişme ve bütünleşme ile ilgilenir (Kongar, 2011: 153). Kıray’a göre önemli olan “belirli yerlerde ve zamanlarda ne derecede ve ne biçimde değişme olduğunu bilmek ve olanaklı olduğu ölçüde bu konuda genellemelere varmaktır”. Kıray, toplumların gelenekselden moderne, ya da feodalden moderne doğru geliştiğini ikili modelleri benimser. Kıray tarafından ortaya atılan tampon kurumlar kavramı bağlamında tampon kurumlar, feodal toplumdan kapitalist topluma ya da geleneksel toplumdan modern topluma geçişte toplumsal değişimin buhransız olmasını sağlar, toplumsal çözülmenin önüne geçer ve toplumsal yapının çeşitli yönlerini birbirine bağlar. Bütünün parçası olduğu halde bütünleşmesi sağlanamayan yapı ve fonksiyonlar kaybolur. Bu aşamada ortaya çıkan boşluğu ise tampon kurumlar doldurur. Böylece, toplumdaki değişimin dengede kalması sağlanır (Kongar, 2011: 174-176).

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARAŞTIRMADA İZLENEN YOL VE ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN BİLGİLER

Bu bölümde öncelikle araştırmanın amacı ve öneminden bahsedilecek, araştırmanın alanını oluşturan Çankırı hakkında temel bilgiler verilecek ve sonrasında da araştırmanın metodolojisi hakkında açıklamalar yapılacaktır.

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çalışmanın amacı, Çankırı kent merkezinde yaşayanların, kentlileşme sürecinde geliştirdikleri kente sahip çıkma, kentle bütünleşme, kentlilik bilinci ve kent kimliği algısını tespit ederek, geçirdiği değişimi ortaya koymaktır. Çankırı'da daha önce kentleşme, kentlileşme ve kent kimliği algısına yönelik bir çalışma yapılmamış olması, bu araştırmayı önemli hale getirmektedir. İlk olmasıyla birlikte, bu çalışma sonucu elde edilen veriler Çankırı'da idari ve sosyal sorunların tespit ve çözümünde bilimsel olarak önem kazanacağından, araştırma sonuçlarının ilgili merciler açısından faydalı olacağı öngörülmektedir.

2.2. ARAŞTIRMA ALANI

2.2.1. Çankırı Hakkında Genel Bilgiler

Araştırmanın alanı Çankırı kent merkezidir. Orta Anadolu'nun kuzeyinde, Kızılırmak ile Batı Karadeniz ana havzaları arasında yer alan Çankırı, 40° 30' ve 41° kuzey enlemleri ile 32° 30' ve 34° doğu boylamları arasında yer almaktadır. Anadolu bölgesinin kısmen Karadeniz Bölgesi'ne geçişinde yer almaktadır. Doğu-Batı doğrultusunda uzunluğu 130 km, genişliği ise 80 km. dir. İç Anadolu Bölgesinin kuzeybatısında yer alan Çankırı ilinin, kuzeyinde Kastamonu ve Zonguldak, batısında Bolu, güneyinde Ankara, doğusunda ise Çorum illeri bulunmakta olup; yüz ölçümü 7. 490 km², denizden yüksekliği de 720 metredir. Karadeniz iklim kuşağında, İç Anadolu Bölgesi'ne özgü kara iklimine geçiş kuşağında yer almasına rağmen Çankırı'da genellikle İç Anadolu'ya özgü iklim hüküm sürmektedir. Merkez, Ilgaz ve Yapraklı ilçelerinde ise kışlar soğuk, yazlar serin geçer. İlin en fazla yağış alan ilçesi Yapraklı'dır. Hemen, hemen her mevsim yağışın görüldüğü ilde ortalama yıllık yağış miktarı 392– 538 kg/m² arasında değişmektedir (Çankırı İl Çevre Durum Raporu 2011).

Çankırı'nın; Merkez ilçe, Atkaracalar, Bayramören, Çerkeş, Eldivan, Ilgaz, Kızılırmak, Korgun, Kurşunlu, Orta, Şabanözü ve Yapraklı olmak üzere 12 ilçesi vardır. 2011 TÜİK verilerine göre ilde merkez ilçeyle beraber 12 ilçe, 19 belde ve 366 köy vardır. Kentin ticaret merkezi ve yönetsel alanı ise, merkez ilçede bulunan Cumhuriyet Mahallesi, İstasyon Caddesi, Atatürk Bulvarı ve Buğdaypazarı Caddesidir. Çankırı kent merkezinin ilk yerleşim yeri kale içidir. Nüfusun artmasıyla birlikte yerleşim kale-nin güney eteklerine doğru kaymıştır. Bugün eski Çankırı denilen mevkiî buralarıdır. Eski Çankırı evleri Osmanlı mimarisinin özelliklerini taşımaktadır. Yeni yerleşim alan-larında çok katlı betonarme binalar bulunmaktadır. Yeni yerleşimler, Yeni, Abdulha-lık, Cumhuriyet mahalleri ile Somaki ve Feslikan mevkiine doğru olmaktadır. Çankırı merkezi birbirine benzeyen çıplak dik tepelerle çevrili olup, bunlar arasında uzanan ve kuzeyden gelen tatlı cay ile kuzey doğudan gelen acı cayın birleşmesinden oluş-an alüvyon bir havzadır. Çankırı şehrinin eski kısmı, denizden 900 m. kadar yükseklik-te bulunan Karatekin tepesinin Güney eteğindeki meyilli bir arazide kurulmuş olup, şehir zamanla vadinin ortasından akmakta olan tatlı ve acı cayın kenarlarına kadar genişlemiştir (www.cankiri.bel.tr).

Kırsal alanlardaki hızlı nüfus artışı, iş imkânlarının sınırlı olması ve sosyal prob-lemeler gibi nedenlerden dolayı en fazla göç veren iller arasında Çankırı ilimiz de bu-lunmaktadır. Çankırı İli' nin Cumhuriyet Döneminden önceki nüfus verilerine ilişkin bilgiler salnamelerde ve bazı araştırmacıların aktarmalarında alınabilmektedir. 1869 yılında yayımlanan ve Çankırı Sancağını da içeren I. Kastamonu Vilayeti Surname-sindeki verilere göre Kalecik kazası da dâhil olmak üzere Çankırı Sancağının toplam nüfusu 66.731 kişidir. Yüzyılın (19. yy.) başlarında ise Çankırı Sancağının nüfusu erkek 77.417; kadın 76.375 olmak üzere toplam 153.792 olmuştur (Çankırı İl Çevre Durum Raporu 2011).

Cumhuriyet Döneminde gerçekleştirilen ilk genel nüfus sayımı sonuçlarına göre (1927) Çankırı İli' nin nüfusu 157.219 'dur. Sayım yıllarına/TÜİK Adrese Dayalı Nü-fus Kayıt Sistemine (ADNKS) göre Çankırı İli' nin nüfus verileri şu şekildedir.

Tablo 2.1. Çankırı Nüfusunun Gelişimi

Yıllar	Nüfus
1927	157.219
1935	177.587
1940	183.782
1945	197.356
1950	217.188
1955	228.232
1960	241.452
1965	250.706
1970	261.367
1975	265.468
1980	258.436
1985	263.964
1990	279.129
1997	252.424
2000	270.355
2007 (ADNKS)	174.012
2008 (ADNKS)	176.093
2009 (ADNKS)	185.019
2010 (ADNKS)	179.067
2011 (ADNKS)	177.211
2012 (ADNKS)	184.406
2013 (ADNKS)	190.909
2014 (ADNKS)	183.550
2015 (ADNKS)	180.945

Tablo, TÜİK 1927-2015 verilerinden yararlanarak oluşturulmuştur.

Çankırı nüfus yoğunluğu sürekli olarak Türkiye genelinin altında olmasına karşın 1950'lere değin il ve ilçe nüfus yoğunlukları arasındaki fark çok büyük değildir. Örneğin 1927 yılında Türkiye'de nüfus yoğunluğu 18; Çankırı'da da 18'dir. 1950 yılında Türkiye'de 27, Çankırı'da 24'tür. Ancak 1980 yılında Türkiye'de 58, Çankırı'da ise 31'dir. 2000'li yıllara gelindiğinde ülkemizde nüfus yoğunluğu 85 civarlarındayken, Çankırı'da 36'dır. Burada temel etkenlerden biri il dışına yönelik hareketin yoğun bir şekilde yaşanmasıdır. Çankırı'ya bağlı iki ilçe Eskipazar ve Ovacık 1995 yılında

Karabük'e bağlanmıştır. Nüfus değerlerindeki gelişimde bu durum göz önünde bulundurulmalıdır (www.cankiri.bel.tr). 2010 yılında 81 ilden; 53'ünün nüfusu bir önceki yıla göre artarken, 28 ilin nüfusu azalmıştır. Nüfus artış oranı en düşük olan ilk üç il sırasıyla Tunceli, Çankırı ve Ardahan'dır (www.tuik.gov.tr). Kırsal alanlardaki hızlı nüfus artışı, iş imkânlarının sınırlı olması ve sosyal problemler gibi nedenlerden dolayı en fazla göç veren iller arasında Çankırı da bulunmaktadır. 2012 ve 2013 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre Çankırı'nın nüfusunun arttığı gözlemlenirken, 2014 ve 2015 sayımında nüfus artış oranının düştüğü görülmektedir. TÜİK verilerine göre 2015 yılında nüfusu en fazla düşen il binde 39,3 ile Çankırı olmuştur.

Tablo 2.2. 2011 yılı Çankırı İl/İlçe Merkezi ve Belde/Köy Nüfusu Tablosu

İl/İlçe Merkezleri				Belde/Köyler			Toplam		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
TOPLAM	113.191	56.938	56.253	64.020	31.534	32.486	177.211	88.472	88.739
Merkez	72.473	36.441	36.032	10.448	5.167	5.281	82.921	41.608	41.313
İlgaz	7.355	3.652	3.703	6.732	3.274	3.358	13.987	6.926	7.061
Çerkeş	8.649	4.300	4.349	6.654	3.270	3.384	15.303	7.570	7.733
Korgun	1.940	980	960	1.944	943	1.001	3.884	1.923	1.961
Kızılırmak	2.166	1.099	1.067	6.023	2.871	3.152	8.189	3.970	4.219
Bayramören	634	323	311	1.788	894	894	2.422	1.217	1.205
Atkaracalar	1.872	946	926	2.768	1.398	1.370	4.640	2.344	2.296
Yapraklı	1.543	764	779	7.187	3.475	3.712	8.730	4.239	4.491
Şabanözü	5.507	2.749	2.758	4.645	2.282	2.363	10.152	5.031	5.121
Orta	3.401	1.756	1.645	8.903	4.464	4.439	12.304	6.220	6.084
Eldivan	3.065	1.531	1.534	2.444	1.197	1.247	5.509	2.728	2.781
Kurşunlu	4.586	2.397	2.189	4.584	2.299	2.285	9.170	4.696	4.474

Tablo, TÜİK 2011 verilerinden yararlanarak oluşturulmuştur.

Tablo 2.3. Çankırı'nın Nüfus Yapısı

Sayım Yılı	Kent Nüfusu (İl ve İlçe merkez)		Kır(belde+ köy) Nüfusu		Toplam Nüfus
	Toplam	Yüzde	Toplam	Yüzde	
1965	43.731	17,44	206.975	82,55	250.706
1970	53.747	20,56	207.620	79,43	261.367
1975	62.444	23,52	203.024	76,47	265.468
1980	69.325	26,82	189.111	73,17	258.436
1985	84.494	32	179.470	67,99	263.964
1990	113.855	40,78	165.274	59,21	279.129
2000	141.186	52,22	129.169	47,77	270.355
2007	106,087	60,96	67,925	39,03	174.012
2008	106.949	60,73	69.144	39,26	176.093
2009	111.944	60,50	73.075	39,49	185.019
2010	110.222	61,55	68.845	38,44	179.067
2011	113.191	63,87	64.020	36,13	177.211
2012	115.415	62,59	68.991	37,41	184.406
2013	119.476	62,58	71.433	37,42	190.909
2014	125.961	68,62	57.589	31,38	183.550
2015	126.058	69,67	54.887	30,33	180.945

Tablo, TÜİK 1965-2015 verilerinden yararlanarak oluşturulmuştur.

Tablodan da görüldüğü üzere 2000-2008 yılları arasında Çankırı'nın nüfusu %34,6 oranında azalmıştır. Bu azalmanın da en belirgin özelliği yukarıda da belirtildiği gibi dışarıya göç veren bir il olmasıdır. Türkiye 1985 yılında kent nüfusu kır nüfusunu geçmiştir. Kent nüfus oranı %53,03 'tür. (bkz. Tablo 1.1.). Çankırı'da ise 1985 yılında kentli nüfus oranı %32'dir. Bu veriler doğrultusunda Çankırı'daki kentleşmenin Türkiye ile paralel olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Çankırı'da kent nüfusunun kır nüfusunu geçtiği yıl 2000 yılıdır. 2009 yılında kent nüfusunda %60,50'ye doğru bir düşüş olmuş ancak 2010 yılı itibariyle tekrar yükselişe geçmiş ve bu yükseliş günümüze kadar devam etmiştir.

Çankırı'da konut ve işyerlerinin ısıtılmasında ağırlıklı olarak ithal kömür, yerli kömür, TÜPRAŞ 615 kalorifer yakıtı ve doğalgaz kullanılmaktadır. Bakanlığın genelge standartlarına uyan, Valilik'ten izin alınan kömürlerin satışı serbesttir. Ayrıca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı genelgesi ile yasaklanan Petrokok kömürünün kullanımı ve satışı yasaklanmış olup ile girişi ve satışını önlemek amacıyla denetimler sürekli devam etmektedir. İlde merkez ilçe 1.derecede kirli iller arasında olup, diğer tüm ilçeler ise II. derece kirliliği arasında bulunmaktadır. İlde hava kirletici emisyonlarının azaltılmasına ilişkin tedbirler Mahalli Çevre Kurulu Kararlarınca belirlenmektedir. Ayrıca 26.10.2009 tarihli Mahalli Çevre Kurulunda Çankırı Merkez Belediye Sınırları içerisinde Kamu Kurum ve Kuruluşlar başta olmak üzere apartman ve sitelerin iki yıl içerisinde doğalgaz yakıtına geçiş yapması kararı alınmıştır. Çankırı İli Merkez ilçesinde doğalgaz kullanan abone sayısı (09.02.2011 tarihi itibarıyla) 6.457 olup, doğal gaz kullanımında artış gözlemlenmiştir (Çankırı İl Çevre Durum Raporu, 2011).

Çankırı ilinin doğal turizm değerleri arasında önemli bir yere sahip Tuz Mağarası, Hititler döneminden beri işletilen, ülkenin en büyük kaya tuzu rezervlerinin bulunduğu mağaradır. Merkez İlçe'nin doğusunda yaklaşık 20 km. mesafede bulunan Tuz Mağarası, kaya tuzu yataklarının işletilmesi maksadıyla açılmış olup bugün nispeten dar girişinin devamında modern karayolu tünellerini andıran birçok galeriden meydana gelmiş büyük bir mağaradır. Yer yer tuzdan bembeyaz sarkıt ve dikitlerin bulunduğu mağarada Tekel tarafından yapılan kaya tuzu üretimi şu anda özel sektöre devredilmiştir. İlde bulunan tuz fabrikalarında işlenen kaya tuzu, mutfak ve sofralarda yer almaktadır. Gerekli incelemeler yapılabildiği takdirde özellikle astım hastaları için yararlı olabilecek bir ortama sahip olan mağara turizm açısından da önemli bir potansiyele sahiptir. Burada çeşitli dönemlere ait heykellerden oluşan art kristal galerilerinin yapılması düşünülmektedir (www.cankiri.bel.tr).

Çankırı, Kalkınmada Öncelikli Yöre Kapsamında, Yatırımların ve İstihdamın Teşviki İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki 5084 Sayılı Yasa kapsamındaki iller arasındadır. Çankırı 2009/15199 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında" Bakanlar Kurulu Kararı ile teşvikin en fazla bulunduğu 4.Bölgede bulunmaktadır. 31.12.2010 tarihi itibarıyla, sanayi siciline kayıtlı işyeri sayısı 137 iken, 31.12.2011 tarihinde 150'ye yükselmiştir. 2010 yılında istihdam 4835 kişi iken, 2011 yılında 7547 kişiye yükselmiştir. Sanayi işyerlerinin yaklaşık %90'ı küçük ve orta ölçekli sanayi işyerlerinden oluşmaktadır. İstihdam edilen işçi sayısı bakımından istihdam edilenlerin %60'ı 10 büyük sanayi işletmesinde çalışmaktadır (www.cankiri.bel.tr).

Tablo 2.4. Türkiye İş Kurumu Çankırı İl Müdürlüğüne Kayıtlı İşsiz Sayısı

Sosyal Durum	Erkek	Kadın	Toplam
Normal	2950	2317	5267
Özürlü	188	50	238
Eski Hükümlü	17	0	17
Terör Mağduru			
GENEL TOPLAM:	3155	2367	5522

Kaynak: İl Çevre Durum Raporu 2011

Tablo 2.5. İşsizlerin Nitelik Durumları

Vasıflı	Vasıfsız	Toplam
1554	3968	5522

Kaynak: İl Çevre Durum Raporu 2011

2010 yılında Çankırı Merkezinde toplam konut sayısı 1291 adettir. Kentsel Dönüşüm Projesinin uygulanması ile birlikte hem görsel hem de sosyal yönden iyi sayılabilecek çalışmalarla konut sayısında taleplerin artacağı düşünülmektedir. Merkez ilçede toplam 4 gecekondulu önleme bölgesinde 500 konut yapılarak gecekondulaşmanın önüne geçme çalışması yapılmıştır. Halen Karataş mahallesinde gecekondulu önleme bölgesi olarak tahsis edilen yerle ilgili bakanlıklar arası yazışmalar devam etmektedir (Çankırı İl Çevre Durum Raporu 2011).

Araştırmanın sınırı Çankırı kent merkezidir. Çankırı'da kentleşme üzerine yeterince çalışma yapılmamış olması çalışmanın öncelikli sınırıdır. Araştırma Çankırı kent merkezinde gerçekleştirildiğinden, elde edilen bulguların Türkiye genelini temsil etme iddiası yoktur. Araştırmanın sonuçları da anket uygulanan bireylerin verdikleri cevaplar ve yapılan literatür çalışmalarıyla sınırlıdır.

2.3. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE SORUSU

Araştırmanın konusu; kırdan kente göç sonucu ortaya çıkan kentleşme ve kentleşmenin bir sonucu olarak nitelendirilen kentlileşmenin ve kentli kimliği algısının Çankırı örneğinde incelenmesidir.

Ana Soru

- Çankırı’da kentleşme ve kentileşme sürecinin temel özellikleri ve dinamikleri nelerdir?

Alt sorular

- Kentleşme kente göç edenleri nasıl etkiliyor?
- Kentleşme kentin yerlilerini nasıl etkiliyor?
- Kentleşme geleneksel aile yapısından modern aile yapısına geçişte etkili midir?
- Kıra ait alışkanlıkların ve ilişkilerin devamı kentileşme sürecini olumsuz etkiler mi?
- Kentsel davranış ve tutumlar neye göre farklılık gösterir?

2.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Kavramsal-kuramsal çerçeve ve alan araştırması olarak iki kısımdan oluşan çalışmada ilk olarak ilgili literatür taranmış ve çalışmanın kavramsal/kuramsal çerçevesi çizilmiştir. İkinci kısım olan alan araştırmasında veri toplama aracı olarak sosyal bilimlerde etkin olarak kullanılan anket tekniği tercih edilmiştir.

Araştırmanın evreni, Çankırı belediye sınırları içinde kalan kent merkezidir. 2011 yılı ADNKS’ye göre kent merkezinin nüfusu 72.473’tür. Çalışma evreni ise Çankırı kent merkezinde bulunan 14 mahalledir. Bu 14 mahalle sosyo-ekonomik özelliklerine göre 3 gruba ayrılmıştır. Örneklem seçilecek mahalleler Çankırı kent merkezindeki tüm mahalleler olup; Abdülhalik Renda, Aksu, Alibey, Buğday Pazarı, Cumhuriyet, Esentepe, Fatih, İncili Çeşme, Karataş, Karatekin, Kırkevler, Mimar Sinan, Tabakhane ve Yeni Mahalledir. Örneklem, mahallelerin nüfus oranları temelinde tabakalı örnekleme ile yapılmış ve her mahalleden rasgele seçim yolu ile örneklem belirlenmiştir. Bu bağlamda, örnekleme yer alan bireylere, hazırlanmış olan anket yüz yüze görüşme tekniğiyle uygulanmış ve toplamda 378 kişi ile görüşülmüştür.

Tablo 2.6. Araştırmanın Evreni

(Araştırmanın Evreni) Mahalleler	Nüfus	Grubu
Abdulhalik Renda	13.751	Orta Gelişmiş
Aksu	6.352	Orta Gelişmiş
Alibey	1.230	Gelişmemiş
Buğday Pazarı	17.609	Gelişmiş
Cumhuriyet	2.505	Gelişmiş
Esentepe	2.023	Gelişmemiş
Fatih	3.798	Orta Gelişmiş
İncili Çeşme	930	Gelişmemiş
Karataş	2.509	Orta Gelişmiş
Karatekin	2.251	Gelişmemiş
Kırkevlr	3.514	Orta Gelişmiş
Mimar Sinan	1.418	Gelişmemiş
Tabakhane	810	Gelişmemiş
Yeni	7.429	Gelişmiş
Genel Toplam	66.129	

Kaynak: Çankırı İl Sağlık Müdürlüğü, Aile Hekimliği Hizmet Bölgesi Bağlantı Durumu (Nisan 2012)

Merkezdeki mahallelerin nüfuslarının toplamına baktığımızda 66.129 sayısına ulaşmaktayız. 2011 ADNKS verilerine göre kurumsal nüfus dâhil edilerek Çankırı il merkezi nüfusu 72.473 olarak tespit edilmiştir (Tablo 2.2.). Ancak güncel olarak elde ettiğimiz ve kurumsal nüfusu dışında tuttuğumuz 66.129 olan toplam nüfus araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Bu mahalleler sosyo-ekonomik ve gelişmişlik açısından gelişmiş, orta gelişmiş ve gelişmemiş olarak gruplandırmaya tabi tutulmuştur. Yeni, Cumhuriyet ve Buğday Pazarı gelişmiş mahalleler içinde yer alırken, Fatih, Aksu, Karataş, Kırkevlr ve Abdulhalik Renda orta gelişmiş mahalleler grubunda yer almaktadır. Son olarak Alibey, Esentepe, İncili Çeşme, Karatekin, Tabakhane ve Mimar Sinan mahalleleri de gelişmemiş olarak gruplandırılmıştır.¹

¹ Mahallelerin gruplandırılmasında Çankırı İl Mahalli İdareler Müdürü Osman Yılmaz'ın beyanları esas alınmıştır.

Tablo 2.7. Çankırı İl Merkezi Mahalleler

Mahalleler	Anket Sayısı	Yüzde
Buğday Pazarı	86	22,8
Cumhuriyet	20	5,3
Yeni	38	10,1
A.Halik Renda	71	18,8
Aksu	35	9,3
Fatih	17	4,5
Karataş	13	3,4
Kırkevler	14	3,7
Alibey	11	2,9
Esentepe	20	5,3
İncili Çeşme	11	2,9
Mimar Sinan	11	2,9
Karatekin	23	6,1
Tabakhane	8	2,1
Toplam	378	100,0

Gelişmiş olarak gruplandığımız mahallelerde 144 adet, orta gelişmiş mahallelerde 150 adet ve gelişmemiş mahallelerde de 84 olmak üzere toplam 378 anket uygulanmıştır.

2.5. ANKET FORMUNUN TANITILMASI

Araştırmada bireylere kapalı uçlu, çoktan seçmeli ve ağırlıklı olarak açık uçlu soruların olduğu, 45 sorudan oluşan bir anket formu uygulanmıştır. Çankırı kentinde yapılan araştırmanın alan uygulaması öncesinde soruların anlaşılabilirliğini test etmek adına, 15 kişiye uygulanmış ve bu doğrultuda ankette gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın saha çalışmasında Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinden 6 kişi görev almıştır. Anket yapacak öğrencilere gerekli eğitim verildikten sonra anketleri uygulamaya başlamışlardır. Alan araştırması 2012 yılı Nisan ayında ve 4 gün içerisinde tamamlanmıştır.

Anket uygulamasıyla elde edilen veriler, SPSS 20 programının yardımıyla istatistiksel hale getirilmiş ve çalışmanın amacına yönelik testler uygulanarak analiz yapılmıştır. (Anket formu için bkz. Ek 1)

2.6. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

- Kentte kalış süresi, bireylerin kentlileşme sürecinde gösterdikleri tutum ve davranışlarında etkin olan bir değişkendir.
- Kişilerin kentsel örgütlerle olan etkileşimi, kentlileşme süreci üzerinde etkilidir.
- Kent merkezinde yaşayanların kır ile devam eden bağları kentlileşme süreci üzerinde etkilidir.
- Geleneksel aileden modern aileye geçiş kentleşmenin bir sonucudur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

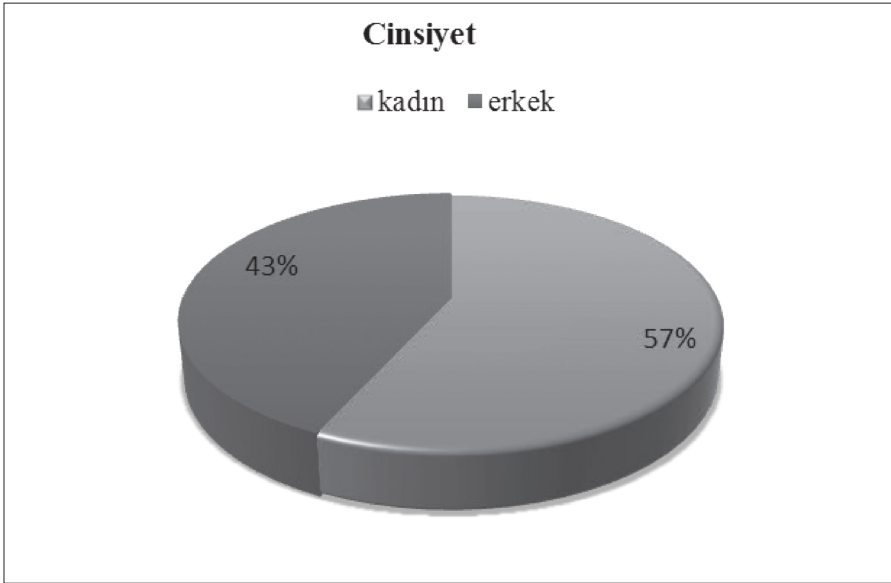
3. ARAŞTIRMA BULGULARININ TASNİFİ, ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırma sonucu elde edilen bulguların değerlendirileceği bu bölümde öncelikle kişilere ait bilgiler paylaşılacak sonrasında ise kişilerin beyanda bulundukları cevaplar doğrultusunda değerlendirme yapılacaktır.

3.1. KATILIMCILARA AİT BİLGİLER

3.1.1. Demografik Göstergeler

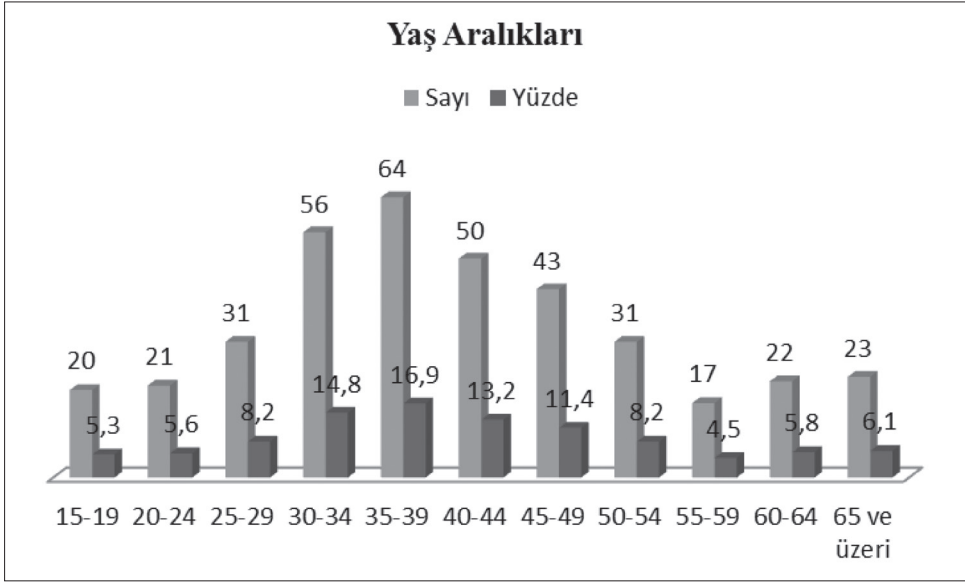
3.1.1.1. Cinsiyet Dağılımı

Şekil 3.1. Ankete Katılanların Cinsiyetleri

Alan araştırmasına başlamadan önce eşit oranda kadın ve erkek katılımcıya ulaşılması hedeflenmiştir. Ancak, beklenilenin aksine erkek katılımcılar anketi yanıtlaması konusunda anketörlerimizi eşlerine yönlendirmişlerdir. Buna rağmen hedeflenen orana büyük ölçüde ulaşılmıştır. Grafikten de görüldüğü üzere toplam 378 kişiye uyguladığımız ankete katılanların %57 (215) si kadın, %43 (163) ü ise erkektir.

3.1.1.2. Yaş Dağılımı

Şekil 3.2. Ankete Katılanların Yaş Aralıkları

Araştırmaya katılanların %5,3 (20) ü 15-19 yaş aralığında, %5,6 (21) si 20-24 yaş aralığında, %8,2 (31) si 25-29 yaş aralığında, %14,8 (56) i 30-34 yaş aralığında, %16,9 (64) u 35-39 yaş aralığında, %13,2 (50) si 40-44 yaş aralığında, %11,4 (43) ü 45-49 yaş aralığında, %8,2 (31) si 50-54 yaş aralığında, %4,5 (17) i 55-59 yaş aralığında, %5,8 (22) i 60-64 aralığında ve son olarak da %6,1 (23) i de 65 ve üzeri yaş aralığında hesaplanmıştır. Bu tablonun da bize gösterdiği üzere araştırmaya katılanların çoğunu orta yaş grubundakiler yani 30-44 yaş aralığındaki kişiler oluşturmaktadır.

Tablo 3.1. Ankete Katılanların Yaş Ortalaması

Kişinin Yaşı	En Genç	En Yaşlı
	15,00	90,00

Bu verilerden araştırmaya katılanlardan en genci 15, en yaşlısının ise 90 yaşında olduğu tespit edilmiştir.

3.1.1.3. Eğitim Durumu

Tablo 3.2. Ankete Katılanların Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Sayı	Kadın	Erkek	%
Okuryazar değil	13	11	2	3,4
Okuryazar/okulu tamamlamadı	2	1	1	0,5
İlkokul mezunu	148	105	43	39,2
İlkokul terk	2	2	0	0,5
Ortaokul mezunu	38	19	19	10,1
İlköğretim mezunu	11	6	5	2,9
Lise mezunu	82	39	43	21,7
Lise terk	3	2	1	0,8
Yüksekokul mezunu	19	6	13	5,0
Yüksekokul terk	1	0	1	0,3
Lisans mezunu	36	18	18	9,5
Lisans terk	2	0	2	0,5
Yüksek lisans ve üzeri	2	0	2	0,5
Cevap vermek istemiyor	3	2	1	0,8
Diğer	16	4	12	4,2
Toplam	378	215	163	100,0

Tabloda kadın ve erkek bazında araştırmaya katılanların eğitim durumları verilmiştir. Tüm katılımcılar içinde %3,4 ü okuma yazma bilmediğini %0,5 i ise okuma yazma bildiğini ancak okulu tamamlayamadıklarını ve yine aynı oranda ilkokul terk olduklarını ifade etmiştir. İlkokul mezunu olanlar %39,2 ile örneklemimizdeki en büyük oranı oluşturmaktadır. İlköğretim ve ortaokul mezunu olan kişileri birleştirdiğimizde %14 olarak karşımıza çıkmaktadır. Lise mezunu olduğunu belirtenlerin oranı %21,7 iken lise terk olanların oranı %0,8 dir. Yüksekokul mezunu katılımcıların oranı %5 tir. Yüksekokul terk ise sadece %0,3 tür. Lisans mezunu olduğunu ifade eden katılımcıların oranı %9,5, lisans terk ve yüksek lisans ve üzeri katılımcıların oranı %0,5 tir. Eğitim durumu hakkında cevap vermek istemeyenlerin oranı %0,8, eğitim durumunu diğer olarak ifade edenlerin oranı %4,2 dir. Bunun nedeni de katılanların içinde öğrencilerin de olması ve halen lise ve üniversitede okuyor olma-

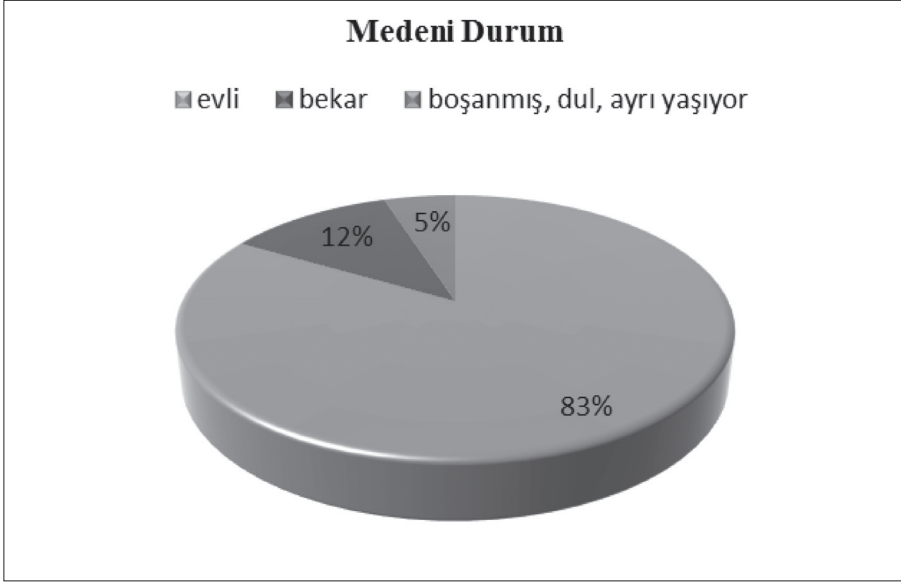
larıdır. Tabloya bakıldığında kadın katılımcıların eğitim durumlarının ilkokul mezunu grubunda yoğunlaştığı, erkek katılımcıların ise lise mezunu grubunda yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 3.3. Ankete Katılanların Mahalle Grubuna Göre Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Mahallenin Grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta Gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okuryazar değil	6	46,2	1	7,7	6	46,2	13	100
Okuryazar okulu tamamlayamadı	1	50,0	0	0,0	1	50,0	2	100
İlkokul mezunu	43	39,1	61	41,2	44	29,7	148	100
İlkokul terk	0	0,0	1	50,0	1	50,0	2	100
Ortaokul mezunu	17	44,7	13	34,2	8	21,1	38	100
İlköğretim mezunu	2	18,2	1	9,1	8	72,7	11	100
Lise mezunu	34	41,5	38	46,3	10	12,2	82	100
Lise terk	0	0,0	2	66,7	1	33,3	3	100
Yüksekokul mezunu	11	57,9	7	36,8	1	5,3	19	100
Yüksekokul terk	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	100
Lisans mezunu	18	50,0	17	47,2	1	2,8	36	100
Lisans terk	2	100,0	0	0,0	0	0,0	2	100
Yüksek lisans ve üzeri	1	50,0	1	50,0	0	0,0	2	100
Cevap vermek istemiyor	1	33,3	1	33,3	1	33,3	3	100
Diğer	7	43,8	7	43,8	2	12,5	16	100
Toplam	144	38,1	150	39,7	84	22,2	378	100

Yapılan araştırmada, gruplar arasındaki eğitim durumunda farklılıklar görülmüştür. İlkokul mezunlarının oranı gelişmemiş mahallelerde, toplam örneklemin yarısından fazladır. Gelişmiş mahallelere gidildikçe bu oran düşmektedir. Lise, lisans ve üzeri eğitim düzeyi orta gelişmiş ve gelişmiş mahallelerde de yoğun olarak gözlenmektedir.

3.1.1.4. Medeni Durum

Şekil 3.3. Ankete Katılanların Medeni Durumu

Kişilerin medeni durumuna bakıldığında evli katılımcıların diğerlerinden bir hayli fazla olduğu görülmektedir. Bunun nedeni, anketin sokakta değil hanelerde uygulanmasıdır. Evli olduğunu ifade edenlerin oranı %83 (315), bekâr olduğunu ifade edenlerin oranı %12 (44) ve diğer seçeneğini belirtenlerin oranı %5 (19) dur.

3.1.1.5. Evlenme Yaşı

Tablo 3.4. Ankete Katılanların Evlenme Yaşı

Yaş	Sayı	Kadın	Erkek	%
13,00	2	2	0	0,5
14,00	4	2	2	1,1
15,00	14	14	0	3,7
16,00	21	19	2	5,6
17,00	23	18	5	6,1
18,00	42	30	12	11,1
19,00	29	21	8	7,7
20,00	44	32	12	11,6
21,00	19	8	11	5,0
22,00	27	17	10	7,1
23,00	23	10	13	6,1
24,00	18	8	10	4,8
25,00	23	6	17	6,1
26,00	14	3	11	3,7
27,00	6	2	4	1,6
28,00	6	1	5	1,6
29,00	7	3	4	1,9
30,00	4	0	4	1,1
31,00	1	0	1	0,3
33,00	1	1	0	0,3
35,00	3	0	3	0,8
37,00	1	0	1	0,3
Toplam	332	197	135	87,8
Kayıp değer	46			12,2
Toplam	378			100,0

Katılanların evlenme yaşı %11,1 ve %11,6 ile 18 ve 20 yaş grubunda yoğunlaşmaktadır. Kadınların evlenme yaşına bakıldığında 13'ten başlayarak 20 ye kadar yoğunluk göstermektedir ancak erkek katılımcıların evlenme yaşı 18 de yoğunluk göstererek ileriki yaşlara kadar devam etmektedir. 46 olarak hesaplanan kayıp değer 44 ü zaten bekâr durumda olan katılımcılar, 2 si ise 99 grubunun içinde yer alan ve bu soruya cevap vermek istemeyen katılımcılardır. Bu durumda en erken evlenen

katılımcı 13 yaşında en geç evlenen katılımcı ise 37 yaşında evlenmiştir. Bu sonuçlara göre de ortalama evlilik yaşı 20.95 tir.

Tablo 3.5. Ankete Katılanların Evlilik Yaşı Gruplandırması

Evlilik Yaşı	Kişinin Cinsiyeti				Toplam	%
	Kadın	%	Erkek	%		
18 in altı	85	43,1	21	15,6	106	31,9
18-21	61	31,0	31	23,0	92	27,7
22-25	41	20,8	50	37,0	91	27,4
26-30	9	4,6	28	20,7	37	11,1
31-35	1	0,5	4	3,0	5	1,5
36 ve üzeri	0	0,0	1	0,7	1	0,3
Toplam	197	100	135	100	332	100

Tablodan da görüldüğü üzere ankete katılanlardan, 18 yaşın altında evlenenlerin yaklaşık %80 (85) i kadındır. Erkeklerde 18 yaşın altında evlenme oranı daha az görülmektedir. 18-21 yaş aralığında da evlenenlerin çoğu kadındır. Ancak, evlenme yaşı 22 ve üzerine çıktığında erkeklerin oranı kadınlara göre artmaktadır.

Tablo 3.6. Ortalama ve Ortalama İlk Evlenme Yaşı

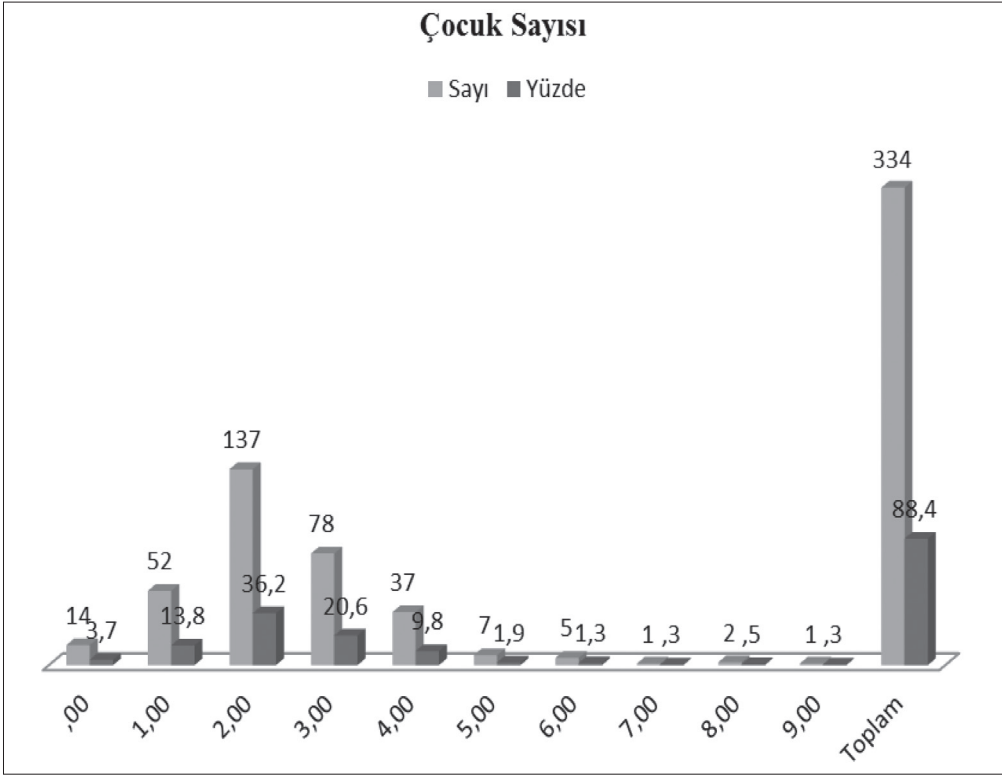
Yıl	Ortalama evlenme yaşı/damat		Ortalama evlenme yaşı/gelin		Ortalama ilk evlenme yaşı/damat		Ortalama ilk evlenme yaşı/gelin	
	Türkiye	Çankırı	Türkiye	Çankırı	Türkiye	Çankırı	Türkiye	Çankırı
2001	27,1	25.5	22.9	21.6	25.5	23.6	22.2	20.6
2002	27,5	25.9	23.5	22.1	25.9	23.9	22.7	21.1
2003	27,5	25.7	23.5	21.9	25.9	23.9	22.7	20.9
2004	27,6	25.7	23.6	22	26	24.1	22.8	21.2
2005	27,5	25.9	23.6	22	26.1	24.2	22.8	20.9
2006	27,7	26.3	23.8	22.6	26.1	24.3	22.8	21.2
2007	27,7	26.1	23.8	22.4	26.1	24.6	22.8	21.4
2008	27,9	26.4	24	22.5	26.2	24.6	22.9	21.4
2009	28,3	27.1	24.3	23	26.3	24.9	23	21.3
2010	28,5	27.7	24.5	23.5	26.5	25	23.2	21.6

Kaynak: TÜİK 2001-2010 verilerinden yararlanarak oluşturulmuştur.

Yukarıdaki tabloya bakıldığında Türkiye’de ve buna paralel olarak da Çankırı’da dönem dönem bazı düşüşler yaşansa da genel itibariyle evlenme yaşının yıldan yıla yükseldiği gözlenmektedir. Çankırı’da yapılan araştırmada, ortalama evlilik yaşı 20,95 olarak tespit edilmiş ve Türkiye ortalamasının altında olduğu görülmüştür. Evlenme yaşı bağlamında Çankırı’nın kırsal özellik gösterdiği söylenebilir.

3.1.1.6. Aile Yapısı

Şekil 3.4. Ankete Katılanların Çocuk Sayısı

Araştırmaya katılanlara çocuk sayısı sorulduğunda %3,7 (14) si çocuğu olmadığını, %13,8 (52) i 1 çocuğu olduğunu, %36,2 (137) si 2 çocuk sahibi olduğunu, %20,6 (78) sı 3 çocuğu olduğunu, %9,8 (37) i ise 4 çocuk sahibi olduğunu belirtmiştir. 5 çocuk sahibi olduğunu ifade eden katılımcıların oranı %1,9 (7), 6 çocuğu olanların oranı %1,3 (5), 7,8 ve 9 çocuğu olduğunu ifade eden katılımcıların oranları ise sırasıyla %0,3 (1), %0,5 (2) ve %0,3 (1) tür. %64,4 (215) ü 2 ve 3 çocuk sahibi ailelerden oluşmakta ve bu bağlamda çocuk sayısına bakıldığında Çankırı’nın kentsel özellik taşıdığı sonucuna varılabilir.

Tablo 3.7. Ankete Katılanların Evlenme Biçimi ve Kararı

Nasıl evlendiniz	Evlenmenize kim karar verdi?								Toplam	
	Kendim		Ailem/aile büyükleri		Cevap vermek istemiyor		Diğer			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tanışarak	85	95,5	4	4,5	0	0	0	0	89	100
Görücü Usulü	77	34,1	148	65,5	0	0,0	1	0,4	226	100
Eş, dost tavsiyesi	5	62,5	3	37,5	0	0,0	0	0,0	8	100
Kaçarak	8	100	0	0,0	0	0,0	0	0,0	8	100
Cevap vermek istemiyor	1	33,3	0	0,0	2	66,7	0	0,0	3	100
Toplam	176	52,7	155	46,4	2	0,6	1	0,3	334	100

Nasıl evlendiniz sorusuna yanıt verenlerin %67,7 (226) si görücü usulü, %26,6 (89) sı tanışarak, %2,4 (8) ü eş, dost tavsiyesi, %2,4 (8) ü ise kaçarak evlendiğini belirtmiştir. %0,9 (3) u cevap vermek istememiştir. Evlenmeye karar veren kişinin kim olduğu sorulduğunda ise, %52,7 (176) si kendi karar verdiğini, %46,4 (155) ü ailesi ya da aile büyükleri tarafından karar verildiğini, %0,6 (2) sı cevap vermek istemediğini, %0,3 (1) ü ise diğer cevabını vermiştir. Görücü usulü ile evlenenlerin %50 ye yakını, evlenme kararını kendi verdiğini ifade etmiştir. Evlenme şekli ve evlenme kararını veren kişi bağlamında Çankırı'nın hem kırsal hem de kentsel özellikler gösterdiği söylenebilir.

Tablo 3.8. Eğitim Durumuna Göre Evlenme Biçimi

Eğitim durumunuz nedir	Nasıl evlendiniz?										Toplam	
	Tanışarak		Görücü usulü		Eş, dost tavsiyesi		Kaçarak		Cevap vermek istemiyor			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okuryazar değil	2	2,2	10	4,4	0	0,0	1	12,5	0	0,0	13	3,9
Okuryazar okulu tamamlayamadı	0	0,0	1	0,4	0	0,0	1	12,5	0	0,0	2	0,6
İlkokul mezunu	17	19,1	115	50,9	4	50,0	5	62,5	2	66,7	143	42,8
İlkokul terk	0	0,0	2	0,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	0,6
Ortaokul mezunu	4	4,5	31	13,7	1	12,5	1	12,5	0	0,0	37	11,1
İlköğretim mezunu	2	2,2	5	2,2	0	0,0	0	0,0	0	0,0	7	2,1
Lise mezunu	36	38,2	34	15,9	1	12,5	0	0,0	1	33,3	72	21,6
Lise terk	1	1,1	1	0,4	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	0,6
Yüksekokul mezun	8	9,0	7	3,1	2	25,0	0	0,0	0	0,0	17	5,1
Yüksekokul terk	1	1,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,3
Lisans mezunu	20	22,5	11	4,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0	31	9,3
Lisans terk	0	0,0	2	0,9	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	0,6
Yüksek lisans üzeri	0		2	0,9	0		0		0		2	0,6
Cevap vermek istemiyor	0		3	1,3	0		0		0		3	0,9
Toplam	89	100	226	100	8	100	8	100	3	100	334	100

Ankete katılanların eğitim durumuna göre evlenme biçimine bakıldığında, eğitim düzeyi yükseldikçe, tanışarak evlenme biçiminin arttığı, görücü usulü ve diğer yöntemlerin azaldığı görülmektedir.

Tablo 3.9. Eğitim Durumuna Göre Evlenme Kararı

Eğitim durumunuz nedir	Evlenmenize kim karar verdi?								Toplam	
	Kendim		Aile/Aile büyükleri		Cevap vermek istemiyor		Diğer			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okuryazar değil	4	2,3	9	5,8	0	0,0	0	0,0	13	3,9
Okuryazar, okulu tamamlayamadı	1	0,6	1	0,6	0	0,0	0	0,0	2	0,6
İlkokul mezunu	48	27,3	93	60,0	1	50,0	1	100,0	143	42,8
İlkokul terkim	0		2	1,3	0	0,0	0	0,0	2	0,6
Ortaokul mezunu	18	10,2	19	12,3	0	0,0	0	0,0	37	11,1
İlköğretim mezunu	4	2,3	3	1,9	0	0,0	0	0,0	7	2,1
Lise mezunu	54	30,7	17	11,0	1	50,0	0	0,0	72	21,6
Lise terk	1	0,6	1	0,6	0	0,0	0	0,0	2	0,6
Yüksekokul mezunu	16	9,1	1	0,6	0	0,0	0	0,0	17	5,1
Yüksekokul terk	1	0,6	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,3
Lisans mezunu	26	14,8	5	3,2	0	0,0	0	0,0	31	9,3
Lisans terk	0	0,0	2	1,3	0	0,0	0	0,0	2	0,6
Yüksek lisans ve üzeri	2	1,1	0		0	0,0	0	0,0	2	0,6
Cevap vermek istemiyor	1	0,6	2	1,3	0	0,0	0	00,	3	0,9
Toplam	176	100	155	100	2	100	1	10	334	100

Eğitim durumuna göre evlenme biçiminde gözlenen durum evlenme kararında da hemen hemen aynı şekildedir. Okuryazar olmayanlarda evlenme kararını kişinin ailesi/aile büyükleri vermektedir. İlkokul mezunlarında da ailesi/aile büyükleri karar verenler kendi karar verenlerin iki katından daha fazladır. Eğitim durumunu lise mezunu olarak belirtenlerden itibaren, yüksekokul, lisans mezunu, yüksek lisans ve üzeri eğitim durumlarında evlenme kararlarını kendi verenlerin sayısı diğer seçeneklere göre daha fazladır.

Tablo 3.10. Çankırı'ya Gelme Nedeni ve Evlenme Kararı

Çankırı'ya gelme nedeniniz	Evlenmenize kim karar verdi?						Toplam	
	Kendim		Ailem/aile büyükleri		Diğer			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ekonomik nedenler	25	49,0	26	51,0	0	0,0	51	100
Kişisel nedenler	4	50,0	4	50,0	0	0,0	8	100
Ailevi nedenler	5	71,4	2	28,6	0	0,0	7	100
Evlilik	11	34,4	20	62,5	1	3,1	32	100
Sağlık nedenleri	1	100	0	0,0	0	0,0	1	100
Eğitim	7	38,9	11	61,1	0	0,0	18	100
Görev, tayin	40	74,1	14	25,9	0	0,0	54	100
Toplam	93	54,4	77	45,0	1	0,6	171	100

Ankete katılanların, Çankırı'ya gelme nedenlerine göre evlenme kararlarına bakıldığında ekonomik nedenlerle Çankırı'ya gelenlerin evlenme kararlarını vermede kendi ve ailesi/aile büyüklerinin karar verme durumunun birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Kişisel nedenlerle gelenlerde ise bu sayı eşittir. Ailevi nedenlerle gelenlerde evlenme kararını büyük oranda kendileri verirken, evlilik nedeniyle gelenlerin evlilik kararını büyük oranda aile/aile büyükleri vermiştir. Sağlık nedeniyle gelen kişi evlenme kararını kendi verirken, eğitim nedeniyle Çankırı'ya gelenlerin evlenme kararında aile/aile büyüklerinin etkin olduğu görülmektedir. Görev, tayin nedeniyle Çankırı'ya gelenlerin evlenme kararının çok yüksek oranda kendileri tarafından verildiği belirlenmiştir.

3.1.1.7. Mesleki Durum

Tablo 3.11. Ankete Katılanların ve Eşlerinin Mesleki Durumu

Kişinin İşi	Sayı	%	Eşin İşi	Sayı	%
İşsiz	9	2,4	İşsiz	4	1,3
Doktor, hâkim, savcı	1	0,3	Doktor, hâkim, savcı	2	0,6
Esnaf	21	5,6	Esnaf	25	7,9

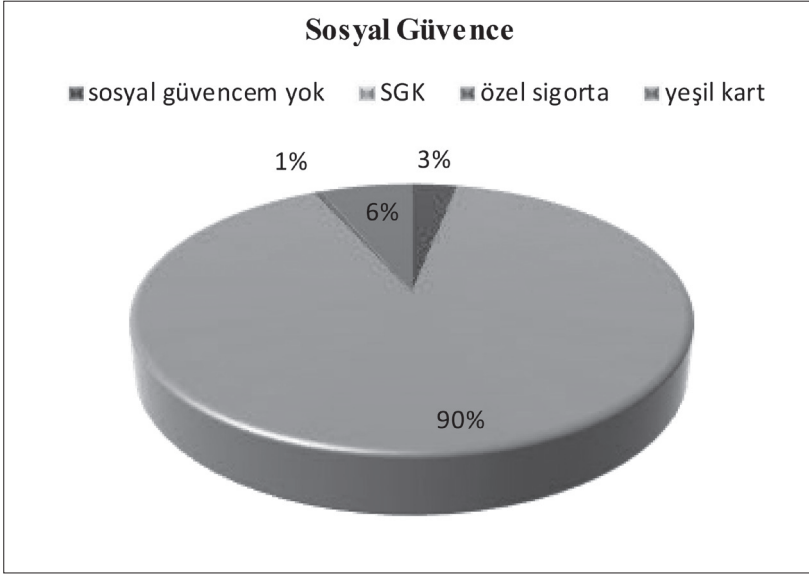

İşçi, şoför	51	13,5	İşçi, şoför	70	22,2
Öğretmen	14	3,7	Öğretmen	12	3,8
Ev hanımı	168	44,4	Ev hanımı	113	35,9
Emekli	40	10,6	Emekli	39	12,4
Memur	36	9,5	Memur	26	8,3
Öğrenci	23	6,1	Hemşire, ebe	1	,3
Çiftçi	6	1,6	Çiftçi	4	1,3
Mühendis	2	0,5	Mühendis	1	0,3
Akademisyen	1	0,3	Akademisyen	3	1,0
Muhasebeci	1	0,3	Muhasebeci	2	0,6
Cevap vermek istemiyor	1	0,3	Cevap vermek istemiyor	1	0,3
Diğer	4	1,1	Diğer	12	3,8
Toplam	378	100	Toplam	315	100
			Kayıp Değer	63	
				378	

Ankete katılanların kendi ve eşlerinin meşgul olduğu iş sorulduğunda, %44,4 (168) ü kendinin ev hanımı, %35,9 (113) u ise eşinin ev hanımı olduğunu belirtmiştir. %13,5 (51) i işçi/şoför olarak çalıştığını, %22,2 (70) si ise eşinin işçi/şoför olarak çalıştığını ifade etmiştir. %10,6 (40) sı emekli olduğunu, %12,4 (39) ü ise eşinin emekli olduğunu söylemiştir. %9,5 (36) i memur olduğunu belirtirken, %8,3 (26) ü eşinin memur olduğunu belirtmiştir. Ankete katılanların %6,1 (23) i öğrenci olduğunu ifade etmiştir. %5,6 (21) sı esnaf olduğunu, %7,9 (25) u eşinin esnaf olduğunu dile getirmiştir. Öğretmen olduğunu ifade edenlerin oranı %3,7 (14), eşinin öğretmen olduğunu ifade edenlerin oranı ise %3,8 (12) dir. İşsizlerin oranı % 2,4 (19), eşi işsiz olanların oranı %1,3 (4) tür. Çiftçi olduğunu belirtenlerin oranı %1,6 (6) iken, eşinin çiftçi olduğunu belirtenlerin oranı ise %1,3 (4) tür. Hem kendilerinin hem de eşlerinin doktor/hâkim/savcı, mühendis, akademisyen ve muhasebeci olduğunu ifade edenlerin oranı ise tablodan da görüldüğü üzere oldukça azdır.

3.1.1.8. Sosyal Güvenlik

Şekil 3.5. Ankete Katılanların Sosyal Güvence Durumları

Şekil 3.5. Ankete Katılanların Sosyal Güvence Durumları

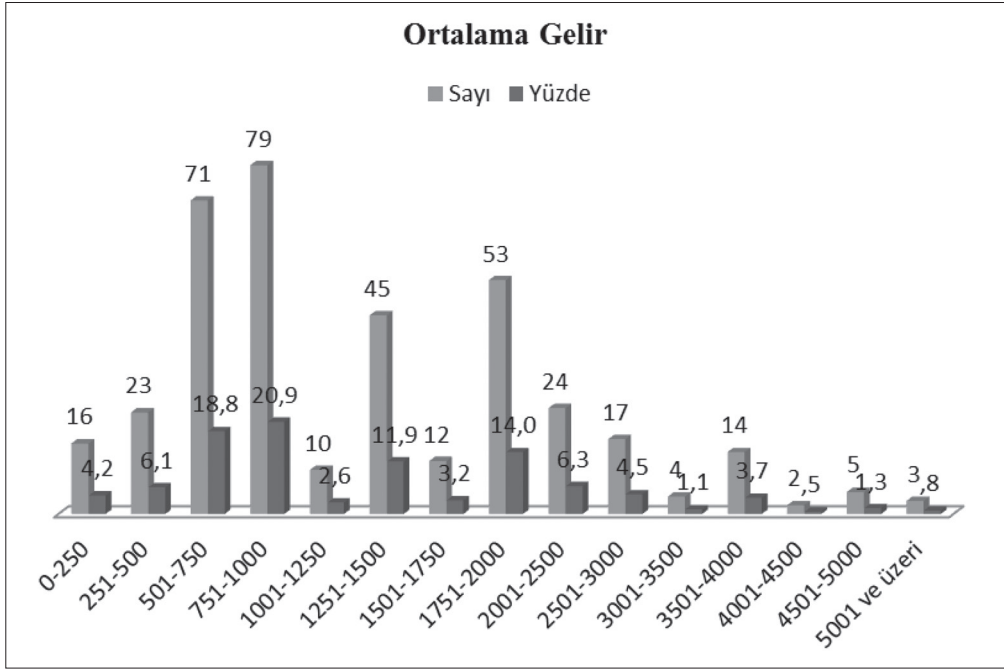
Araştırmaya katılanlara sosyal güvenceleri olup olmadığı soruldu ve %89,9 (340) u SGK'ya bağlı bir sosyal güvencesi olduğunu dile getirdi. %6,3 (24) ü yeşil kart sahibi olduğunu ifade ederken, %0,5 (2) i sigortasını kendi yatırdığını, %3,2 (12) si sosyal güvencesi olmadığını ifade etmiştir. Sosyal güvencesi olmayan, yeşil kart sahibi katılımcıların gelişmemiş olarak gruplandığımız mahallelerde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.12. Ankete Katılanların Mahalle Grubuna Göre Sosyal Güvence Türü

Sosyal Güvenceniz SGK ise	Mahallenin Grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta Gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Emekli sandığı	53	38,4	60	42,3	10	16,7	123	36,2
SSK	48	34,8	57	40,1	39	65,0	144	42,4
Bağkur	36	26,1	23	16,2	10	16,7	69	20,3
Cevap vermek istemiyor	1	0,7	2	1,4	1	1,7	4	1,2
Toplam	138	100	142	100	60	100	340	100

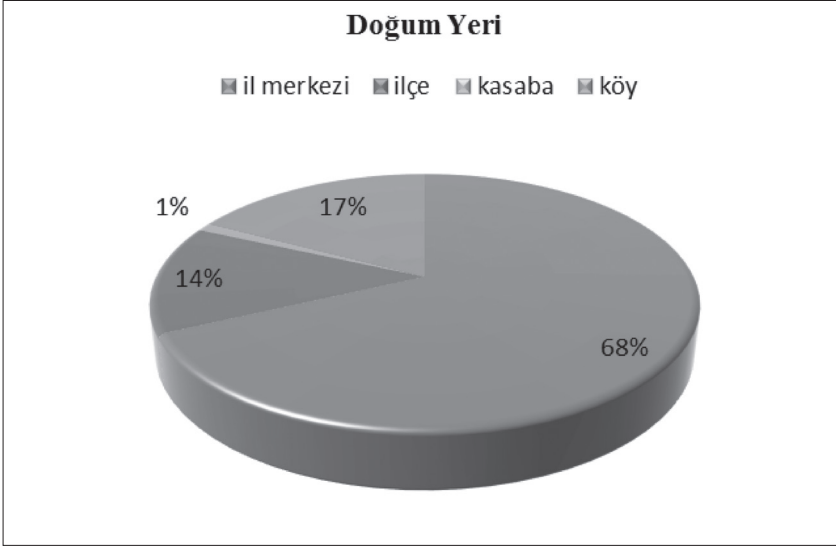
SGK'ya bağlı sağlık güvencesi olanların, mahalle grubuna göre sosyal güvence türüne bakıldığında, Emekli Sandığı'na bağlı olanların, gelişmiş ve orta gelişmiş mahallelerde yoğunlaştığı, gelişmemiş mahallelerdeki sosyal güvence türünün %65 (39) inin SSK'da yoğunlaştığı görülmektedir. Sosyal güvence türü olarak Bağkur'un mahallelere nüfusları oranında dağıldığı tespit edilmiştir.

3.1.1.9. Gelir

Şekil 3.6. Ankete Katılanların Ortalama Geliri

2012 yılında asgari ücret 701 tl olarak belirlenmiştir (www.tuik.gov.tr). Ankete katılanların %10,3 (39) ü asgari ücretin altında, aylık ortalama gelire sahip olduğunu ifade etmiştir. Ortalama gelirini asgari ücrete yakın ve asgari ücret olarak belirtenlerin oranı % 18,8 (71) dir. %20,9 (79) u en fazla oranla 751-1000 tl arasında ortalama geliri olduğunu belirtmiştir. %2,6 (10) sı ortalama 1001-1250 tl arasında geliri olduğunu, %11,9 (45) u 1251-1500 tl geliri olduğunu, %3,2 (12) si 1501-1750 tl arasında, %14 (53) ü 1751-2000 tl arasında, %6,3 (24) ü 2001-2500 tl arasında, %4,5 (17) i 2501-3000 tl arasında geliri olduğunu ifade etmiştir. 3001-3500 tl arasında ortalama gelire sahip olduğunu ifade edenlerin oranı %1,1 (4) iken, 3501-4000 tl arasında olanların oranı %3,7 (14) dir. %2,6 (10) sı 4001 tl ve üzeri gelire sahip olduğunu belirtmiştir.

Şekil 3.7. Ankete Katılanların Doğdukları yer

Araştırmaya katılanların %68 (257) i il merkezinde doğduğunu belirtmiştir. %13,8 (52) i ilçede doğduklarını ifade ederken, %1,1 (4) i kasaba, %17,2 (65) si ise köyde doğduğunu ifade etmiştir.

Tablo 3.13. Ankete Katılanların Hayatının Çoğunu Geçirdiği Yer

Hayatınızın çoğunu nerede geçirdiniz?	Mahallenin Grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta Gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Büyükşehir	25	17,4	18	12,0	3	3,6	46	12,2
İl merkezi	98	68,1	111	74,0	69	82,1	278	73,5
İlçe	9	6,2	9	6	4	4,8	22	5,8
Kasaba	0	0,0	1	0,7	0	0	1	0,3
Köy	12	8,3	11	7,3	8	9,5	31	8,2
Toplam	144	100	150	100,0	84	100,0	378	100,0

İnsanların doğduğu ve hayatlarının çoğunu geçirdiği yer, kişilerin toplum içindeki tutum ve davranışlarını önemli ölçüde etkileyen faktörlerden biridir. Bu doğrultuda araştırmaya katılanların %73,5 (278) i hayatının çoğunu il merkezinde geçirdiğini, %12,2 (46) si büyükşehirde, %8,2 (31) si köyde, %5,8 (22) i ilçede, %0,3 (1) ü ise kasabada geçirdiğini belirtmiştir.

Tablo 3.14. Ankete Katılanların Oturduğu Konut Tipi

Oturduğunuz konut tipi	Mahallenin Grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta Gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Baraka/ahşap	0	0,0	5	3,3	18	21,4	23	6,1
Gecekondu	1	0,7	6	4,0	41	48,8	48	12,7
Müstakil	17	11,8	34	22,7	16	19,0	67	17,7
Apartman dairesi	126	87,5	105	70,0	9	10,7	240	63,5
Toplam	144	100	150	100	84	100	378	100

Baraka/ahşap, gecekondu ve müstakil evlerin %90 (75) a yaklaşan oranda, gelişmemiş mahallelerde olduğu gözlenmektedir. Apartman dairesi ise, orta gelişmiş ve gelişmiş mahallelerde yoğunluktadır.

Tablo 3.15. Gelire Göre Oturulan Konut Tipi

Ortalama Gelir	Oturduğunuz konut tipi								Toplam	
	Baraka/ahşap		Gecekondu		Müstakil		Apartman dairesi			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-250	4	17,4	10	20,8	2	3,0	0	0,0	16	4,2
251-500	3	13,0	11	22,9	5	7,5	4	1,7	23	6,1
501-750	10	43,5	11	22,9	15	22,4	35	14,6	71	18,8
751-1000	4	17,4	9	18,8	20	29,9	46	19,2	79	20,9
1001-1250	0	0,0	1	2,1	2	3,0	7	2,9	10	2,6
1251-1500	2	8,7	4	8,3	9	13,4	30	12,5	45	11,9
1501-1750	0	0,0	0	0,0	2	3,0	10	4,2	12	3,2
1751-2000	0	0,0	0	0,0	4	6,0	49	20,4	53	14,0
2001-2500	0	0,0	2	4,2	4	6,0	18	7,5	24	6,3
2501-3000	0	0,0	0	0,0	2	3,0	15	6,2	17	4,5
3001-3500	0	0,0	0	0,0	1	1,5	3	1,2	4	1,1
3501-4000	0	0,0	0	0,0	0	0,0	14	5,8	14	3,7
4001-4500	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	0,8	2	0,5
4501-5000	0	0,0	0	0,0	1	1,5	4	1,7	5	1,3
5001 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	1,2	3	0,8
Toplam	23	100	48	100	67	100	240	100	378	100

Gelire göre oturlan konut tipindeki en belirgin gösterge 0-500 arası gelir grubundakilerdedir. Bu grupta baraka/ahşap, gecekonduda ve müstakil evde oturma durumu, apartman dairesinde oturma durumuna göre daha fazladır. Ancak gelir arttıkça apartman dairesinde oturma durumu bir yere kadar artmakta (1001-1250) sonrasında ise dalgalanmalar gözlenmektedir. Baraka/ahşap evde oturanların en fazla olduğu gelir grubu 501-750, gecekonduda oturanların en fazla olduğu gelir grubu 251-750, müstakilin en fazla olduğu 751-1000 tl arasında gelire sahip olanlar, apartman dairelerinde oturanların en fazla olduğu gelir grubu ise 1751-2000 'dir.

Tablo 3.16. Ankete Katılanların Oturduğu Konutun Mülkiyeti

Mülkiyet Durumu	Mahallenin Grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta Gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kira	45	31,2	52	34,7	24	28,6	121	32,0
Kendi evim	84	58,3	77	51,3	45	53,6	206	54,5
Aile/akrabanın evi	8	5,6	16	10,7	13	15,5	37	9,8
Lojman	2	1,4	0	0,0	0	0,0	2	0,5
Diğer	5	3,5	5	3,3	2	2,4	12	3,2
Toplam	144	100	150	100	84	100	378	100

Oturulan konutun mülkiyet durumunda, Gelişmemiş gruplarda ev sahipliği durumunun, diğer mahallelerin örneklem oranına göre daha fazla olduğu söylenebilir. Bu mahallelerde oturan insanların burada doğup büyümeleri ve kalıcılıkları, kendilerine ait bir konut istemelerinde olağan karşılanmalıdır. Diğer mahallelerde karşılaşılan kira durumunun nedeni, Çankırı'ya görev ya da tayinle gelen kişilerin bu bölgelerde yoğun olarak yaşamalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.17. Ortalama Gelire Göre Mülkiyet Durumu

Ortalama Gelir	Mülkiyet Durumu										Toplam	
	Kira		Kendi evi		Aile/ akraba evi		Lojman		Diğer			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-250	2	1,7	9	4,4	4	10,8	0	0,0	1	8,3	16	4,2
251-500	8	6,6	9	4,4	4	10,8	0	0,0	2	16,7	23	6,1
501-750	23	24,0	28	13,6	8	21,6	0	0,0	6	50,0	71	18,8
751-1000	23	19,0	45	21,8	10	27,0	0	0,0	1	8,3	79	20,9
1001-1250	2	1,7	6	2,9	2	5,4	0	0,0	0	0,0	10	2,6
1251-1500	7	5,8	34	16,5	2	5,4	1	50,0	1	8,3	45	11,9
1501-1750	2	1,7	9	4,4	1	2,7	0	0,0	0	0,0	12	3,2
1751-2000	22	18,2	27	13,1	4	10,8	0	0,0	0	0,0	53	14,0
2001-2500	6	5,0	16	7,8	2	5,4	0	0,0	0	0,0	24	6,3
2501-3000	8	6,6	8	3,9	0	0,0	0	0,0	1	8,3	17	4,5
3001-3500	1	0,8	3	1,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	1,1
3501-4000	8	6,6	5	2,4	0	0,0	1	50,0	0	0,0	14	3,7
4001-4500	0	0,0	2	1,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	0,5
4501-5000	2	1,7	3	1,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0	5	1,3
5001 ve üzeri	1	0,8	2	1,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	0,8
Toplam	121	100	206	100	37	100	2	100	12	100	378	100

Ortalama gelire göre konut sahibi olma durumu arasında da anlamlı bir ilişki gözlenmemekte, hatta ev sahipliği durumu 1001-1250 tl arası gelir grubunda olanlara kadar artarak artmakta, bu aşamada ise düşmektedir. Sonrasında ise yine artış ve azalışlar gözlenmektedir.

Tablo 3.18. Ankete Katılanların Beraber Yaşadıkları Kişi Sayısı

Evde kaç kişi yaşıyorsunuz	Mahallenin Grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta Gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1,00	2	1,4	4	2,7	3	3,6	9	2,4
2,00	22	15,3	25	16,7	10	11,9	57	15,1
3,00	25	17,4	31	20,7	9	10,7	65	17,2
4,00	52	36,1	57	38,0	24	28,6	133	35,2
5,00	33	22,9	24	16,0	18	21,4	75	19,8
6,00	6	4,2	7	4,7	7	8,3	20	5,3
7,00	3	2,1	0	0,0	1	1,2	4	1,1
8,00	0	0,0	2	1,3	3	3,6	5	1,3
9,00	0	0,0	0	0,0	2	2,4	2	0,5
10,00	0	0,0	0	0,0	2	2,4	2	0,5
11,00	0	0,0	0	0,0	1	1,2	1	0,3
12,00	0	0,0	0	0,0	3	3,6	3	0,8
13,00	0	0,0	0	0,0	1	1,2	1	0,3
15,00	1	0,3	0	0,0	0	0,0	1	0,3
Toplam	144	100	150	100	84	100	378	100

Ankete katılanlara evde beraber yaşadıkları kişi sayısı sorulduğunda %35, 2 (133) si 4 kişi, %19,8 (75) i 5 kişi, %17,2 (65) si 3 kişi, %15,1 (57) i 2 kişi, %5,3 (20) ü 6 kişi, %2,4 (9) ü tek başına yaşadığını ifade etmiştir. Hane büyüklüğü değişkeni açısından ankete katılanların hanelerinde yaşayan ortalama kişi sayısı 4,03 tür.

Tablo 3.19. Ankete Katılanların Evde Beraber Yaşadıkları Kişiler

Kimlerle yaşıyorsunuz	Mahallenin Grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta Gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tek başına	2	1,4	4	2,7	3	3,6	9	2,4
Eşler	18	12,5	21	14,0	11	13,1	50	13,2
Eşler, çocuklar	110	76,4	96	64,0	39	46,4	245	64,8
Eşler, çocuklar, anne, baba	9	6,2	11	7,3	20	23,8	40	10,6
Eşler, çocuklar, gelin, damat	2	1,4	9	6,0	6	7,1	17	4,5
Eşler, çocuklar, kardeş	0	0,0	2	1,3	0	0,0	2	0,5
Diğer	3	2,1	7	4,7	5	6,0	15	4,0
Toplam	144	100	150	100	84	100	378	100

Ankete katılanların %64,8 (245) i çekirdek aile olarak tanımlanan anne, baba ve çocuklardan oluşan aile yapısını yansıtmaktadır. %13,2 (50) si eşiyle yaşadığını ifade etmiştir. Bu durumu belirten katılımcıların çocukları olmadığı ya da evlendikleri için bu şekilde yaşamaktadırlar. %15,1 (57) i anne, baba, çocuklar, kayınvalide/kayın-peder, gelin/damattan oluşan ve geniş aile olarak tanımlanan aile yapısına sahiptir. %2,4 (9) ü tek başına yaşadığını ifade ederken, %4 (15) ü ise bu durumların dışında yeğenleriyle ya da torunlarıyla yaşadığını ifade etmiştir. Aile yapısına bakıldığında Çankırı'nın kentsel özellik gösterdiği söylenebilir.

Tablo 3.20. Ankete Katılanların Otomobil Sahipliği Durumu

Kaç yıldır var	Mahallenin Grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta Gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-5	18	25,4	33	42,3	27	75,0	78	42,2
6-10	26	36,6	19	24,4	4	11,1	49	26,5
11-15	9	12,7	18	23,1	2	5,6	29	15,7
16-20	9	12,7	5	6,4	2	5,6	16	8,6
21-25	2	2,8	2	2,6	0	0,0	4	2,2
26-30	5	7,0	0	0,0	1	2,8	6	3,2
30 ve üzeri	2	2,8	1	1,3	0	0,0	3	1,6
Toplam	71	100,0	78	100,0	36	100,0	185	100,0

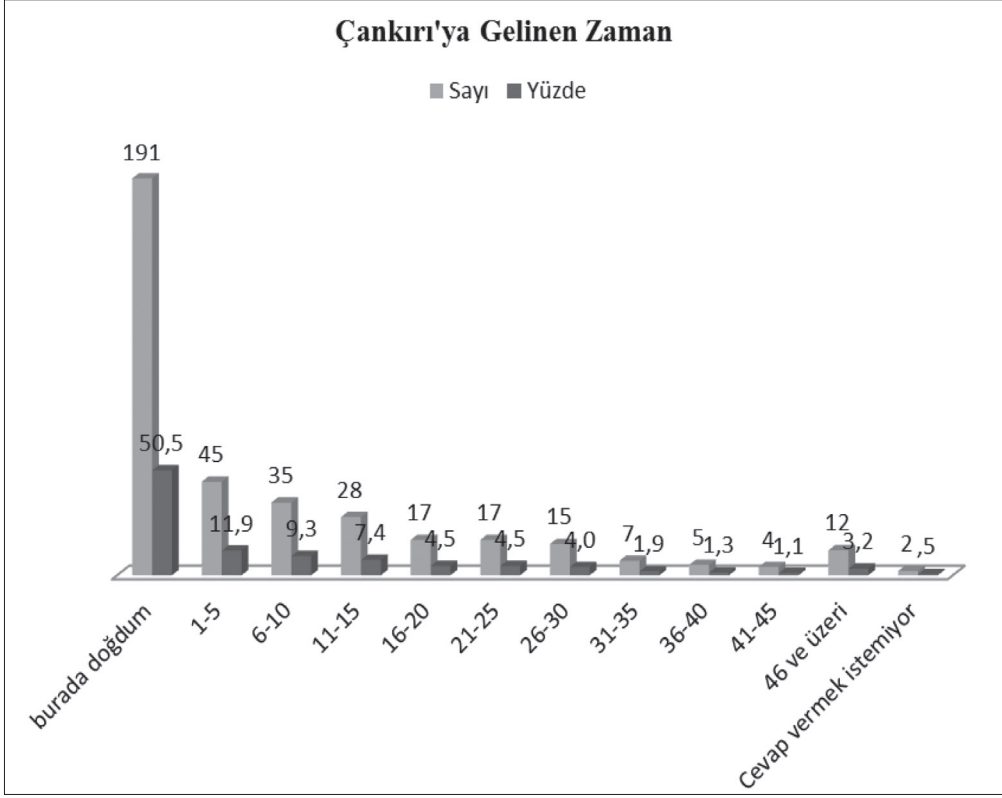
Araştırmaya katılanların %48,9 (185) u otomobil sahibi olduğunu belirtmiştir. %50,9 (192) u ise otomobili olmadığını ifade etmiştir. 1 katılımcı ise cevap vermek istememiştir. Otomobil sahibi olan kişilere kaç yıldır otomobil sahibi oldukları sorulduğunda tabloda da görüldüğü üzere, gelişmiş ve orta gelişmiş mahallelerde daha uzun süredir otomobil sahibi oldukları görülmektedir.

Tablo 3.21. Gelire Göre Otomobil Sahipliği Durumu

Ortalama Gelir	Otomobiliniz var mı?				Toplam	%
	Evet	%	Hayır	%		
0-250	2	1,1	14	7,3	16	4,2
251-500	4	2,2	19	9,9	23	6,1
501-750	23	12,4	48	25,0	71	18,8
751-1000	31	16,8	48	25,0	79	21,0
1001-1250	5	2,7	5	2,6	10	2,7
1251-1500	29	15,7	15	7,8	44	11,7
1501-1750	7	3,8	5	2,6	12	3,2
1751-2000	31	16,8	22	11,5	53	14,1
2001-2500	13	7,0	11	5,7	24	6,4
2501-3000	15	8,1	2	1,0	17	4,5
3001-3500	4	2,2	0	0,0	4	1,1
3501-4000	13	7,0	1	0,5	14	3,7
4001-4500	1	0,5	1	0,5	2	0,5
4501-5000	4	2,2	1	0,5	5	1,3
5001 ve üzeri	3	1,6	0	0,0	3	0,8
Toplam	185	100	192	100	377	100

1001-1250 tl gelir grubuna kadar, gelir arttıkça otomobil sahibi olma durumu da artmaktadır. Bu seviyeden sonra ise artışlar ve azalışlar gelirdeki artışla orantısız bir şekilde olmaktadır. Ancak her bir gelir grubundaki kişilerin toplamı içindeki otomobil sahipliği durumuna bakıldığında, 1001-1250 gelir grubuna kadar otomobil sahibi olmayanların sayısı, olanlardan daha fazladır. Bu seviyede her ikisi de eşittir. Bu gelir grubundan sonraki gruplarda ise, toplam içinde, otomobili olduğunu belirtenlerin sayısı olmayanlara göre daha fazladır.

3.1.2. Kentsel Tutum ve Davranışa İlişkin Göstergeler

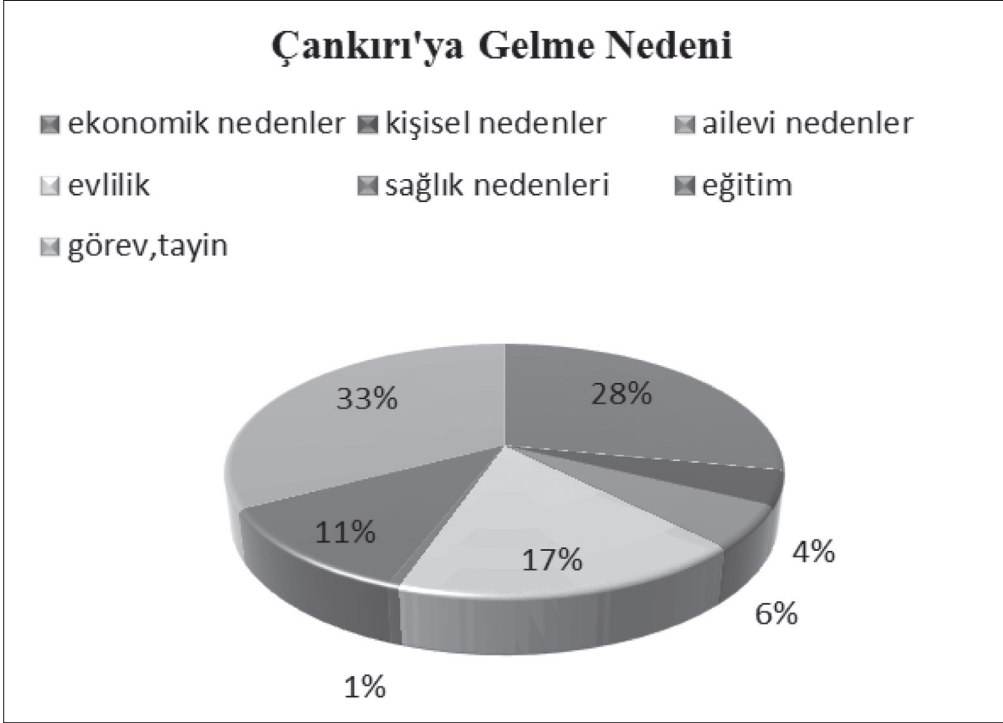
Şekil 3.8. Ankete Katılanların Çankırı'ya Ne Zaman Geldikler

Araştırmaya katılanların %50,8 (191) i Çankırı'da doğduğunu ifade etmiştir. %12 (45) si ise Çankırı'da yaşama sürelerini 1-5 yıl arasında olarak ifade etmişlerdir. %9,3 (35) ü Çankırı'ya 6-10 yıl önce geldiklerini belirtmişlerdir. %7,4 (28) ü 11-15 yıl önce geldiklerini ifade ederken, %9 (34) u sırasıyla 16-20 yıl ve 21-25 yıl önce Çankırı'ya geldiklerini ifade etmiştir. %4 (15) ü 26-30 yıl önce Çankırı'ya geldiklerini belirtmişlerdir. Son olarak da sırasıyla %1,9 (7) u 31-35 yıl önce geldiğini, %1,3 (5) ü 36-40 yıl önce geldiğini, %1,1 (4) i 41-45 yıl önce, %3,2 (12) si ise 46 ve üzeri yıl önce geldiklerini ifade etmişlerdir. Toplamda 185 katılımcı Çankırı dışından geldiğini ifade etmiştir. Araştırmaya katılanların %0,05 (2) kişi ise cevap vermek istemediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3.22. Mahallenin Grubuna Göre Çankırı'ya Gelme Zamanı

Çankırı'ya ne zaman geldiniz	Mahallenin Grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta Gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Burada doğdum	63	44,1	69	46,3	59	70,2	191	50,8
1-5	13	9,1	25	16,8	7	8,3	45	12,0
6-10	16	11,2	11	7,4	8	9,5	35	9,3
11-15	17	11,9	8	5,4	3	3,6	28	7,4
16-20	9	6,3	6	4,0	2	2,4	17	4,5
21-25	5	3,5	11	7,4	1	1,2	17	4,5
26-30	9	6,3	6	4,0	0	0,0	15	4,0
31-35	3	2,1	1	0,7	3	3,6	7	1,9
36-40	3	2,1	2	1,3	0	0,0	5	1,3
41-45	2	1,4	2	1,3	0	0,0	4	1,1
46 ve üzeri	3	2,1	8	5,4	1	1,2	12	3,2
Toplam	143	100	149	100	84	100	376	100

Ankete katılanların mahalle bazında Çankırı'ya gelme zamanlarına bakıldığında, gelişmemiş olarak sınıflandırdığımız mahallelerde %70 (59) den daha fazla oranda burada doğduğunu belirten katılımcılar belirlenmiştir. Orta gelişmiş ve gelişmiş mahallelerde bu oran %50 civarındadır. Görev, tayin ya da ekonomik nedenlerle Çankırı'ya gelenlerin, orta gelişmiş ve gelişmiş mahalleleri tercih ettiği söylenebilir.

Şekil 3.9. Ankete Katılanların Çankırı'ya Gelme Nedeni

Çankırı dışından geldiklerini ifade eden toplam 185 kişiye Çankırı'ya gelme nedenleri sorulduğunda %33 (61) ü en yüksek oranla kendi ya da eşlerinin veya aileden herhangi birinin tayini, görevi nedeniyle Çankırı'ya geldiklerini belirtmiştir. Bu oranı takiben %28,1 (52) i daha önce yaşadıkları yerde iş imkânı olmadığını dolayısıyla da ekonomik nedenlerle Çankırı'ya geldiklerini ifade etmişlerdir. %17,3 (32) ü evlilikle beraber Çankırı'ya geldiklerini belirtmişlerdir. %11,4 (21) ü daha önce yaşadıkları yerde kendisi ya da çocukları için yeterli eğitim imkânının olmaması nedeniyle Çankırı'ya geldiklerini belirtmişlerdir. %5,4 (10) ü ailevi nedenlerle geldiğini belirtirken, %4,3 (8) ü kişisel nedenlerle geldiğini belirtmiştir. Son olarak da araştırmaya katılanların %0,05 (1) i sağlık nedenlerinden dolayı Çankırı'ya geldiğini ifade etmiştir.

Tablo 3.23. Mahalle Grubuna Göre Çankırı'ya Gelme Nedenleri

Çankırı' ya gelme nedeniniz	Mahallenin Grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta Gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ekonomik nedenler	20	25,0	22	27,5	10	40,0	52	28,1
Kişisel nedenler	1	1,2	7	8,8	0	0,0	8	4,3
Ailevi nedenler	4	5,0	4	5,0	2	8,0	10	5,4
Evlilik	15	18,8	11	13,8	6	24,0	32	17,3
Sağlık nedenleri	0	0,0	1	1,2	0	0,0	1	0,5
Eğitim	8	10,0	8	10,0	5	20,0	21	11,4
Görev, tayin	32	40,0	27	33,8	2	8,0	61	33,0
Toplam	80	100	80	100	25	100	185	100

Mahalle bazında kişilerin, Çankırı'ya gelme nedenlerine bakıldığında, görev, tayin nedeniyle gelen kişilerin, oturmak için orta gelişmiş ve gelişmiş mahalleleri tercih ettiği görülmektedir. Ekonomik nedenlerle gelenler ise her üç mahalleyi de tercih etmişler ancak en fazla oranda gelişmemiş mahalleleri tercih etmişlerdir. Eğitim, ailevi ve evlilik nedenleriyle gelenlerin de her üç mahalleyi tercih ettiği görülmektedir. Kişisel nedenlerde gelenler, sadece orta gelişmiş ve gelişmiş mahalleyi tercih ederken, sağlık nedeniyle gelenler orta mahalleyi tercih etmişlerdir.

Tablo 3.24. Ankete Katılanların Doğum Yerlerine Göre Çankırı'ya Gelme Nedenleri

Çankırı'ya gelme nedeniniz	Nerede doğdunuz?								Toplam	
	İl merkezi		İlçe		Kasaba		Köy			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ekonomik nedenler	11	21,2	13	25,0	1	1,9	27	51,9	52	100
Kişisel nedenler	3	37,5	2	25,0	1	12,5	2	25,0	8	100
Ailevi nedenler	3	30,0	3	30,0	0	0,0	4	40,0	10	100
Evlilik	9	28,1	8	25,0	0	0,0	15	46,9	32	100

Sağlık nedenleri	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	100	1	100
Eğitim	1	4,8	11	52,4	0	0,0	9	42,9	21	100
Görev, tayin	38	62,3	15	24,6	2	3,3	6	9,8	61	100
Toplam	65	35,1	52	28,1	4	2,2	64	34,6	185	100

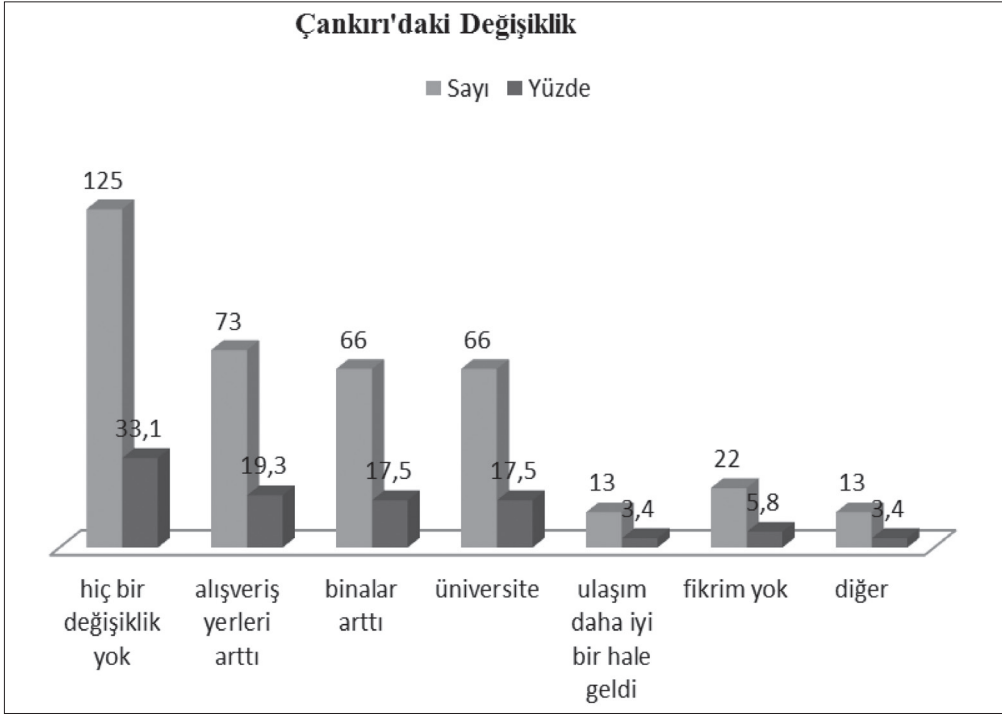
Ankete katılanların, doğdukları yere göre Çankırı'ya gelme nedenlerine bakıldığında, Çankırı'ya köyden gelen bireylerin ekonomik nedenlerle geldiği görülmüştür. Şehre iş bulma kaygısıyla gelen kişilerin köyde doğduğu tespit edilmiştir. Evlilik nedeniyle gelenlerin çoğu köyde doğduğunu ifade ederken, il merkezi ve ilçede doğanlar da görülmektedir. Görev, tayin nedeniyle gelenlerin yarıdan fazlası il merkezinde doğmuşken, ilçe, kasaba ve köyde doğduklarını belirtenler de olmuştur.

Tablo 3.25. Ankete Katılanların Çankırı'ya Gelme Nedenlerine Göre Hayatlarındaki Değişiklik

Çankırı'ya gelme nedeniniz	Çankırı'ya geldiğinizden beri hayatınız ne yönde değişti?						Toplam	
	Daha kötü hale geldi		Değişmedi		Daha iyi hale geldi			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ekonomik nedenler	7	13,5	22	42,3	23	44,2	52	100
Kişisel nedenler	1	12,5	4	50,0	3	37,5	8	100
Ailevi nedenler	2	20,0	6	60,0	2	20,0	10	100
Evlilik	2	6,2	15	46,9	15	46,9	32	100
Sağlık nedenleri	0	0,0	1	100	0	0,0	1	100
Eğitim	1	4,8	12	57,1	8	38,1	21	100
Görev, tayin	7	11,5	36	59,0	18	29,5	61	100
Toplam	20	10,8	96	51,9	69	37,3	185	100

Çankırı'ya geldikten sonra kişilerin hayatlarının ne yönde değiştiğine bakıldığında, görev, tayin nedeniyle gelenler hayatlarında bir değişiklik olmadığını, ekonomik nedenlerle gelenler daha iyi hale geldiğini ama bu orana yakın olarak da değişmediğini ifade etmişlerdir. Evlilik nedeniyle gelenler de eşit oranda daha iyi hale geldiğini ve değişmediğini ifade etmiştir. Daha kötü hale geldi ifadesini belirten katılımcıla-

rın gelme nedenleri, ekonomik ve görev, tayindir. Görev, tayinle gelen kişiler buraya gelmeye mecbur oldukları için hayatlarının daha kötü hale geldiğini ifade etmişler, ekonomik nedenlerle gelenler ise, Çankırı'da istedikleri ekonomik koşulları elde edemedikleri için bu durumu dile getirmişlerdir.

Şekil 3.10. Ankete Katılanların Çankırı'da Yaşadıklarından Bu Yana Gözlemledikleri Değişiklik

Çankırı'da doğan ve sonradan Çankırı'ya gelen katılımcılara yaşadıklarından/ geldiklerinden bu yana Çankırı'da ne gibi değişiklikler gözlemledikleri soruldu. Grafikte de görüldüğü üzere, %33,1 (125) i yaşadıklarından/ geldiklerinden bu yana Çankırı'da hiçbir değişiklik olmadığını ifade etmiştir. %19,3 (73) ü alışveriş yerlerinin ve imkânlarının arttığını dile getirmiştir. %17,5 (66) i binaların arttığını ve güzelleştiğini yine aynı oranda ise Çankırı'da değişiklik olarak üniversiteyi gördüklerini ifade etmişlerdir. %3,4 (13) ü ulaşımın daha iyi bir hale geldiğini, otobüs seferlerinin arttığını ifade etmiştir. %5,8 (22) oranını oluşturan katılımcılar bu konu hakkında fikirleri olmadığını ifade etmiştir. %3,4 (13) bu kategorilerde yer almayan ifadelerde bulunarak Çankırı'nın eskiden daha modern olduğu, yeşil alanların azaldığı gibi ifadelerde bulunmuşlardır.

Tablo 3.26. Ankete Katılanların Çankırı'da Yaşamak Konusundaki Memnuniyeti

Çankırı'da yaşamaktan memnunum	Sayı	%
Kesinlikle katılıyorum	180	47,6
Katılıyorum	115	30,4
Kararsızım	15	4,0
Katılmıyorum	15	4,0
Kesinlikle katılmıyorum	53	14,0
Toplam	378	100

Ankete katılanların %78 (295) i memnuniyet derecelerinde farklılık olmasına rağmen Çankırı'da yaşamaktan memnun olduğunu ifade etmiştir. %18 (68) i memnun olmadığını ifade ederken, %4 (15) ü ise kararsız olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 3.27. Çankırı'ya Gelme Nedeni ve Memnuniyet İlişkisi

Çankırı'ya gelme nedeniniz	Çankırı'da yaşamaktan memnunuz										Toplam	
	Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ekonomik nedenler	26	50,0	18	34,6	1	1,9	2	3,8	5	9,6	52	100
Kişisel nedenler	2	25,0	4	50,0	0	0,0	1	12,5	1	12,5	8	100
Ailevi nedenler	2	20,0	5	50,0	0	0,0	1	10,0	2	20,0	10	100
Evlilik	14	43,8	10	31,2	2	6,2	1	3,1	5	15,6	32	100
Sağlık nedenleri	1	100	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	100
Eğitim	8	38,1	9	42,9	2	9,5	1	4,8	1	4,8	21	100
Görev, tayin	19	31,1	17	27,9	3	4,9	5	8,2	17	27,9	61	100
Toplam	72	38,9	63	34,1	8	4,3	11	5,9	31	16,8	185	100

Kişilerin Çankırı'ya gelme nedenine bağlı olarak Çankırı'da yaşamak konusundaki memnuniyet dereceleri ölçülmek istendiğinde, karşımıza yukarıdaki tablo çıkmaktadır. Ekonomik nedenlerle gelenlerin büyük çoğunluğu Çankırı'da yaşamaktan memnun iken, Çankırı'da yaşamaktan memnun olmadığını en çok ifade eden grup, görev/tayin nedeniyle Çankırı'ya gelenlerdir. Evlilik ve eğitim nedeniyle gelenlerin, büyük ölçüde Çankırı'da yaşamaktan memnun olduğu görülmektedir.

Tablo 3.28. Ankete Katılanların Kendilerini Kentli Görme Durumu

Kendimi kentli görüyorum	Mahallenin Grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta Gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılıyorum	65	45,1	62	41,3	26	31,0	153	40,5
Katılıyorum	41	28,5	41	27,3	17	20,2	99	26,2
Kararsızım	13	9,0	11	7,3	6	7,1	30	7,9
Katılmıyorum	8	5,6	8	5,3	14	16,7	30	7,9
Kesinlikle katılmıyorum	17	11,8	26	17,3	21	25,0	64	16,9
Cevap vermek istemiyor	0	0,0	2	1,3	0	0,0	2	0,5
Toplam	144	100	150	100	84	100	378	100

Kişinin kendini kentli olarak görmesi, kente uyum sağlama ve kentle uyumlu ilişkiler kurma noktasında önemlidir. Kişinin kentlileşmesinin önemli göstergelerinden biri kendini kente ait hissetme ve benimsemesidir. Bu açıdan bakıldığında ankete katılanların %66,7 (252) si kendini kentli görmekte, %24,8 (94) i ise kendini kentli görmemektedir. Mahalle bazında bakıldığında ise, kendini kentli görmeyen çoğunluğun gelişmemiş mahallelerde olduğu görülmektedir. Orta gelişmiş ve gelişmiş mahallelerde kendini kentli görmeyenler azınlıktadır.

Tablo 3.29. Ankete Katılanların Çankırı'ya Uyum Sağlama Durumu

Çankırı'ya uyum sağladım	Sayı	%
Kesinlikle katılıyorum	53	41,4
Katılıyorum	50	39,1
Kararsızım	11	8,6
Katılmıyorum	4	3,1
Kesinlikle katılmıyorum	10	7,8
Toplam	128	100

Ankete katılanlardan, kırdan gelenlere Çankırı'ya uyum sağlayıp sağlamadıkları sorulduğunda, derecesi farklı da olsa, %80,5 (103) i uyum sağladığını, %10,9 (14) u uyum sağlayamadığını, %3,1 (4) i kararsız olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.30. Ankete Katılanların Kentteki Yaşamı Değerlendirmesi Durumu

Kentte yaşamak hayatimi iyileştirdi ve kolaylaştırdı	Sayı	%
Kesinlikle katılıyorum	44	34,4
Katılıyorum	45	35,2
Kararsızım	19	14,8
Katılmıyorum	5	3,9
Kesinlikle katılmıyorum	14	10,9
Cevap vermek istemiyor	1	0,8
Toplam	128	100

Kırdan kente gelen insanların, ilk geldiklerinde karşılaştıkları sosyal, ekonomik, barınma gibi sorunlardan kaynaklı olarak kentte yaşamaktan memnun olmaları beklenmezken, Çankırı'da yapılan bu araştırmada kırdan gelen insanların kentte yaşamak konusundaki memnuniyetleri önemli bir oran arz etmektedir. Kentte yaşamının hayatlarını iyileştirdiğini ve kolaylaştırdığını ifade eden katılımcıların oranı %69,6 (89) dir. Kararsız olanların oranı %14,8 (19) iken, kentte yaşamının hayatlarını iyileştirmedini ve kolaylaştırmadığını ifade edenlerin oranı %14, 8 (19) dir.

Tablo 3.31. Ankete Katılanlara Göre Çankırı'nın Kent Olma Durumu

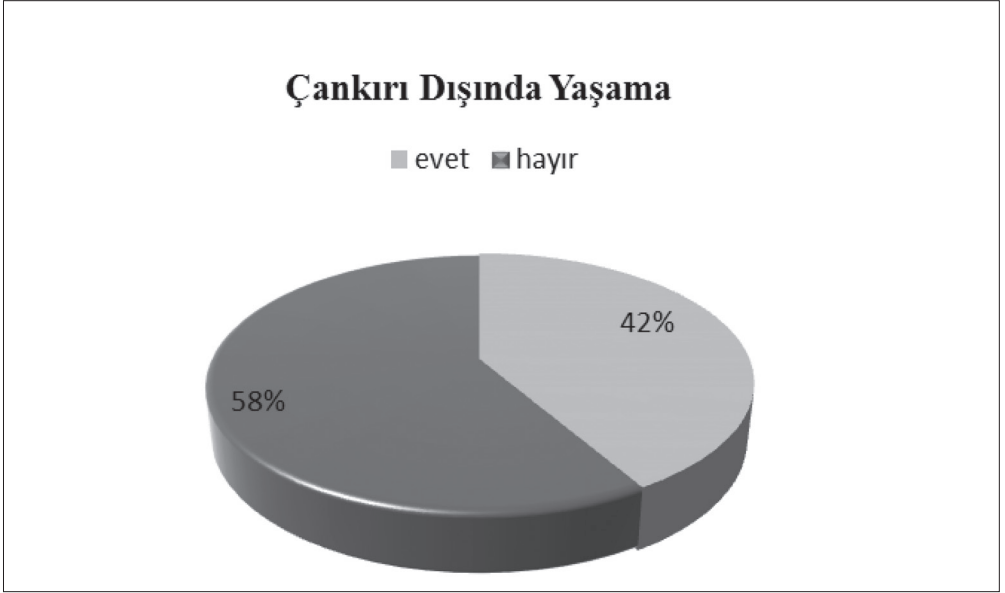
Çankırı tam anlamıyla bir kent	Sayı	%
Kesinlikle katılıyorum	68	18,0
Katılıyorum	76	20,1
Kararsızım	48	12,7
Katılmıyorum	65	17,2
Kesinlikle katılmıyorum	121	32,0
Toplam	378	100

Ankete katılanların %38,1 (144) ine göre Çankırı bir kent, %49,2 (186) sine göre ise Çankırı bir kent değil. %12,7 (48) si de bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3.32. Ankete Katılanların Hizmete Ulaşma Durumu

İhtiyaç duyduğumda devlet ya da belediye hizmetine ulaşabiliyorum	Mahallenin Grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta Gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılıyorum	75	52,1	59	39,3	32	38,1	166	43,9
Katılıyorum	31	21,5	38	25,3	16	19,0	85	22,5
Kararsızım	13	9,0	13	8,7	15	17,9	41	10,8
Katılmıyorum	5	3,5	6	4,0	4	4,8	15	4,0
Kesinlikle katılmıyorum	20	13,9	32	21,3	17	20,2	69	18,3
Cevap vermek istemiyor	0	0,0	2	1,3	0	0,0	2	0,5
Toplam	144	100,0	150	100,0	84	100,0	378	100,0

Ankete katılanların, %66,4 (251) ü Çankırı'da ihtiyaç duyduklarında devlet ya da belediye hizmetlerine ulaşabildiğini, %22, 3(84) ü ulaşamadığını %10, 8 (41) ise kararsız olduğunu ifade etmiştir. Gelişmemiş mahallelerde yaşayan bireylerin yarıdan fazlası devlet ya da belediye hizmetlerine rahatlıkla ulaşabildiğini, benzer şekilde orta gelişmiş ve gelişmiş mahallelerdeki bireylerin büyük çoğunluğunu da devlet ya da belediye hizmetlerine rahatlıkla ulaşabildiklerini belirtmiştir.

Şekil 3.11. Ankete Katılanların Çankırı Dışında Yaşama Durumu

Çankırı dışında başka bir ilde yaşayıp yaşamadıklarını sorduğumuz katılımcıların %58,5 (221) i hayır cevabını verirken, %41,5 (157) i evet cevabını vermiştir. Evet diyen katılımcılara hangi ilde yaşadıkları sorulduğunda ise %47,8 (76) kişi Ankara cevabını, hemen ardından da %9,4 (15) ü İstanbul cevabını vermiştir. Bu şehirlerin en yakın takipçisi ise %4,4 (7) ile Çankırı'nın sınır komşusu Kırıkkale olmuştur. İlk sırada Ankara'nın olması şaşırtıcı olmamakla birlikte, Çankırı'nın, Ankara'ya en çok göç veren illerden biri olduğu bilinmektedir.

Tablo 3.33. Ankete Katılanların Köyle Bağlantı Durumu

Köye ne sıklıkla gidiyorsunuz?	Köyle bağlantınız var mı?		Toplam
	Evet	%	
Haftada bir	30	14,2	30
İki haftada bir	11	5,2	11
Ayda bir	35	16,6	35
Yılda iki kez	33	15,6	33
Yılda bir	31	14,7	31
Düğün, cenaze, bayram	41	19,4	41
Diğer	30	14,2	30
Toplam	211	100,0	211

Köyle bağlantınız var mı sorusuna %55,8 (211) i evet, %44,2 (167) si ise hayır yanıtını vermiştir. Köyle bağlantısı olan katılımcılara köylerine ne sıklıkla gittikleri sorulmuştur. %19,4 (41) ü sadece düğün, cenaze, bayram gibi zamanlarda köyüne gittiğini, %16,6 (35) sı ayda bir, %15,6 (33) sı yılda iki kez, %14,7 (31) yılda bir, %14,2 (30) si haftada bir %5,2 (11) si ise iki haftada bir gittiğini ifade etmiştir. Tablo-da diğer (99) seçeneğinin fazla çıkma nedeni, Esentepe’de yaşayan kişilere bu soru sorulduğunda hala köylerinde yaşadıklarını ifade etmeleridir. Çünkü Esentepe Mahallesi daha önce köyken, şimdi Çankırı İl Merkezi’ne bağlı bir mahalledir.

Tablo 3.34. Ankete Katılanların Köyle Bağlantısının Katkısı

Köyle bağınızın katkısı var mı?	Evet	%	Toplam
Ekonomik	25	37,3	25
Kışlık erzak	39	58,2	39
Cevap vermek istemiyor	3	4,5	3
Toplam	67	100,0	67

Köyle devam eden bağın önemli bir göstergesi de köyün devam eden katkısıdır. Buna en iyi örneklerden biri köyden gelen kışlık erzak/gıda ya da köylerinde bulunan ve ekilip dikilen arazilerden elde edilen ekonomik katkıdır. Köyle olan bağlarının düzeyini tespit etmek açısından anlamlı bir göstergedir. Araştırmada köyle bağlantısı olduğunu belirten 211 katılımcının 67 ‘si köyle bağlantılarının onlara bir katkısı olduğunu ifade etmiştir. 144 katılımcı ise, köyle bağlantılarının ekonomik bir katkısı olmadığını, sosyo-kültürel nedenlerle köyle bağlantılarını sürdürdüklerini belirtmiştir. Kentte yaşama süresi arttıkça köyle olan bağ ve buna paralel olarak da köyün katkısı azalmaktadır.

Tablo 3.35. Ankete Katılanlara Göre Çankırı’nın En Önemli Sorunu

Çankırı’da yaşadığınız / gördüğünüz sorun?	Mahallenin Grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta Gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İşsizlik	41	28,5	28	18,7	30	35,7	99	26,2
Hava kirliliği	1	0,7	4	2,7	0	0,0	5	1,3
Gecekondulaşma	4	2,8	0	0,0	2	2,4	6	1,6
Yeşil alan/park yetersizliği	8	5,6	4	2,7	1	1,2	13	3,4

Altyapı sorunu	37	25,7	41	27,3	17	20,2	95	25,1
Belediye hizmetlerinin yetersizliği	17	11,8	21	14,0	12	14,3	50	13,2
Sosyal kültürel eksiklik	24	16,7	17	11,3	4	4,8	45	11,9
Sağlık hizmetlerindeki yetersizlik	0	0,0	5	3,3	1	1,2	6	1,6
Fikri yok	3	2,1	7	4,7	9	10,7	19	5,0
Sorun yok	7	4,9	16	10,7	8	9,5	31	8,2
Cevap vermek istemiyor	1	0,7	2	1,3	0	0,0	3	0,8
Diğer	1	0,7	5	3,3	0	0,0	6	1,6
Toplam	144	100,0	150	100,0	84	100,0	378	100,0

Ankete katılanların, Çankırı'nın en önemli sorunu algılamasında ilk sırada %26,2 (99) oran ile işsizlik yer almaktadır. Altyapı sorunu %25,1 (95) oranla Çankırı'da görülen en önemli ikinci sorun olarak dile getirilmiştir. Burada katılımcılar genel olarak altyapı, altyapı yetersizliği, kanalizasyon gibi sorunları ifade etmektedirler. %13,2 (50) si belediye hizmetlerinin yetersiz olduğunu dile getirirken, sosyal ve kültürel aktiviteler için yeterli mekânların olmaması sorunu %11,9 (45) olarak sonuçlarda yer almaktadır. %8,2 (31) i Çankırı'nın hiçbir sorunu olmadığını ifade etmiştir. %5,0 (19) i fikri olmadığını, sırasıyla gecekondulaşma, sağlık hizmetlerindeki yetersizlik ve diğer seçeneğini %1,6 (6) olarak belirtmiş, %1,3 (5) ü hava kirliliğini en önemli sorun olarak nitelendirmiştir. Park sayısının yetersiz olması, yeni park yapılmaması, dinlenecek, vakit geçirecek alanların olmaması bir sorun olarak görülmekte ve bu sorunu dile getiren katılımcıların oranı da %3,4 (13) olarak gerçekleşmektedir. %0,8 (3) i bu soruya cevap vermek istememiştir. Mahalleler bazında bakıldığında ise, gelişmemiş mahallelerde yaşayanların dile getirdiği en önemli sorun olarak işsizlik ilk sırada yer alırken, bunu altyapı sorunu ve belediye hizmetlerinin yetersizliği sorunu takip etmektedir. Orta gelişmiş mahallelerde, altyapı sorunu ilk sırada, işsizlik ikinci sırada yer almakta, belediye hizmetlerinin yetersizliği, sosyal-kültürel eksiklik ise üçüncü ve dördüncü sırada yer alan sorunlar olarak tespit edilmiştir. Gelişmiş mahallelerde de diğer mahallelere ve genel tabloyla paralel olarak işsizliğin en önemli sorun olduğu belirtilmiştir. Altyapı sorunu en önemli sorun içerisinde, ikinci sırada yer almaktadır. Sosyal-kültürel eksiklik ve belediye hizmetlerinin yetersizliği de sorun olarak ifade edilmiştir. Yeşil alan/park yetersizliğinin en çok dile getirildiği mahalle de gelişmiş mahalledir.

Tablo 3.36. Ankete Katılanların Mahalle Grubuna Sıkıntı Anında Başvuracakları Kişi Ya Da Kurum

İlk olarak başvuracağınız kişi ya da kurum	Mahallenin grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Muhtar	7	4,9	10	6,7	18	21,4	35	9,3
Belediye	40	27,8	34	22,7	14	16,7	88	23,3
Valilik	31	21,5	22	14,7	19	22,6	72	19,0
Dini cemaat/vakıf	2	1,4	0	0,0	4	4,8	6	1,6
Hemşehri/akraba	23	16,0	31	20,7	14	16,7	68	18,0
Arkadaş	15	10,4	14	9,3	3	3,6	32	8,5
Polis, emniyet	4	2,8	14	9,3	1	1,2	19	5,0
Hiç kimseye başvurmam	18	12,5	22	14,7	9	10,7	49	13,0
Diğer	4	2,8	3	2,0	2	2,4	9	2,4
Toplam	144	100,0	150	100,0	84	100,0	378	100,0

Kentleşmeyle birlikte, artık kırdan farklı olarak birincil ilişkiler değil ikincil ilişkiler daha öne plandadır. Bu doğrultuda Çankırı il merkezinde yaşayan katılımcılara bir sıkıntı anında başvuracağınız kişi ya da kurum hangisidir diye sorulduğunda %23,3 (88) ü belediyeye, %19,0 (72) u valiliğe, %18 (68) i hemşehri/akrabaya başvuracağını, %13,0 (49) ü kimseye başvurmayacağını, %9,3 (35) ü muhtara, %8,5 (32) i arkadaşına, %5,0 (19) i polis ya da emniyete, %1,6 (6) sı dini cemaat/vakfa, %2,4 (9) ü ise başlıklarda yer almayan kişi ya da kurumlara başvuracağını belirtmiştir.

Tablo 3.37. Ankete Katılanların Çankırı'ya Gelme Nedenine Bağlı Olarak Başka Bir Şehirde Yaşamak İsteme Nedeni

Neden başka şehirde yaşamak istersiniz?	Çankırı dışında başka bir şehirde yaşamak ister miydiniz?		Toplam
	Evet	%	
Ekonomik	27	15,0	27
Eğitim	15	8,3	15

Daha iyi hayat koşulları	78	43,3	78
Turistik bölgede yaşamak	28	15,6	28
Memleketimde/eşimin memleketinde yaşamak	22	12,2	22
Çankırı'yı sevmiyorum	6	3,3	6
Diğer	4	2,2	4
Toplam	180	100,0	180

Çankırı dışında başka bir şehirde yaşamak ister misiniz sorusuna katılımcıların %47,6 (180) sı evet cevabını vermiştir. %52,4 (198) ü ise Çankırı dışında başka bir şehirde yaşamak istemediğini belirtmiştir. Evet, cevabını veren katılımcılara neden başka şehirde yaşamak istedikleri sorulduğunda %43,3 (78) ü daha iyi hayat koşullarında yaşamak istediğini bu nedenle de büyük şehirlerde gitmek istediğini belirtmiştir. %15,6 (28) sı ise turistik bölgeleri sevdiğini ve o bölgelerde yaşamak istediğini dile getirmiştir. %15,0 (27) i daha iyi bir işte çalışma amacıyla ekonomik nedenlerden dolayı başka bir şehirde yaşamak istediğini belirtmiştir. %12,2 (22) si kendinin ya da eşinin memleketinde yaşamak istediğini, %8,3 (15) ü çocuklarının daha iyi eğitim almalarını sağlamak adına başka şehirde yaşamak istediğini, %2,2 (6) si Çankırı'yı sevmeyişi, ısınmadığı için başka bir şehirde yaşamak istediğini ifade etmiştir.

Tablo 3.38. Ankete Katılanların Çankırı'da Yaşamaya Devam Etme Nedeni

Çankırı'da yaşamaya devam etme nedeniniz?	Sayı	%
Ekonomik	109	28,8
Eğitim	16	4,2
Sağlık	1	0,3
Burada doğdum büyüdüm	70	18,5
Bütün akrabalarım burada	98	25,9
Küçük şehir-hayat kolay	58	15,3
Köyüme yakın	6	1,6
Evlilik	13	3,4
Diğer	7	1,9
Toplam	378	100,0

Katılımcılara Çankırı’da yaşamaya devam etmelerinin nedeni sorulduğunda ekonomik nedenler %28,8 (109) ile ilk sırada yer almaktadır. Burada Çankırı’ya hem yeni bir iş nedeniyle gelen hem de tayin, görev gibi nedenlerle gelip de burada kalmak zorunda olan insanlar dâhil edilmiştir. %25,9 (98) u bütün akrabalarının burada olduğunu ve bu nedenle Çankırı’da yaşamaya devam ettiğini belirtmiştir. %18,5 (70) i burada doğup büyüdüğünü Çankırı’dan başka bir yer bilmediğini, hayatının burada geçtiğini dile getirmiştir. %15,3 (58) ü Çankırı’nın küçük bir şehir olduğunu ve bu bağlamda da hayatlarını daha kolay idame ettirdikleri için Çankırı’da yaşamaya devam ettiklerini söylemişlerdir. %4,2 (16) si çocukları burada okula devam ettikleri için, %3,4 (13) ü eşleri burada olduğu için yani evlilik nedeniyle, %1,6 (6) sı köyüne yakın olduğu için, %1,9 (7) u ise bu başlıklarda yer almayan nedenlerden dolayı, son olarak da %0,3 (1) ü sağlık nedeniyle Çankırı’da yaşamaya devam ettiğini ifade etmiştir.

Tablo 3.39. Ankete Katılanların Çankırı’da Yaşama Süresine Göre Çankırı’da Yaşamaya Devam Etme Nedeni

Çankırı’ya ne zaman geldiniz?	Çankırı’da yaşamaya devam etme nedeniniz?									Toplam
	Ekonomik	Eğitim	Sağlık	Burada doğum büyüdüm	Bütün akrabalarım burada	Küçük şehir hayat kolay	Köyüne yakın	Evlilik	Diğer	
Burada doğdum	36	7	1	55	54	28	2	5	3	191
1-5	25	4	0	2	4	5	2	2	1	45
6-10	15	3	0	1	9	3	1	2	1	35
11-15	10	1	0	1	7	9	0	0	0	28
16-20	7	0	0	2	4	1	1	1	1	17
21-25	9	1	0	2	2	2	0	1	0	17
26-30	4	0	0	0	6	3	0	1	1	15
31-35	0	0	0	2	4	1	0	0	0	7
36-40	1	0	0	1	1	1	0	1	0	5
41-45	0	0	0	1	2	1	0	0	0	4
46 ve üzeri	2	0	0	1	5	4	0	0	0	12
Toplam	109	16	1	68	98	58	6	13	7	376

Ankete katılanların Çankırı'da yaşama sürelerine göre, Çankırı'da yaşamaya devam etme nedenleri karşılaştırıldığında, Çankırı'da doğanların, burada yaşamaya devam etme nedenlerinde "Burada doğdum, büyüdüm" ve "Bütün akrabalarım burada" seçenekleri neredeyse eşit oranda ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada ekonomik nedenler, üçüncü sırada ise Çankırı küçük bir şehir ve dolayısıyla da hayat kolay diyenler yer almaktadır. Diğer nedenler daha az tercih edilmiştir. Çankırı'da 1-5 yıl arasında yaşayanlar için, burada yaşamaya devam etme nedenleri ekonomik olarak tespit edilmiştir. 6-10 yıl arasında yaşayanlar için de aynı durum söz konusudur.

Tablo 3.40. Ankete Katılanlara Göre Çankırı'nın Kent Olarak İfade Ettiği Anlam

Çankırı bir kent olarak ne ifade ediyor?	Sayı	%
Hiçbir şey ifade etmiyor	36	9,5
Memleketim	68	18,0
Ekmeğimi kazandığım yer	6	1,6
Kent özelliği taşıyor	102	27,0
Fikrim yok	30	7,9
Rahat, huzur, mutluluk	80	21,2
Kentsel imkânlar sağlayan bir yer	7	1,9
Gelişmekte olan bir kent	46	12,2
Diğer	3	0,8
Toplam	378	100,0

Katılımcılara, Çankırı'nın bir kent olarak onlara ne ifade ettiği sorulduğunda, %27 (102) si Çankırı'nın kent özelliği taşımadığını ifade etmiştir. Kent özelliğini taşımadığını belirtenler; Çankırı'nın küçük, gelişmemiş, sosyal yönden zayıf ve gerekli hizmetlerin az olması nedeniyle bu özellikte olduğunu belirtmişlerdir. %21,2 (80) si Çankırı'nın bir kent olarak onlar için rahat, huzur ve mutluluğu ifade ettiğini söylemişlerdir. %18,0 (68) i Çankırı'nın memleketi olduğunu, %12,2 (46) si gelişmekte olan bir kent olduğunu belirtmiştir. %9,5 (36) i hiçbir şey ifade etmediğini, %7,9 (30) u fikri olmadığını dile getirmiştir. %1,9 (7) u Çankırı'nın kentsel imkânlar sağlayan bir yer olduğunu, %1,6 (6) si ekmeğini kazandığı bir yer olarak Çankırı'yı tanımlamıştır.

Tablo 3.41. Ankete Katılanların Günlük ve Haftalık Alışveriş Alışkanlıkları

Günlük ve haftalık alışverişinizi nerden yapıyorsunuz?	Mahallenin Grubu						Toplam	
	Gelişmiş		Orta Gelişmiş		Gelişmemiş			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Migros	19	13,2	3	2,0	0	0,0	22	5,8
Yunus, Çivitçioğlu, Koç	83	57,6	87	58,0	22	26,2	192	50,8
BİM	14	9,7	5	3,3	7	8,3	26	6,9
Mahalle Bakkalı/Marketi	16	11,1	24	16,0	18	21,4	58	15,3
Pazar	9	6,2	25	16,7	28	33,3	62	16,4
Cevap vermek istemiyor	0	0,0	0	0,0	1	1,2	1	0,3
Diğer	3	2,1	6	4,0	8	9,5	17	4,5
Toplam	144	100,0	150	100,0	84	100,0	378	100,0

Kişilerin alışveriş yaptıkları yerler, oturdukları mahalle, sahip oldukları gelir düzeyine göre değişmektedir. Gelişmemiş mahallelerde pazar ve mahalle bakkalı/marketi ağırlıktayken, orta gelişmiş mahallelerde yaşayanların ağırlıklı olarak, Yunus, Çivitçioğlu ve Koç Marketten alışveriş yaptıkları görülmektedir. Migros'tan alışveriş yapanlar orta gelişmiş ve gelişmiş mahallelerde oturmaktadır. Pazardan alışveriş yapan en az kişi gelişmiş mahallelerdedir.

Tablo 3.42. Ankete Katılanların Yunus AVM' ye Gitme Sıklığı

Yunus AVM ye ne sıklıkla gidersiniz?	Sayı	%
Hiç gitmedim/gitmiyorum	50	13,2
Her gün	43	11,4
Haftada bir	132	34,9
2 haftada bir	43	11,4
Ayda bir	75	19,8
İki üç ayda bir	28	7,4
Diğer	7	1,9
Toplam	378	100,0

Çankırı, büyük kentlerle karşılaştırıldığında, alışveriş merkezi bakımından oldukça geridedir. Katılımcılara 2011 yılında açılan ve Çankırı'nın ilk AVM' si olma özelliğini taşıyan Yunus AVM' ye ne kadar sıklıkla gittikleri sorulmuştur. %34, 9 (132) u haftada bir, %19,8 (75) ayda bir gittiğini ifade etmiştir. %13,2 (50) si hiç gitmediğini belirtirken, %11,4 (43) her gün gittiğini, %11, 4 (41) ü haftada bir gittiğini belirtmiştir. %7,4 (28) ü iki üç ayda bir gittiğini, %1,9 (7) u ise işi olduğu zaman ya da başka sıklıkta gittiğini ifade etmiştir. AVM' ye gitmek ve alışveriş yapmak kentsel bir davranış olarak değerlendirildiğinde (Özen Güçlü, 2002: 84) Çankırı'nın kentsel bir özellik gösterdiği söylenebilir.

Tablo 3.43. Ankete Katılanların Kitle İletişim Araçlarına Olan İlgisi

Mahallenin Grubu	Gazete okumak		Sinemaya gitmek		Tiyatroya gitmek		Diğer	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Gelişmiş	67	77	28	116	10	134	27	117
Orta gelişmiş	59	91	25	125	6	144	24	126
Gelişmemiş	19	65	5	79	0	84	4	80
Toplam	145	233	58	320	16	362	55	323

Gazete okuma alışkanlığı gelişmemiş mahalleden gelişmiş mahalleye gittikçe artmaktadır. Aynı şekilde, sinemaya gitmek, tiyatroya gitmek ve diğer olarak belirtilen aktiviteler de gelişmemiş mahallelerden gelişmiş mahalleye gittikçe artmaktadır.

Tablo 3.44. Ankete Katılanların Kendilerini Tanımladıkları Kimlik

Kendinizi nasıl tanımlarsınız?	Sayı	%
İnsan	33	8,7
Türk	42	11,1
Müslüman	122	32,3
Memleket özellikleriyle	7	1,9
Bağlı olduğu meslek grubuyla	37	9,8
Kişisel özellikleriyle	88	23,3
Fikrim yok	45	11,9
Cevap vermek istemiyor	1	0,3
Diğer	3	0,8
Toplam	378	100,0

Katılımcılara kendilerini nasıl tanımladıkları sorulduğunda tablodan da görüldüğü üzere, %32,3 (122) ü Müslüman olarak, %23,3 (88) ü kişisel özellikleriyle (içine kapanık, esprili, samimi, duygusal...) tanımlamışlardır. %11,9 (45) u fikri olmadığını belirtirken, %11,1 (42) i kendini Türk olarak tanımlamıştır. %9,8 (37) i bağlı olduğu meslek grubuyla, %8,7 (33) si insan olarak ifade etmişlerdir. %1,9 (7) u memleket özellikleriyle tanımlamışlar, %0,8 (3) i bunların dışında bir tanımlamada bulunmuştur. %0,3 (1) ü cevap vermek istememiştir.

Tablo 3.45. Ankete Katılanların Kentsel Örgütlere Üyelikleri

Hangisine üyeliğiniz bulunmaktadır?	Sayı	%
Meslek odası	17	4,5
Sendika	27	7,1
Siyasi parti	14	3,7
Dernek	16	4,2
Kooperatif	4	1,1
Hiçbiri	297	78,6
Diğer	3	0,8
Toplam	378	100,0

Kentlileşme bir açıdan da kentte yaşayan kişilerin kentsel örgütleri kullanma ve kentsel örgütlere katılma durumlarını da kapsamaktadır. Bu bağlamda kentsel örgütlerle olan ilişki ve örgütleri kullanma düzeyi kentlileşme açısından önemli bir göstergedir. Araştırmaya katılanların bu noktada verdikleri cevap kentsel örgütlerin etkin bir şekilde kullanılmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Hiçbir kentsel örgüte üyeliği olmadığını belirten katılımcıların oranı %78,6 (297) dir. %7,1 (27) i sendikaya üyeliği olduğunu ifade ederken, %4,5 (17) i meslek odasına, %4,2 (16) si derneğe, %3,7 (14) si siyasi partiye, %1,1 (4) i kooperatife üyeliği olduğunu ifade etmiştir. Sendikaya üye olduğunu belirtenlerin çoğu öğretmen, meslek odasına üyeliği olanlar da esnaflardan oluşmaktadır. Derneğe üyeliği olduğunu belirten katılımcıların çoğu köy derneklerine üye olduklarını ifade etmiştir. Kentli olmanın, kent kültürü edinmenin yollarından biri, kentsel örgütlere üyelik olarak kabul ederse, Çankırı'nın bu anlamda henüz kentlileşemediği söylenebilir.

Tablo 3.46. Kentte Kalış Süresine Göre Örgütlere Üyelik

Çankırı'ya ne zaman geldiniz	Hangisine üyeliğiniz bulunmaktadır															
	Meslek odası		Sendika		Siyasi parti		Dernek		Kooperatif		Hiçbiri		Diğer		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Burada doğdum	7	3,7	12	6,3	6	3,1	4	2,1	2	1,0	158	82,7	2	1,0	191	100,0
1-5	2	4,4	4	8,9	0	0,0	2	4,4	0	0,0	37	82,2	0	0,0	45	100,0
6-10	0	0,0	1	2,9	2	5,7	3	8,6	0	0,0	28	80,0	1	2,9	35	100,0
11-15	1	3,6	2	7,1	2	7,1	2	7,1	1	3,6	20	71,4	0	0,0	28	100,0
16-20	2	11,8	2	11,8	1	5,9	1	5,9	0	0,0	11	64,7	0	0,0	17	100,0
21-25	1	5,9	3	17,6	1	5,9	1	5,9	0	0,0	11	64,7	0	0,0	17	100,0
26-30	2	13,3	2	13,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	11	73,3	0	0,0	15	100,0
31-35	2	28,6	0	0,0	1	14,3	0	0,0	1	14,3	3	42,9	0	0,0	7	100,0
36-40	0	0,0	1	20,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	80,0	0	0,0	5	100,0
41-45	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	25,0	0	0,0	3	75,0	0	0,0	4	100,0
46 ve üzeri	0	0,0	0	0,0	1	8,3	1	8,3	0	0,0	10	83,3	0	0,0	12	100,0
Toplam	17	4,5	27	7,2	14	3,7	15	4,0	4	1,1	296	78,7	3	0,8	376	100

Tablo 3.47. Ankete Katılanların Kıra Göre Korktukları Durum

Kıra karşılaştırdığınızda kentte sizi korkutan bir durum var mı?	Sayı	%
Güvenlik	37	9,8
Samimiyetsizlik	44	11,6
Kalabalık	8	2,1
Yok	274	72,5
Cevap vermek istemiyorum	1	0,3
Diğer	14	3,7
Toplam	378	100,0

Ankete katılanlara, kırla karşılaştırdığınızda kentte sizi korkutan bir durum var mı diye sorulduğunda, %72,5 (274) i korkutan bir durum olmadığını ifade etmiştir. %11,6 (44) sı kentteki samimiyetsizlikten korktuğunu, %9,8 (37) i kentteki güvenlik konusunda endişe duyduğunu, %2,1 (8) i kentin kalabalığından korku duyduğunu dile getirmiştir.

Tablo 3.48. Ankete Katılanların Başka Şehirlere Gitme Sıklığı

Başka şehirlere ne sıklıkla gidiyorsunuz?	Sayı	%
Hiç gitmem	71	18,8
Haftada bir	14	3,7
2 haftada bir	23	6,1
Ayda bir	67	17,7
2-3 ayda bir	25	6,6
Yılda bir	70	18,5
Yılda iki-üç kez	75	19,8
Diğer	33	8,7
Toplam	378	100,0

Ankete katılanlara, Çankırı'dan başka şehirlere gitme sıklığı sorulduğunda %19, 8 (75) i yılda iki üç kez gittiğini, %18,8 (71) i hiç gitmediğini, %18,5 (70) i yılda bir, %17,7 (67) si ayda bir, %8,7 (33) si hastalandıkça, ihtiyaç duydukça ve farklı sıklıkta gittiklerini ifade etmiştir. %6,6 (25) sı iki üç ayda bir, %6,1 (23) i iki haftada bir gittiğini, %3,7 (14) si haftada bir gittiğini dile getirmiştir.

3.49. Ankete Katılanların Başka Şehirlere Gitme Nedeni

Başka şehirlere gitme nedeniniz?	Sayı	%
Eğitim	1	0,3
Sağlık	53	17,3
Alışveriş	14	4,6
Eş, dost, akraba ziyareti	110	35,8
Gezmek	68	22,1
Tatil	26	8,5

İş için malzeme alımı	15	4,9
Diğer	20	6,5
Toplam	307	100,0

Çankırı dışındaki şehirlere gittiğini belirten katılımcılara, başka şehirlere gitme nedeni sorulduğunda %35,8 (110) i eş, dost, akraba ziyareti için gittiğini, %22,1 (68) i gezme amaçlı, %17,3 (53) ü sağlık nedenlerinden dolayı, %8,5 (26) i tatil amaçlı, %6,5 (20) i diğer nedenlerden dolayı, %4,9 (15) u iş için malzeme almaya, %4,6 (14) sı ise alışveriş yapmak için başka şehirlere gittiğini ifade etmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kentleşme, farklı şehirlerde farklı şekillerde gözlemlenmektedir. Çankırı'ya göçle gelenlerin ve kentte yaşayanların kentleşme düzeylerini ölçmek, çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. 1950'lerden sonra hızlı bir kentleşme sürecine giren Türkiye'de, gelişmiş ülkelerin aksine, kentleşme sanayileşmeye dayalı değildir. Kentlerin kıra göre daha fazla olanak sunması, hem kalkınmaya katkı sağladığı ve kalkınmanın bir göstergesi olduğu hem de kentlerde kamu hizmetlerini sunmak daha kolay olduğu için kentleşmenin devletçe de istenmesi ve desteklenmesi, kentlerde ihtiyaç duyulan ucuz emeğin sağlanmasına kente göçün önemli katkı sağlaması, kırsal ekonominin yapısal özellikler vb. kırdan kente meydana gelen yoğun göçü beslemektedir. Kentlerin çekiciliği ve kıran iticiliği sonucu kentleşme süreci kaçınılmaz olarak yaşanmaktadır. Kente göç sonucu, göç edenlerin kente uyum süreci, kentsel alanlarda yığılan nüfusa kamusal hizmetleri sunma konusunda yaşanan sıkıntılar, kentsel altyapı, konut ve ulaşım sorunları, çevre kirliliği gibi birçok sorunun yaşanmasına neden olmaktadır.

Kentleşme ile birlikte ortaya çıkan en önemli değişiklik kır ve kent arasındaki hayat tarzının farklılığıdır. Bu farklılık ilk olarak nüfusta ön plana çıkar. Belli bir nüfusun altındaki yerleşim birimlerine kır, bu nüfusun üzerindeki yerlere kent denilmesi bunun bir sonucudur. Kır nüfus artışında sürekli bir düşüş gözlenirken, kent nüfusu ise artan bir seyir izlemektedir. Kentin, küçük yerleşim birimlerinden ve kırdan göç alması da bunda önemli bir faktördür. Sonuç olarak da, kırdaki nüfus homojen bir dağılım gösterirken, kent aldığı göçler sonucu daha heterojen ve kırsal özellikler gösteren yerleşim birimleri haline gelmiştir.

Sosyo-kültürel açıdan bakıldığında ise, kitle iletişim araçlarındaki gelişmişlik ve teknolojinin yoğun bir şekilde kullanılmaya başlamasıyla, kırdaki değişim gözlenmektedir ancak bu değişim kentteki değişimin çok gerisindedir. Kırdaki ilişkiler, akrabalık komşuluk gibi birincil ilişkileri temel alırken, kentteki ilişkilere ise daha resmi, kısa süreli ve amaca yönelik olan ikincil ilişkiler hâkimdir. Kentteki aile yapısı değişerek, kırdaki geniş ailenin yerini kentte, çekirdek aile almaktadır. Kırdaki insanlar, tarımla uğraşırken, kentteki uğraş alanları sanayi, ticaret ve hizmet sektörü olarak çeşitlenmektedir.

Yapılan araştırmada Çankırı'daki kentleşme ve kentlileşme algısı incelendi. Bu amaçla kişilerin nüfus ve aile bilgilerine, Çankırı'da yaşamak konusundaki görüş ve düşüncelerine, kentli davranış göstergelerine ilişkin sorular sorularak, kentleşme ve kentlileşme algısı tespit edilmeye çalışıldı.

Çankırı halkına uygulanan ankete katılanların genel bilgilerine bakıldığında araştırmaya katılanların %59,9'u kadın, %43,1'i ise erkek, %83,3'ü evli, %50'ye yakını 30-44 yaş aralığında, %40'ı ilkokul-ortaokul mezunu, %64,4'ü 2 ve 3 çocuk sahibi aile, %67,7'si görücü usulüyle evlenen, %44'ünün ev hanımı olduğunu belirttiği, %89,9'unun bir sosyal güvencesi olduğu, %40'a yakınının 500-1000 tl arasında gelire sahip olduğu bir tablo karşımıza çıkmaktadır.

- Sosyal güvence türüne bakıldığında, araştırmamıza katılanların %42'sinin SSK, %36'sının ise Emekli Sandığı'na tabi olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda Çankırı'da işçi nüfusunun fazla olduğu ama buna yakın doğrultuda da memur nüfusunun olduğu sonucuna varılabilir. Çankırı'ya gelme nedeni olarak katılımcıların ilk sırada belirttikleri nedenin görev, tayin olması da bu sonucu doğrulamaktadır.
- Anket uygulanan kişilerin %32,1'i kır, %68'si ise kent kökenlidir. Kırdan gelen insanların azınlıkta olduğu görülmektedir, buradan da kırdaki insanların göç için Çankırı'yı değil büyük şehirleri tercih ettikleri sonucuna varılabilir. Bu bağlamda da Çankırı göç alan değil, göç veren bir kenttir sonucu karşımıza çıkıyor. Kır kökenli insanların az olması ek değişken kabul edilmemekle birlikte, bu bilgiler doğrultusunda Çankırı'nın kentleşme ve kentleşme sürecini, kent kökenlilerin sayısına bakarak etkin ve hızlı bir şekilde gerçekleştirmesi beklenirken, Çankırı hala kentleşmemekte ve kırsal özellikler göstermeye devam etmektedir.
- Kentte kalış süresi arttıkça, kırdan kente göçen insanların örgütlenme düzeyi yani kentsel örgütlere üyeliklerinin artması beklenmektedir. Araştırmamızda da bu gözlemlenmiştir. Ayrıca kentte kalış süresine bağlı olarak, kişilerin sıkıntı anında başvuracakları kişi ya da kurumlar da değişmektedir. Kentte kalış süresi arttıkça geleneksel başvuru yöntemlerinden kurumlara doğru bir yönelmeden bahsedilebilir. Yaptığımız araştırmada Çankırı'da doğup büyüyen kişilerin sıkıntı anında ilk başvuracakları kişi olarak muhtar, belediye valilik gibi kurumları hemşehri/akrabadan önce tercih etmeleri bunun bir göstergesidir. "Kentte kalış süresi bireylerin kentleşme sürecinde gösterdikleri tutum ve davranışlarında etkin olan bir değişkendir" hipotezimizin doğruluğunun da bu şekilde tespit edildiği söylenebilir.
- Gelire göre mülkiyet durumuna bakıldığında, göreceli olarak gelir arttıkça mülkiyet sahipliğinin azalması, yüksek gelir grubunu oluşturanların Çankırı'ya görev, tayin nedenleriyle gelmeleri ve ev almayı tercih etmemeleri neden olarak gösterilebilir.
- Çankırı'da, araştırma alanında aile yapısı, genel olarak çekirdek aile görünümündedir. Kentleşmeyle birlikte Türkiye'de ortaya çıkan bu durum, geniş aileden çekirdek aileye geçiş, Çankırı için de aynı paralelliktedir.

- Modern hayatın vazgeçilmez bir göstergesi olarak kabul edilen otomobil sahipliği durumu, Çankırı'da eşit durumdadır ve bu bağlamda Çankırı'nın hem kentsel hem de kırsal özellik gösterdiği söylenebilir.
- Çankırı'da gözlemledikleri değişiklik sorulduğunda, Çankırı'da hiçbir değişiklik olmadığını söyleyenler ilk sırada yer alsa da, %19,3'ü alışveriş yerlerinin arttığını dile getirmiştir. Bunda kuşkusuz 2011 yılında açılan ve Çankırı'nın ilk AVM'si özelliğini taşıyan Yunus Alışveriş Merkezinin etkisi büyüktür. %17,5 (66) i binaların arttığını ve güzelleştiğini ifade etmektedir. Bu oranın çıkmasındaki en büyük etken de Çankırı'da Kentsel Dönüşüm Projesi'nin uygulanmaya başlaması ve buna paralel olarak da görsel ve sosyal açıdan iyileşmelerin gözlemlenmesidir. Katılımcıların %17,5 (66) i Çankırı'da gözlemledikleri değişiklik olarak üniversiteyi dile getirmişlerdir. Gazi ve Ankara Üniversitesi'ne bağlı olan fakülte ve Meslek Yüksekokulu, 2007 yılında Karatekin Üniversitesi'nin kurulmasıyla, Karatekin Üniversitesi bünyesine alınmış ve akabinde yeni fakülteler ve Meslek Yüksekokulları açılarak üniversite Çankırı'nın değişen yüzü haline gelmiştir. Üniversitenin henüz yerleşke halinde değil dağınık bir şekilde yapılanması halkın üniversite algısını beklenildiği kadar yükseltmemiştir. Ancak Yerleşkenin tamamlanıp eğitim-öğretime başlaması ile ki bu tarih Eylül 2012'dir, yerleşkenin etrafında şekillenecek olan yeni şehirle birlikte halk ve üniversitenin birbirini tamamlar hale gelmesi beklenmektedir.
- Araştırma bulgularına göre, ankete katılanların %67,7'si kendini kentli gördüklerini ifade ederken, Çankırı'yı kent olarak görenlerin oranı %38,1'dir. Kendilerini kentli olarak tanımlamaları kent kökenli olmalarının bir sonucu iken, Çankırı'yı kent olarak görmeyenler, bunu Çankırı'da sosyal/ kültürel eksikliğin fazla olması, Çankırı'nın küçük ve gelişmemiş olmasına bağlamışlardır. Kendilerini kentli görenler, genel olarak Çankırı'yı bir kent olarak görmemektedir. Çankırı dışında başka bir ilde yaşayanlar Çankırı'nın kesinlikle kent özelliği taşımadığını ifade ederken, Çankırı dışında başka bir ilde yaşamayanlar, Çankırı'yı gelişmekte olan bir kent olarak görmektedirler.
- Köyle bağları olduğunu ifade eden %55,8'lik oran dikkate alındığında, Çankırı kent merkezinde yaşayan insanların köyleriyle ve bu bağlamda kırla devam eden ilişkileri kentleşmeleri önünde bir engel olarak görülebilir. Sonuç olarak da "Kent merkezinde yaşayanların kır ile devam eden bağları kentlileşme süreci üzerinde etkilidir" hipotezini doğrular niteliktedir.
- Kentler, birincil ilişkilerin yerini ikincil ilişkilerin aldığı yerleşim birimleridir. Wirth (1938)'ün de değindiği gibi, kentlerde insanlar bir arada yaşadığı halde birbirini

kişisel olarak tanımaz ve bu bağlamda da kentleri köylerden ayıran farklardan biri budur. Çünkü kentlerde kurulan ilişkiler, gelip geçici ve insanların amaçlarına yöneliktir. Kişilerin sıkıntı anında başvurdukları kişi ya da kurumlara bakıldığında, öncelikle belediye, valilik gibi yanıtlar verilmiş, hemşehri/akraba, arkadaş yanıtları ise daha altlarda yer almıştır. Bu verilere göre Çankırı'nın kentsel bir özellik gösterdiği söylenebilir.

- AVM' ye gitmek ve alışveriş yapmak, kente ve kentliye özgü bir davranış olarak kabul edilirse, Çankırı'nın bu anlamda kentsel özellik gösterdiği sonucuna varılabilir.
- Araştırmaya katılanların %26,2 (99) si Çankırı'da en önemli sorun olarak işsizliği görmekte ve bu doğrultuda da daha iyi koşullarda yaşayabilmek adına Çankırı'dan başka bir şehirde yaşamak istemektedir.
- Ankete katılanların, sağlık hizmetleri için başka şehirlere gittiği görülmekte ancak, Çankırı'nın bir sorunu olarak sağlık hizmetlerindeki yetersizlik dile getirilmemektedir.
- Kentleşme bir açıdan da kentte yaşayan kişilerin kentsel örgütleri kullanma ve kentsel örgütlere katılma durumlarını da kapsamaktadır. Bu bağlamda kentsel örgütlerle olan ilişki ve örgütleri kullanma düzeyi kentleşme açısından önemli bir göstergedir. Araştırmaya katılanların bu noktada verdikleri cevap kentsel örgütlerin etkin bir şekilde kullanılmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Kentli olmanın, kent kültürü edinmenin yollarından biri, kentsel örgütlere üyelik olarak kabul edersek, Çankırı'nın bu anlamda henüz kentleşemediği söylenebilir. Bu bağlamda araştırmamızın hipotezlerinden olan "Kişilerin kentsel örgütlerle olan etkileşimi, kentleşme sürecinde etkilidir" in doğruluğu tespit edilmiştir.

Değişme, toplumsal yapının bütün öğelerinde aynı anda, aynı hız ve miktarda meydana gelmediğine göre, belli bir anda, değişen bir toplumda hem eski yapıya hem de yeni yapıya ilişkin nitelikler bir arada görülebilir. Kıray'ın öne sürdüğü görüşe göre, bu farklı toplumsal yapı modellerine ait olan nitelikler, fiilen aynı toplumda görülebilir ve üstelik de o toplumsal yapı içinde bütünleşebilir. Bu bağlamda Çankırı'nın hem kırsal hem de kentsel özellikler göstermesi bu şekilde değerlendirilebilir.

İnsanların kentleşme sürecinde gösterdikleri uyum sağlama çabası kentleşme olarak değerlendirildiğinde, birçok değişkenin bu sürece etkisi olduğu bilinmektedir. Bu değişkenler kentleşmeyi ve beraberinde kentleşmeyi, yavaşlatma ya da hızlandırma etkisine sahiptir. Araştırma bulguları değerlendirildiğinde, Çankırı'nın hem kırsal hem de kentsel özellikler gösterdiği tespit edilmiştir.

Bu veriler doğrultusunda, Çankırı'da kentleşme ve kentleşme sürecinin devam etmekte olduğu sonucuna varılabilir.

KAYNAKÇA

- ASLANOĞLU, Rana A. (2000) **Kent, Kimlik ve Küreselleşme**, Asa Kitabevi, Bursa.
- AYDOĞAN, Ahmet (2000) **Şehir ve Cemiyet**, İz Yayıncılık, İstanbul.
- BAHAR, Halil İbrahim (2009) **Sosyoloji**, USAK Yayınları, Ankara.
- BAL, Hüseyin (2003) **Kentsel Yapı ve Kentlileşme Süreci**, Fakülte Kitabevi, Isparta.
- BAL, Hüseyin (2008) **Kent Sosyolojisi**, Fakülte Kitabevi, Isparta.
- BOOKCHIN, Murray (1999) **Kentsiz Kentleşme** (Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü)
Çev. Burak Yalçın, Ayrıntı Yay. İstanbul.
- BUMİN, Kürşat (1998) **Demokrasi Arayışında Kent**, İz Yayıncılık, İstanbul.
- ÇAKIR, Sabri (2011) “Türkiye’de Göç, Kentleşme/Gecekondü Sorunu ve Üretilen Politikalar”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.23, Isparta.
- ÇÖL, Şölen (1998) **Kentlerimizde Kimlik Sorunu ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek için Bir Yöntem Denemesi**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- DİNÇER, Yüksel (1999) “Kent, Kentleşme ve Kent Planlaması”, **Demokrasi Kitaplığı**, Wald Yayınları, İstanbul.
- ERKAN, Rüstem (2010) **Kentleşme ve Sosyal Değişme**, Bilim Adamı Yayınları, Ankara.
- ERKUT, Gülden (1996) “Kentlileşme Sürecinin Sosyolojik Boyutu”, içinde **Türkiye’de Kentleşme**, Yeni Yüzyıl Kitaplığı, Türkiye’nin Sorunları Dizisi 7, İstanbul.
- GENÇ, Ernur (1997) “Kentlileşme, Geleneksel-Modern Geriliminde Kimlikler ve Özgüllüğün Farklı Biçimleri”, **Türkiye Günlüğü Dergisi**, S.46, Ankara.
- GIDDENS, Anthony (2008) **Sosyoloji**, Yay. Haz. Cemal Güzel, Kırmızı Yay. İstanbul.
- GÖKÇE, Birsen (1977) **Gecekondü Gençliği**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları Ankara.
- GÖRMEZ, Kemal (1991) **Şehir ve İnsan**, MEB Yayınları, İstanbul.
- GÖRMEZ, Kemal (1997) **Kent ve Siyaset**, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara.

- GÜÇLÜ ÖZEN, Sevinç (2002) **Kentleşme ve Göç Sürecinde Antalya’da Kent Kültürü Ve Kentlilik Bilinci**, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara.
- GÜL, Hüseyin & Cem Ergun (2012) “Kent ve Göç Sosyolojisi”, içinde **Sosyolojiye Giriş-Sosyolojinin Temel Tartışmaları**, ed. M. Tuna. Detay Yayıncılık, Ankara.
- HARVEY, David (2003) **Sosyal Adalet ve Şehir**, Çev. Mehmet Moralı, Metis Yay. İstanbul.
- HAWLEY, Amos H.(1971) **Urban Society – An Ecological Approach**, The Ronald Press Company.
- IŞIK, Oğuz & M. Melih Pınarcıoğlu (2009) **Nöbetleşe Yoksulluk: Gecekondulaşma ve Kent Yoksulları-Sultanbeyli Örneği**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- İSBİR, Eyüp (1986) **Şehirleşme ve Meseleleri**, Ocak Yay. Ankara.
- KARPAT, Kemal H.(2003) **Türkiye’de Toplumsal Dönüşüm**, Çev. Abdülkerim Sönmez, İmge Kitabevi, Ankara.
- KARTAL, S. Kemal (1978) **Kentleşme ve İnsan**, TODAİE, Ankara.
- KARTAL, S. Kemal (1983a) “Kentleşmenin Ekonomik ve Sosyal Maliyeti”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.16, S.4, Ankara.
- KARTAL, S. Kemal (1983b) **Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentleşme**, Yurt Yay. Ankara.
- KAYA, Erol (2004) **Kentleşme ve Kentlilik**, İlke Yay. İstanbul.
- KELEŞ, Ruşen (1980) **Kentbilimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- KELEŞ, Ruşen (2006) **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, Ankara.
- KILINÇ, İsmail (1993) “Türkiye’de Kentleşmenin Özellikleri”, **Amme İdaresi Dergisi**, C. 26, S. 2.
- KIRAY, Mübeccel (1972) **Örgütlemeyen Kent İzmir**, Sosyal Bilimler Derneği Yayını, Ankara.
- KIRAY, Mübeccel (2006) **Toplumsal Yapı Toplumsal Değişme**, Bağlam Yay. İstanbul.
- KONGAR, Emre (2010) **21. Yüzyılda Türkiye**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

- KONGAR, Emre (2011) **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, Remzi Kitabevi, Ankara.
- OKUTAN, Atakan (1995) **Türkiye’de Kentleşme ve Siyasal Yapı**, Türk Demokrasi Vakfı, Ankara.
- ORTAYLI, İlber (1979) **Türk İdare Tarihi**, TODAİE Yayınları, Ankara.
- OZANKAYA, Özer (1975), **Toplumbilim Terimler Sözlüğü**, TDK. Yayınları Ankara.
- ÖZER, Ahmet (2000) **Kentleşme ve Yerel Yönetimler**, Ürün Yay. Ankara.
- ÖZER, İnan (2004) **Kentleşme, Kentlileşme ve Sosyal Değişme**, Ekin Kitabevi, Bursa.
- ÖZGÜR, Hüseyin (1998) “Türkiye’de Kentleşme ve Konut Politikalarının 75 Yılı”, **Yeni Türkiye**, S.23-24, Ankara.
- SENCER, Yakut (1979) **Türkiye’de Kentleşme**, Kültür Bak. Yay. Ankara.
- SEZAL, İhsan (1992) **Şehirleşme**, Alternatif Üniversite Yayını, Ağaç Yay. İstanbul.
- ŞENGÜL, Mihriban (2007) “Kentleşen Dünya, “Küreselleşme” ve Yoksulluk: Türkiye Kentleşmesine Bir Bakış”, içinde **Kent ve Politika Antik Kentten Dünya Kentine**, ed. A. Mengi. İmge Kitabevi, Ankara.
- ŞENGÜL, Tarık H. (2009) **Kentsel Çelişki ve Siyaset**, İmge Kitabevi, Ankara.
- ŞENYAPILI, Tansı (1978) **Bütünleşmemiş Kentli Nüfus Sorunu**, ODTÜ Mühendislik Mimarlık Fak. Yay. Ankara.
- TALAS, Cahit (1981), **Toplumsal Politikaya Giriş**, S Yayınları, Ankara.
- TATLIDİL, Ercan (1989) **Kentleşme ve Gecekond**, E.Ü. Edebiyat Fakültesi. Yayın No: 47, İzmir.
- TEKELİ, İlhan (1977) **Bağımlı Kentleşme**, Mimarlar Odası Yayını, Ankara.
- TEKELİ, İlhan (1982) **Türkiye’de Kentleşme Yazıları**, Turhan Kitabevi, Ankara.
- TEKELİ, İlhan (2001) **Modernite Aşılırken Kent Planlaması**, İmge Kitabevi, Ankara.
- TOLAN, Barlas (1991) **Toplumbilimine Giriş**, Adım Yay. Ankara.

TOPAL, A. Kadir (2004) “Kavramsal Olarak Kent Nedir Ve Türkiye’de Kent Neresidir”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** Cilt:6 Sayı 1, İzmir.

TORUN, İshak (2002) **Yusufeli Kasabasının Toplum Yapısı**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

WIRTH, Louis (1938) “Urbanism as a Way of Life”, **American Journal of Sociology**, Vol. 44, No. 1.

WIRTH, Louis (2002) “Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme”, içinde **20. Yüzyıl Kenti** Der. ve Çev. Bülent Duru, Ayten Alkan. İmge Kitabevi, Ankara.

YALÇIN, Cemal (2010) “Türkiye’de Kentleşme Sorunları Üzerine Bir Tartışma”, **Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, C.28, S.1, Ankara.

YAŞAMIŞ, Firuz D. (1991) “Hızlı Kentleşmenin Sonuçları ve Belediyelerin Kurumsal, Örgütsel ve Yönetmel Olanakları”, **Amme İdaresi Dergisi**, C.24, S.3, Eylül, Ankara.

YILMAZ Ensar & Salih Çitçi (2011) “Kentlerin Ortaya Çıkışı ve Sosyo-Politik Açından Türkiye’de Kentleşme Dönemleri”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, C.10, S.35

www.cankiri.bel.tr (12.07.2012)

www.mevzuat.adalet.gov.tr (12.07.2012)

www.mevzuat.gov.tr (15.07.2012)

www.tuik.gov.tr (20.07.2012)

Çankırı İl Çevre Durum Raporu 2011, Çankırı Valiliği, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü.

Çankırı İl Sağlık Müdürlüğü, Aile Hekimliği Hizmet Bölgesi Bağlantı Durumu.

EKLER**Ek 1- Çankırı'da Kentleşme ve Kentlileşme Dinamikleri
– SORU KAĞIDI –**

MAHALLE:	SOKAK:	NO:	ANKET NO:
Merhabalar, Benim adım Bu anket formu, Süleyman Demirel Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda yürütülen "Çankırı'da Kentleşme ve Kentlileşme Dinamikleri" adlı tez çalışması için hazırlanmıştır. Verilen cevaplar akademik çalışma için veri olarak kullanılacaktır. Soruların doğru cevaplandırılması söz konusu çalışmanın daha sağlıklı olması açısından önemlidir. Bu bilgiler üçüncü şahıslarla paylaşılmayacaktır. Görüşme yapmayı kabul ediyor musunuz?		EVET İMZA:	

1. Cinsiyetiniz nedir?	2. Kaç yaşındasınız?
3. Eğitim durumunuz nedir?	4. Medeni durumunuz nedir?(Bekâr ise soru 9 a geç)
5. Kaç yaşında evlendiniz?	6. Kaç tane çocuğunuz var?
7. Eşinizle nasıl evlendiniz?	8. Evlenmenize kim karar verdi?
9. Ne işle meşgulsünüz?(Serbest meslek ise açıkça işi-ni sorunuz!)	
10. Eşiniz ne işle meşgul? (evli ise)	
11. Herhangi bir sosyal güvenceniz var mı, varsa türü nedir? (Yanıt SGK ise, işçi mi, memur mu yoksa esnaf mı?)	SOSYAL GÜVENCEM YOK 0 SGK 1 ÖZEL SİGORTA 2 YEŞİL KART 3
12. Aylık ortalama geliriniz ne kadar? (eve giren para)	
13. Nerede doğdunuz?(şehir adı ,il ,ilçe, köy vs..)	
14. Hayatınızın çoğunu nerede geçirdiniz? (Köy, kasa-ba, ilçe, şehir, büyükşehir...)	
15. Oturduğunuz konut tipi hangisidir?	
16. Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir?	
17. Evde toplam kaç kişi ve kimlerle yaşıyorsunuz? (çocuk, eş, anne, baba, kardeş)	
18. Otomobiliniz var mı?	Otomobiliniz ne zamandır var?
19. Çankırı'ya ne zaman geldiniz? (Burada doğdu ise 22 ye geç)	

20. Çankırı'ya gelme nedeniniz neydi?					
21. Çankırı'ya geldiğinizden bu yana hayatınızda ne değişti?					
22. Çankırı'ya ilk geldiğinizden bu yana Çankırı'da ne değişti ve nasıl değişti?					
Şimdi size Çankırı'da yaşamakla ilgili bazı cümleler okuyacağım, bunlara katılıp katılmadığınızı öğrenmek istiyorum.	KESİNLİKLE KATILİYORUM:1	KATILİYORUM:2	KARARSIZIM:3	KATILMIYORUM:4	KESİNLİKLE KATILMIYORUM:5
23. Çankırı'da yaşamaktan memnunum.	1	2	3	4	5
24. Kendimi kentli görüyorum.	1	2	3	4	5
25. Çankırı'ya uyum sağladım. (<i>kırdan geldiyse</i>)	1	2	3	4	5
26. Kentte yaşamak yaşamımı iyileştirdi ve kolaylaştırdı. (<i>kırdan geldiyse</i>)	1	2	3	4	5
27. Bence Çankırı tam anlamıyla bir kent.	1	2	3	4	5
28. Çankırı ihtiyaç duyduğum birçok devlet ya da belediye hizmetine ulaşabildiğim bir kent.	1	2	3	4	5
29. Çankırı dışında herhangi bir ilde yaşadınız mı? Evetse neresi?					
30. Köyünüzle bağlantınız var mı? Evetse ne sıklıkla gidersiniz? (<i>Hayır ise soru 31 e geç!</i>)	HAYIR: EVET:				
31. Köyle bağınızın size bir katkısı var mı?	HAYIR: EVET:				
32. Çankırı'da sizin yaşadığınız ya da gördüğünüz en önemli sorun nedir?					
33. Çankırı'da yaşayan bir vatandaş olarak herhangi bir sıkıntı yaşadığınızda ilk olarak başvuracağınız kişi ya da kurum neresidir?	MUHTAR 1 BELEDİYE 2 VALİLİK 3 DİNİ CEMAAT/VAKIF 4 HEMŞEHRİ/ AKRABA 5 ARKADAŞ 6 DİĞER 99				
34. Çankırı dışında başka bir yerde yaşamak ister miydiniz? Evetse neden?					
35. Çankırı'da yaşamaya devam etmenizin en önemli nedeni nedir?					
36. Çankırı, bir kent olarak, sizin için ne ifade ediyor?					

37. Günlük ve haftalık alışverişinizi en çok nereden yapıyorsunuz?	MİGROS 1 YUNUS, ÇİVİTÇİOĞLU, KOÇ MARKET 2 PAZAR 3 MAHALLE BAKKALI/MARKETİ 4 DİĞER 99
38. Yunus Alışveriş Merkezine ne sıklıkla gidiyorsunuz?	
39. Bunlardan hangisini yapıyorsunuz? (Birden fazla seçilebilir)	GAZETE OKUMAK 1 SİNEMAYA GİTMEK 2 TİYATROYA GİTMEK 3 DİĞER 99
40. Kendinizi nasıl tanımlarsınız?	
41. Aşağıdakilerden hangisine üyeliğiniz bulunmaktadır?	MESLEK ODASI 1 SENDİKA 2 SİYASİ PARTİ 3 DERNEK 4 KOOPERATİF 5 HİÇBİRİ 6 DİĞER 99
42. Kır ile karşılaştırdığınızda kentte sizi korkutan bir durum var mı?	
43. Çocuklarınızın kentte sizden daha iyi bir şekilde yaşayacağını düşünüyor musunuz?	
44. Başka şehirlere ne sıklıkla gidiyorsunuz?	
45. Başka şehirlere gitme nedeniniz nedir?	

Ek 2- Çankırı İl Haritası

ÇANKIRI İL HARİTASI

K A

